

HAJNAL VAN!

ELBESZÉLÉSEK.

IRTA

HALIS ISTVÁN.

MÁSODIK KIADÁS.

NAGY-KANIZSA,
SZERZŐ KIADÁSA
1902.

ÁRA 2 Kor.

HAJNAL VAN!

HAJNAL VAN!

ELBESZÉLÉSEK.

IRTA

HALIS ISTVÁN.

MÁSODIK KIADÁS.

NAGY-KANIZSA,
SZERZŐ KIADÁSA

1902.

Fischel Fülöp könyvnyomdája N.-Kanizsán 1902.

AZ ORDITÓ KANDUROK.

A falusi vendéglő termében éjfél óta próbálgatja *Becsenszky* főhadnagy; pisztolylyal kilődözni a falra aggattott kártya-figurák fejeit. A gyakorlat alatt pedig *Rokolán* hadnagy magyar nótára tanítgatja a lövöldözéstől ijedező cseh trombitásokat.

A két huszártiszten kívül a kadét is a kocsmában volna. de jobb nem is szólni a haszontalanról, mert alszik az asztal alatt.

Igaz, hogy az este a kölyök oly fölségesen megugatta a holdat, mikép a falubeli kutyák összemarakodtak és rettentő viaskodást rendeztek, — okozván a mulatozóknak féktelen vidámságot és a békés polák-lakósságnak hiábavaló mérgeledést; az is igaz, hogy a nehéz fa-széket másfél óráig táncoltatta hölgy gyanánt; — de még sem illik fiatal embernek oly hamar kidülni.

Lám a kapitány ivott hajnali harangszóig. Akkor is csupán azért ment el, mert dolga

van az ujonccokkal. Nem is igen lehetett észrevenni, hogy „cifrázta“ a lépést míg a kaszárnyába ért.

Külömben az volt az egész mulatság alapja, hogy az *ordító kandurok* tartottak ülést a vendéglő nagytermében.

Áll pedig ez a furcsa nevű társaság huszártisztekből. A magyar haza virágaiból.

E szektát a garnizon-élet szülte.

Egy hitvány kis lengyel faluban feküdt évek óta a huszár-század, ahol majd megölte a halálos unalom.

Becsenszky főhadnagynak egyik nap mély rezignációval mondta egyik collegája:

— „No én tökéletesen megbutulok!“

— „Én is,“ válaszolt a főhadnagy csöndesen.

— „Látszik, hogy hiába jártad az egyetemeket! Nem tudsz semmit kitalálni! Bizonyos, hogy a civil tudományok kutyát sem érnek!“ csufolódott az elkeseredett bajtárs.

Becsenszkyt ezzel sokszor szekálták társai, és sohasem tudott rá „tromfot“ találni. Most azonban diadalmasan kiáltotta:

— Várjatok csak, majd csinállok én olyant hogy megáll az eszetek!

Ez volt az előzménye annak a történeti fontosságú eseménynek, melylyel Becsenszky

megalapította az *ordító kandurok* szövetségét.

Azt a tudományát értékesítette benne, melyet valamikor még civil korában szerzett a német főiskolákon a *burschenschaft* körében. Denique nem vész el a tudomány.

Az ordító kandurok alapszabálya meglehetősen egyszerű volt. Két pontból állott:

1. Inni kell, ha van rá titulus.
2. Inni kell, ha nincs rá titulus.

Amit ezenfelül tudni kellett, azt könnyű volt elsajátítani: vakon engedelmeskedni a hivatalnok-kanduroknak, elvégezni a főkandur parancsait és vezényszóra elénekelni:

„A kis cica férjhez akar menni,
A vén kandur el akarja venni...”

— — És a kandurok nagy hirnévre tőnek szert. Egy csapásra meghódították az egész környéket. A székvárosban állomásozó hadosztály tisztjei is mind közéjük állottak.

Lőn aztán:

1. *Tiszteletbeli elnök*: az ezredes (Kandurkirály).
2. *Korelnök*: az őrnagy (Vén-kandur).
3. *Elnök*: Becsenszky (Fő-kandur).
4. *Adjutáns*: a legjobb lovastiszt (Kujtorgókandur).

5. *Főrendőr* : a kapitány (Morgó-kandur).

6. *Intéző* : Rokolán hadnagy (Cica).

7. *Hivogató* ; a kadét (Macska-kölyök).

A pártolást meg is érdemelték az ordító kandurok, mert fáradhatlanul dolgoztak a társas-élet felvirágozásán. Excentrikus *üléseket* rendeztek szünet nélkül.

Volt például: *krampampuli-galopp*, ha valami förtelmes erős pálinkára tettek szert; *rák-gyülekezet*, ha rettentő fáradtság árán tizenkét huszárral a kadét képes volt fogni néhány rákot; *semmi-szoáré*, ha mindenből kifogytak. De legnagyobb kedvvel rendeztek *menzura-áldomást*, ha sikerült a társas-élet két egyénét annyira egymásra haragítani, hogy párbajoztak.

Ma éjjel minden cím nélküli egyszerű vezényletre kényszerültek inni a kandurok mindaddig, míg egyenkint ki nem dőltek. Később ugatással, majd céllövással szórakoztak egész reggelig.

Künn már birkózott az októberi nap a sötéttel, mikor benyit Vendel, a hadnagy *pucérja*, és tiszteleg :

— Jelentem alássan hadnagy uram, hajnal van !

— „Ejnye Vendel, talán azt gondolod, hogy

lehullik az északi sarkcsillag ha vársz egy kicsit?”

Vendel nem zavarodik meg. Hozzászoktatta. Ilyen bánáshoz a gazdája, ki különben is földije.

— „Igön is kéröm alássan, csak a *bimbók* nem várhatnak.“

Persze: a bimbók! Ezekről Rokolán hadnagy megfelejtkezett. Söhajtva mondja:

— Nohát igyál legalább egy kupica borovicskát Vendel!

Ekkor a hadnagy belebotlik a kadétba és elkiáltja magát:

— „Hát ez a gyalázatos kadét, hogyan jön a kaszárnyába? Hiszen mozdulni se tud! Biztos, hogy az öreg *Morgó* megint elzárja tőle néhány napra a szabad levegőt!“

— „Majd én talpra állítom! Vendel, hozz egy dézsa fris vizet!“ rendelkezik Becsenszky.

A főhadnagy aztán dézsába nyomkodja a kadét fejét, s ezt a felebaráti kötelességet addig gyakorolja, míg a kadét alvási szándékot mutat. Hiába prűszköl: végre is kimegy szeméből az álom, de azért még tántorog és nehezen képes magát összeszedni.

Egyszerre a felkelő napnak sugarai beözönlenek a vendéglő ablakán. Rokolán

Imrének eszébe jutnak a bimbók (ujoncok), kiket már kora hajnalban fölverték *abriktolás* miatt. Hirtelen otthagya mindent: a kadétot, a trombitásokat, és egyenest a kaszárnyába megy. Így is késett jó félórát.

Rokolán hadnagynak, kit „rangja“ után *Cicá*-nak hívják társai, bajusza egy csipetnyi, arca mindig nevet, jó szívével és erszényével mindenki rendelkezik. Nincs a világon olyan bolondság, mibe *Cicát* nem lehetne beleugratni. Mint a megtestesült könnyelműség királya, örökös vidámságot hoz minden-hova. Özvegy édesanyja ötszáz forint *culágot* küld neki hónaponként, s így néha meg-ereszthet egy nagy *murit* a kis lengyel városban.

Cica fejében folyton az a bolondos nóta motoszkál, melyikre egész éjjel tanította a cseh muzsikusokat:

Csikorgós a csizmám,
Amit vettél rózsám,
Arany sarkantyú rajta,
Akármerre járok azt kopogja:
Sohase szerettél te csalfa!

A gondolatban énekelt nótának ütemeire meg-megzörrenti sarkantyuit és bátran fogad-

hatsz rá, hogy odaadja az ingét, olyan aranyos kedvében van.

Mikor végigmegy a kaszárnya tágas udvarán, észreveszi, hogy a sürgölődő huszárok alattomban nevetnek.

„Mit röhög kend?“ rivall egyik sarzsira, ki haptákba vágja magát és jelenti alássan a vitéz hadnagy urnak, hogy a bimbók közül a kapitány ur kikötetett kettőt, akik nem akarnak fegyvert fogni a kezükbe; azokat nevetik.

A jelentés olyan furcsa, hogy Cica nem érti; kifárasztott agya különben is nehezen kapiskál. Ugyan mit nevetnek ezek a vén huszárok a kikötés fölött, hiszen ez megszokott dolog; hát azok miféle istenbogarai lehetnek, kik félnek a kardtól?

A kaszárnya háta mögött, a tornázó-téren megtalálja a talányos individuumokat. Két legény a tegnap érkezett ujonc-huszárok közül a magas gerendán lóg, felkötve kezük hüvelykujjánál fogva.

A hadnagy urat felvilágosítják, hogy ezek nazarenus bolondok, kiknek vallása tiltja az öldöklő szerszámok használatát; kezükbe nem fogják a kardot és a karabint az istennek se.

Az egyik bolond nagyokat ordít fájdalomban, és szabadon hagyott ujjaival a kötélbe kapaszkodva, igyekszik testét felhuzni, hogy kinjai enyhüljenek. A másik csak sohajt, sőt majdnem úgy látszik, mintha örülne, hogy szenvedhet a hitéért. Ugy kalimpálnak és olyan pofákat vágnak odafönn, hogy halálra nevettetik az embert.

Rokolán testén valami borzadás futott végig. Bizonyosan sokat ivott mert másképp nem lenne ilyen érzékeny.

Az érzékenység pedig ostobaságokat műveltet az emberrel. Rokolán Imre bemegy a kapitányhoz és kéri, hogy ne büntesse a nazarenusokat.

No még ez kellett. A kapitány jó „spéci“ ugyan, de most annyira dühbe hozták a nazarenusok, hogy tiszti szavára fogadta, mikép rákényszeríti őket a fegyverviselésre bármi áron. És most utjában akar állani egy hadnagy!

„Hadnagy ur rögtön menjen haza és aludja ki magát!“ kiáltott a hadnagyra, ki szó nélkül szalutál és mosolyogva haza megy.

Lakásán azt mondja pucérjának, mialatt levetkőztette: „Harapós az öreg *Morgó*, hanem azért ne busulj Vendel! éppen kapóra jön ez

a dolog: legalább egyszer kialuszom magamat igazán! Morgóra háritom a felelősséget ha valami baj lesz, miért küldött haza.“

A tréfát megneveti és rögtön elalszik.

A kapitány pedig maga elébe hozatja a nazarenusokat. „Agyonlövetlek benneteket marhák, ha ellenkeztek!“ kiabál rájuk fogcsikorgatás között. Az egyik nazarenus megfélemlik, nem „rezenéroz“ többet, kijelenti, hogy engedelmeskedni akar. „Mehet a kaszárnyába!“ A másiknak ujjait az orvos gipszbe köti, mert össze vannak törve. De azért megtagadja a fegyverfogást az örült ember, s arcán olyan fényesség ömlik el, mintha vértanu lenne. „Mehet a spítálba, majd megtörjük ezt is!“

Van olyan nap, mikor minden rosszul üt ki s a sok kellemetlenség a külömben jóindulatu férfiuból vadállatot csinál. Mintha csak összegyülnék a méreg az emberben is, mint a viperában.

A kapitány elé jöttek először a nazarenusok, azután Cica az ő tolakodó közbenjárásával, s most alig lép az udvarra a kapitány, nem belebotlik a futrás-liferánsba, ki alázatosan köszönti?

„Mit keresel itt?“ mordul rá durván.

Az pedig bocsánatot kér az alkalmatlankodásért, de a hadnagy urat keresi, ki mára iderendelte, hogy kifizeti a kontót. „Hiszen tetszik tudni, a három hónap előtt szállított futrásért,“ mondja bizalmasan.

Az udvariaskodó alázatosság miatt gutaütés környékezi a kapitányt. Három hónapos kontó! Majd statáriumot tart ő mindjárt! Előkeresteti a számadásokat s kitűnik, hogy a kérdéses számla ki van fizetve nyugták szerint. A kapitány szemei vérbe borulnak. No ez kapóra jött; valaki benmarad a csávéban! A megrémült liferáns már nem lát ijedtében, mikor aláírja feljelentését a hadnagy ellen. Kotródik is rögtön.

A följelentést pedig extra staféta viszi a székvárosban levő parancsnokhoz.

Cica valószínűleg álmában is éppen azt huzatta a csehekkel „csikorgós a csizmám,“ mikor kapitánya felkölti és haragosan kérdőre vonja „a sikkasztás“ miatt.

Cica nem tudja hirtelen, hogy miről van szó. Igen, igen, a multkor veszettül mulattak, a kapitány ur is *ugrató* kedvében volt s közös erővel elverték a futráspénzt! Majd lehet pótolni a cúlágból! Igaz, mára be is rendelte a liferánst, mert ma kell megérkeznie cúlágjának!

A hadnagy egy pillanatig a kapitány szemei közé néz, s mikor ott csak szigorú megvetést lát, egyszerre tisztába jön sorsával. A sikkasztás szóra mintha valami megmarkolta volna szivét, dacosan fölveti fejét: „Igen, sikkasztottam!” szóló tompán; de ez a két szó nehéz volt, kifárasztotta.

Megfásulva nézi, hogy őrt állítanak szobája elé s hogyan viszik el tiszti kardját és *egyik* pisztolyát.

Mikor rövid idő múlva Becsenszky főhadnagy sietve belép a szobába, ott egy holtat talál, melynek arca még akkor is mosolyog. Rokolán Imre agyonlőtte magát. Talán saját magát nevette ki utoljára.

Becsenszky oly borzasztó káromkodást visz véghez, hogy az őrt benyit rá. Stellungba vágja magát és — sir. Egy siró huszár! Becsenszky még egy hosszut káromkodik, s rárivall, — miközben az asztalra dobálja a zsebében talált ezüst forintokat: — „Ne bőgj itt, mint valami markotányosné, hanem ezen a pénzen úgy leidd magadat, mint egy disznó; inkább légy disznó mint ember!”

Másnap eltemették Cicát pompás parádéval. Lőttek is a tiszteletére. A gyönyörű temetést

ha meghallod anyai sziv: meg fogsz hasadni!

Gyász-ülésre jöttek össze a temetés után az ordító kandurok: az egész tisztikar.

A vendéglő termében telerakva állott a hosszú asztal sörös-poharakkal, melyeket fekete fátyol-csokrok diszítettek.

Mikor együttvoltak mindannyian: a *fő-kandur* az asztalra kopogtatott mutató-ujja bütykével s ünnepies hanghordozással vezényelni kezdett:

— „Silentium; — —“ (Most mindenik tag a poharak közül kezébe ragadott egyet, és mereven odaállt az asztal mellé.)

„— — Ad exercitium Salamandris Salamandrorum — —“

(Ekkör a kapitány szava hallatszott: „Hol az én poharam?“ Mire a fő-kandur szigoruan odanézett a zavargó felé, és emeltebb, szinte dörgő hangon vezényli tovább a *rájbolást*.)

„— — pro memoriam Emerici Rokolán, incipitur! Surgite! Egy-kettő-három!“

A kandurok hirtelen az asztalon néhány kört csináltak a pohárral, — majd kiitták a sört egyetlen hajtásra és az üres poharakat belevagdalták a terem sarkába.

A zuzás zaja után ismét a kapitány érdes hangja hallatszott:

— „Micsoda ügyetlenség, nekem nem adni poharat!“

Kitűnt, hogy egygyel kevesebb pohár állt az asztalon, mint ahányan résztvettek a gyászos szertartáson. Valószínűleg azért nem jutott pohárhoz a kapitány, mert két szomszédja kissé hátraszoritotta, s mire az asztalhoz férközhetett, már nem maradt részére pohár.

Senki se néz a kapitányra. Fojtó csend fekszik a férfiakon. Egyszerre felhangzik Becsenszky kemény hangja:

— „Gazemberrel nem iszunk!“

— — A sérelem súlyos voltához képest állapították meg a föltételeket: éles kard, végső kimerülésig.

S alig egy óra múlva Becsenszky ugy összevagdalta a kapitányt, hogy penzióba kellett küldeni mint szolgálat-képtelent.

— — A kórházban levő együgyü nazarenus pedig nem tud semmit mindezekről. Bár az ó-világ mindahárom részének lakói irtó csatát viselnek egymás ellen, az álmodozó nazarenus uj hajnalt lát felderülni szent extazisában; látja az időt, melyben az olajág győzni fog a

gyilkoló fegyvereken, miként győzedelmeskedett a názáreti férfiú békeszava a fegyveres római legiók felett!

A FÖLD-FÖLÖTTI EMBER.

Követválasztás napja van.

Az emberek abban hagyták hétköznapi foglalkozásaikat. Mindenik izgatott, mintha lázban volna.

Én azonban most is azt cselekszem, amit sohasem szoktam elmulasztani: ott üldögélek *Eggy* mellett.

Ez a misztikus *Eggy* az én eljegyzett mátkám, a szívem királynője.

Már elharangozták a delet, mikor kéréssel tüntet ki a királynő. Azt mondja: „Jó hírnőköm menjen ebédelni; azután tudakolja meg hogyan állanak a pártok és azonnal értesítsen!”

A királynő bizalmas kérése rendkívüli boldogságot gerjeszt bennem, bár a rövid kérésből is meg lehet állapítani, hogy a szívkirálynő katonás természetű.

Engem különben számos kiváltságban részesít. Jogomban áll a királynőért párbajt vívni. Bálban és színházban szabad a királynő

óhajtásait teljesíteni és oldala mellett maradni, míg valami új lovag tisztelgésekor a királynő haza nem küld otthonfelejtett papirdarabkáért, vagy ki nem tüntet másféle fontos megbizással. Megengedi hogy gondoskodjam arról, mikép ki ne maradjon a lapokból báli ruhájának részletes leírása. Most pedig tőlem kíván intim közléseket a politikai pártokról. Hogyne szaladnék parancsának eleget tenni!

Sebtiben megeszem az ebédet és kimegyek az utcára.

Szokatlan dolog történik az utcákon. A boltokat csukva tartják. Kiabáló, zajongó embertömeg hullámszik a téreken.

A nyugati oldalon levő párt feltűnően csendes. Senkisé nem éljenez. Ez a *szabadelvű párt*.

Elkerülök a keleti oldalra, hol sok asszony van, az éneklő, danolászó férfi-nép között. Itt a *nép-párt* állása.

Falusi papok és civilbe öltözött szerzetesek járnak a tömeg között, fokozva a lelkes hangulatot.

— „Palesztinába kergetünk zsidók!“ nyilvánítja programját az egyik néppárti legény.

— „Uram s én Istenem, segíts bennünket!“ imádkozik egy piros napernyős cifra leány,

kiben felismerem a kávéházi kaszirnőt. Persze ez is lelkes nép-párti.

Egyszerre zsidó keveredik valahonnan a néppárti táborba.

Kiabálás kél nyomában: „Vesztetetni jött!” Nehány ököl felemelkedik; választáskor pedig nem jót jelent öklöknek emelése. Csak annyit lehet látni, hogy a piros napernyő villan a levegőben: az elkeseredett leány a zsidóra ütött napernyőjével. A néptábor összeröffen. Ezer ököl sujt, és ezer csizma darabokra tiporja a zsidót pillanat alatt.

A néppártiak egyike megpróbálja elrán-cigálni a verekedőket a zsidó mellől, s azt kiabálja: „Ne bántsátok!” Persze hasztalan fáradozik. Azt nyeri vele, hogy kiütik egyik szemét és „többrendbeli folytonossági hiányt” követnek el rajta. Örülhet, hogy a lélekzetet ki nem szorítják belőle. „Gazember ez is mert zsidónak fogja pártját!”

Megborzadva menekülök a népakarat nyilvánulásának színhelyéről, mielőtt a csendőrök lőni fognak.

Mire ropogtak a puskák, akkor már kávéházban üldögéltem. Ott látom, hogy *Esső Béla* és *Vida Muki* tarkliznak. „No ez kapóra jött, nem kell máshová futkoznom, hisz ezek

bizonyosan tudják a pártok hogyan állanak!“ gondolom magamban.

Kérdeztem Mukit. Azt mondja „Terc tők- király. Béla pedig ilyen válaszol: „Az enyém jobb, mert vörös-disznó!“

(Papiros-királyok rabjai ők, kik semmibe sem veszik azt a rendkívül fontos ügyet, melyért a népek gyilkolják egymást.)

— Eh, elmegyek hát a párt-irodába!

Ott megkapom az értesítést. Megelégedve indulok vissza.

Csakhogy nem lehet visszamenni a sziv- királynő lakásához, mert a választási elnök parancsa folytán katonai erős kordonnal el- körítették a néppárti tábort és keresztül nem bocsájtanak a kordonon semmiféle teremtett lelket. Ez a rendelkezés elégtétel az agyon- ütött emberért.

Most már a katonaság által szétválasztott két embertábor közti szabad téren galambok röpködnek csapatonként.

Tőrbeesett vadállat gyanánt szaladgálok az utcán.

Ugy látszik az arcom elárulta belső gyöt- rődésemet, mert amint *Vajdics* doktorral és *Pompejus* tanárral, két jó cimborámmal talál- kozom, azt kiabálják:

— „Szervusz legszerencsétlenebb ember minden halandó között! Bizonyosan sok pénzed okoz megint súlyos aggodalmakat!”

— „Fogadok veled sötétképü barátom, hogy nem tudsz garasért nevetni!”

Mérgesen megragadom a vidám embereket: „Eppen jókor akadtok utamba! Herkó páter sem fog engem lerázni nyakatokról a választás befejezése előtt!”

A tanár elneveti magát: „Látszik hogy jó barát vagy, mert hosszú időre akarsz szerencsétetni bennünket!”

— „Eh! lehet, hogy éjfél tájban már vége lesz a szavazásnak!” vigasztal a ravasz doktor.

Kitör belőlem a keserőség: „Nálamnál szerencsétlenebb *flótás* nincs a világon! Csak legalább tudnám hogy mivel üssem agyon az időt, míg haza mehetek?”

— „Igyuk meg a választási áldomást előre!” indítványoz a praktikus doktor. „*Ciflizzünk*: az fizeti, ki fejetlen gyufát huz.”

-- „Éljen, éljen!” Elfogadjuk az indítványt. A fejetlen gyufa aztán okosan eligazítja a dolgot. Persze a tanár huzta ki.

Elmegyünk tehát a gyujtó által vendéglátó-gazdává tett professzorhoz. Bor dolgában.

tanár-ember nem szorul meg, mert aggódó apáknak mindig vannak *szekundás* fiai.

Pompejus ellát bennünket fölséges *rezi* borral, mely olvasztott arany gyanánt csillog és a mely csakhamar elfelejtet velünk minden közönséges dolgot: szekundát, követválasztást.

Kezdetben politizáltunk. Mind a hármunknak más a pártállásunk. A professzor *idealista*, tehát függetlenségi; a doktor *antiszemita*, tehát néppárti, de azért a kormány jelöltjére szavaz, mert a néppárti paraszt betegségében Istent hiv segítségül, nem pedig doktort; én pedig mint *tisztviselő*, kormánypárti vagyok. De abban megegyezünk, hogy mindhárman vágyódunk egy későbbi, felvilágosultabb korszak után, mikor a követválasztásnál nem verik agyon egymást az emberek.

Közben erősebben működik a bor. Észrevétlenül ráülünk vesszőparipáinkra. A tanár az *abszolút-szép* fogalmát akarja meghatározni, a doktor pedig az *ember rendeltetéséről* tart magyarázatot, pedig ezeket nem volt képes halandó ember kikutatni, illetőleg meghatározni.

— „Örökké nem élhet az ember, — mondja a doktor, — de tökéletesedhetik annyira, hogy sok ideig, — teszem föl, amig

eltart a koponyaacsontja, — képes lesz élni. Pedig a koponya épségben marad néhány ezer évig.“

— Ez abszurdum.

— Még többet mondok, merem állítani, hogy az *életfentartó-anyag* itt van szemeink előtt valahol a természetben, csak még nem ismerjük rendeltetését.

— Bolondság!

Én is előveszem régi témámat — a *világírást*, melynek fogalom-jegyeit minden nemzet egyformán megérti s mely ledönti a népeket szélvlasztó falakat.

— „Hiába! — csak akkor fog az ember boldogulni, ha föltalálja a kormányozható lég-hajót“ — deklamál a doktor — „ha felemelkedhetik a földi rögről, akkor megszűnik a népeket elválasztó ezerféle akadály!

— Ez sem elég — szól a tanár — az ember csak akkor lehet tökéletes lény, ha földünkről képes lesz átmenni más csillagokra!

Belejöttünk a nagy mondásokba. Felvetettük a „*nagy problémát*“: mi az élet célja és oka? Fejlődik-e az ember évezredek multával magasabb lénynyé?

— „Eh, ez mind semmi! Az ember célja

csak egy lehet: örök-életűnek lenni, mint a világrendszer!“ — mondja a tanár.

— Hallgass ide: *Mathuzsálem* életkora felett okvetlenül tépelődik a gondolkozó elme, mely csodában nem hisz. Hogyan élhetett kilenc-száz esztendeig? Mert az őserdőben való kóborlás közben ráhullott testére valami csodabalzsam és az konzerválta.

— Szamárság!

— Szamárság annak, ki nem szokta kutatni a rendkívüli dolgok okát. Ha én is grombáskodni akarnék, bátran mondhatnám, hogy a te kritikád a hizósértés kényelmes filozofálása, mert a gondolkodás zavarja a gyomor emésztését. De én nem sértegetek, hanem utalok egy közellevő példára. Nézd meg az *alsó-lendvai* szőlőhegyben madárijesztőnek kiállított *Hadik Mihály* holttestét! Ugy-e milyen csodás épségben van ez a tetem kétszáz év óta, pedig eleget verte záporosó a szőlőhegyben, hol madárijesztőnek tartogatják? Merem állítani, hogy Hadik testén is volt valami *csodabalzsam*, és Hadik szintén *Mathuzsálem* koráig él, ha vérét ki nem folytatják a törökök!*)

---

*) A török háboruban elesett Hadik Mihály holttestét hosszabb idő múlva teljes épségben találták meg Alsó-Lendván.

— Merész következtetés.

— Én pedig még merészebbet jósolok ebből: hogy az *életfentartó* csodaanyagot előbb-utóbb felfedezik. Akkor aztán könnyen él az ember pár ezer évig.

— „Egyszerűbb módon is élhet hosszú ideig, — mondja Pompejus, — a hipnotizmus által. Elaltatjuk és reáparancsolunk: élned kell ezer évig! — és a medium kényszerülne engedelmeskedni!“

— „Ej ne beszéljeteK ilyen örütségeket!“

— Megállj csak! — tréfál a tanár, — rajtad fogjuk kipróbálni először.

A doktor pedig fölkel, egyenest elém áll, szemeivel meredten reám néz, karjait ki nyújtja, mind a tiz ujját felém mutatja és ünnepélyesen, lassan szótagolja: „Aludjál, parancsolom, hogy aludjál! és tökéletes lények közt ébredj fel kétszázézer év múlva!“

Olyan érzésem van, mintha lefelé esném a levegőben. Vagy talán becsiptem?

Fogalmam sincs róla, mennyi idő röpült el fölöttem. Egyszerre valami emberhez hasonlatos ismeretlen lényt látok magam előtt. Öltözete nincsen.

— Ki lehet ez?

Roppantul meglepődöm, mikor gondolatomra a lény válaszol:

— Én a mai emberek egyike vagyok! Te pedig azok közül az űs-apák közül való vagy, kik valamikor a sárban éltek és már régen kihaltak!

(Jézus Mária! Nem lehet másként: megőrültem! Hogyan lenne képes válaszolni valaki az én gondolataimra? hogyan lehetnék én a *kihalt* űsapák egyike?)

— Nem vagy űrült! válaszol ismét a lény — csak nem birsch alantas lény létedre felemelkedni a kellő eszmei magaslatra. Te még a növényi maradványokkal ruházkodó, botokat hordozó, szájjal kiabáló emberek közül maradtál meg, kik eledel gyanánt felfelták a körülöttük élő állatokat.

(Most vettem észre, hogy a különös lénynek szája nem mozog s valószínűleg eddig sem beszélt hozzám, hanem agyamra hat valami módon s így érteti meg magát. Mintha valami áram ömlene át testéből, mely átviszi a gondolatokat. — Hogyan került ide s honnan származik ez a furcsa ember?)

— Íparkodom megfelelni kérdéseidre, s megismertetni veled történetünket azon kortól kezdve, melybente és kortársaid uralták a földet.

Mikor az emberek tulságosan megsokasodtak a földön, csak nagy takarékoszággal bírtak megélni rajta. A *világ-állam* óriási gépezetében minden ember egy alkatrészezske volt, kinek gondolkodás nélkül végeznie kellett az eléje szabott munkát.

Ez volt a *szürke-világ*.

Szigoru pontosság s rend uralkodott és mindenről az állam gondoskodott. Az egyéneket kivezénylik bármí munkára s ha azt elvégezni nem képes, akkor másík osztályba küldík. A tökéletes egyenlőség ideája megvalósult.

Akík tullépni merészeltek hatáskörükön, vagy kik felmondták az engedelmességet, azokat az *Ördög-hegyre* deportálták, egy négyezer méter magasságu havasnak tetejére. Az Ördög-hegy lábát zsandárcsapat erős gyürüje őrizte állandóan, mely agyonlődözte a magasból megszökni akarókat.

A szigoru filiszterek deportálták természetesen a nagy szellemeket, álmadozó poetákat és rendbontó zseniket, kik a másók boldogságáért viaskodtak, kik folytonos ujitásokon törték eszüket, kik nevetségessé tették a nagyképüsködőket és későn jártak hivatalaikba.

(Ugy látszik, gondoltam magamban, hogy ez a tökéletes lény is haragszik a filiszte-
rekre.)

— Dehogy haragszunk. Bennünk semmi sincsen az életrövidítő ellenszenvből vagy baráti érzelemből. Aztán küloben is azok a közönséges szürké emberek valának öntudatlanul okozói az emberiség tökéletesedésének, tehát inkább köszönetet érdemelnének tőlünk. Mert az Ördöghegy lakóinak gyomra kényszerűség folytán kevesebb tápszerhez, tüdejük pedig a magas levegőhöz szokott hozzá s így egészségesebbek lettek.

Idők multával repülőgépet találtak fel az Ördöghegy maradatlan lakói, melyet hátukhoz erősítettek s ekként kóboroltak a levegőben hetek-számra. Később testük is átalakult lassan-lassan, szinte észrevétlenül. Csontjaik üregeiből kiszorítani tudták a levegőt, vagy teletölteni, amint magasabbra szállni vagy mélyebbre ereszkedni akartak. Testük pedig sokkal könnyebbé vált. A test átalakulása végre fölöslegessé tette a repülőgépet. Most az ember úgy jár és él a levegőben, mint valamikor a föld sarában.

(Csakugyan! Most vettem észre, hogy a lény valahogyan a levegőben áll anélkül hogy

érintené a földet. Vajjon hogyan élhet a levegőben?)

— Megmondom azt is.

Minél fejlettebb és tisztultabb lőn az emberi faj, azon arányban felhagyott azon utálatos szokással, hogy felfalja az állatokat, és beérte növényi táplálékkal. Most pedig már képesek vagyunk akár száz évig is megenni minden táplálkozás nélkül. Ugyszólván egyedül a levegő tart el bennünket.

(— Tedd bolonddá az öregapádat!)

— Pedig mégis úgy van! — felelt a lény gondolatomra, — hiszen ez nem is valami csodadolog, mert az őszállatok közül a *Proteus* is képes volt évekig táplálék nélkül elélni a ti időtökben, hát mi magasabb fajuk miért ne volnánk erre képesek?

(Nem válaszoltam a dicsekvésre, hanem toilette-jét látva, eszembe jutott, hogy nálunk az „armer-reisender“ is jobban ruházkodott. Miképen védekeznek ezek a lények az eső és hó ellen a magas régiókban, hol különben is hideg uralkodik?)

— Nálunk ismeretlen a hideg és meleg érzése. Átalakulásunkkal villamos erő képződött bennünk, mely közömbössé tette tette tünket a levegő változása iránt. Aztán az

eső és hó csak alantas légrétegekben képződik, a mi rendes tartózkodási helyünk pedig az esőfelhők felett van.

(Vajjon meddig élhetnek ezek, ha száz évig tudnak koplalni?)

— Bizony, csak néhány ezer évig.

(E lóditásra ugy elfogott a kacagás, majdnem megfuladtam.)

— Bolond vagy! — mondá a lény. Hiszen ha hus-eledelekkel és orvosságokkal nem rontottátok volna szervezeteteket, akkor ti is Mathuzsálemi kort éltetek volna.

(No ez valószínű! De a gyilkosságok nálatok is megrövidítik az életet!)

— Ezt bajos neked megmagyaráznom, mert felfogási képességed oly kevés hozzánk hasonlítva, mint a majomé volt valamikor a tiétekhez képest.

(Uram! e sértésért lovagias elégtétellel tartozik!)

— Ugyan, ugyan! Aztán hogyan verekednél, hiszen tested már régen elporlott, csupán eszed maradott épségben valami delejes akarat folytán? Ha elvonom rólad a villamos-áram hatását, akkor se nem látsz, se nem hallasz többé! Alakod, mozdulataid,

hangod örökké megmaradtak ugyan a levegőben, de azokkal nem üthetsz agyon!

Külömben Isten őrizzen attól, hogy én sérteni akartalak volna. Csak a megérthetésért használtam azt a hasonlatot. Nálunk nem lehet elkövetni gyilkosságot. Hiszen a gyilkos szándék elárultatnék előre, mert *látjuk* egymás gondolatait. Aztán miért ölnénk? *Éhség* nem bánt, *ruházat* nem kell, *vagyon*a senkinek sincs, a lég pedig mindenkinek ád *lakóhelyet*.

(Ilyenformán még igaza lesz! De hát nem küzködtök egymással — *szerelemért*?)

— Ez a fogalom csak a régi poéták fictiója! Szerelem sohasem létezett.

(Gutaütés környezett e kijelentésre. Hát hiábavalóság volt az a temérdek emberölés, melyet elkövettünk a szerelem cégére alatt? Másért nem is harcoltunk az én időmben, mint szerelemért és pénzért!)

— Pedig a pénz is teljesen fölösleges haszontalanság.

(Kezdem respektálni ezeket az új embereket! Milyen *vallásosság* lakozhatik sziveikben, s milyen tökéletes *törvényeik* lehetnek!)

— Mindebből nálunk semmi sincsen. Hol

nincsen erény és bűn. ott fölösleges a vallás és törvény.

(De hát az Isten szerelmére, hova lőn a földet lakó emberek megszámlálhatatlan tömege, ha én vagyok közülök az utolsó? Miként pusztultak ki: tüzeső jött reájuk, vagy vizözön?)

— Ne keresd olyan magosan az okot: jelentéktelen apró állatkák irtották ki az embereket.

(Atyámfia! ezt sem hiszem ám el, hacsak nem *látom!* — gondoltam méregbe jőve. Hogyan pusztíthatnák ki a teremtés urát apró állatok?)

— Ha ez a kívánságod, várj, mindjárt meglátod!

(Ekkor a lény négy-öt olyan mozdulatot csinált kezeivel, mintha távolabb fekvő levegő rétegeket akarna magához közelebb hajtani. Minden mozdulata más-más képet hozott felénk. Rég letűnt korszakok sorban tűntek fel szemeink előtt. És a lény tovább magyarázott:)

— Nézd! ez itt a *szürke-világ*, hol mindenki egyenruhában jár. Menjünk tovább: itt jön a *sárga-világ* s rajta a földönjáró emberek utolsói.

(Nini, ruhát viselő emberek járnak amott!
Csakugyan kedves földemet látom!)

— Amit látsz, vagy jobban mondva, aminek képét látod: a föld az emberiség utolsó éveiben. Tél óta nincsen eső. Mindig ragyog a nap.

Az egerek megszorodtak és mindent pusztítanak: megeszik a gabnát a lábán, a török-buzát érése előtt. A nedv hiánya miatt sárga a növényzet, sőt az aggódó emberek is sárgák.

Mig az emberek várhoztak a mindenható állam intézkedéseire, azalatt a folyton szaporodó egerek már a magtárakat fosztogatták. Végre a miniszter körrendeletében szigoruan meghagyta, hogy minden egérlyukat betömjenek.

Ez a hatalmas, radikális óvszer bizonyos végpusztulást jelentett az egerek millióira.

Serényen dolgoztak mindenütt a lyukak betömésén. Községenkint 12 tagu bizottság ellenőrizte a munkálatokat.

Ekkor kicsi baj keletkezett, melyet előrelátni nem lehetett; az egerek a betömött lyukak mellett új lyukakat ástak s tovább üzték garázdálkodásaikat. Sőt közben még bővebben megszorodván, anynyira vitték vakmerőségüket, hogy nem

átallották megharapdálni az ellenőrző bizottság tagjait.

A miniszter rettentő haragra gyult. Rögtön ankétot hívott össze, melynek javaslatára egérfogó-csapdákat készíttetett és azokat milliószámra osztotta ki a községek között. Azonban az egerek nagy része elkerülte a csapdákat és rövid idő alatt új milliókkal szaporította az egérnemzetséget. Többé az emberek sem voltak biztonságban.

(Mindezt látom magam előtt. A föld felülete tenger-módra hullámzik: az egerek milliói mozognak rajta. Az emberek visszahúzódtak lakásaikba.)

— Kikerülhetetlennek látszott az iszonyu végzet, hogy a hatalmas emberiséget kiirtják hitvány egerek, — folytatta a lény. Ekkor a tél vége felé megeredt az eső s pár nap alatt negyven milliméter esett a föld talajára, mely megfullasztotta a győzhetetlennek látszó ellenséget. Az ember föllélegzett: megszabadult a rettentő végtől.

De a megmenekültek sorsa még mindig ijesztő maradott. Az éhség réme járt körül a földön, s tavaszig megfelezte az embereket.

Tavaszzal pedig új irtózat érte az erőtlen emberiséget. Sáska-rajok jöttek dél felől

megszámlálhatlan mennyiségben, melyek utjokban kiirtottak, felfaltak mindent: növényt, állatot, embert.

A közlekedés teljesen szünetelt, még a vasutakat is megkötötte a sáskasereg elképzeltetlen tömege. A miniszter haladéktalanul intézkedett: kiküldött egy szakbizottságot „a sáskák megsemmisítési módozataira leendő javaslattétel végett“, de ez a „kiküldöttség“ kötelességének martirja lón; megették a sáskák.

Őszig számtalan új sáska-nemzedék nevelődött, melyeknek minden mértéket meghaladó sokasága ellen küzdeni hiábavalónak bizonyult. A sáskatömeg lassan, de biztosan közeledett a föld északi része felé. Rémületesen, ellenállhatatlanul jött a végső pusztulás. A sáskák szétörhetetlen gyűrűként szorították a tért mind szűkebbre a megrémült ember körül, — s végre kiirtották a föld színéről az utolsó embert.

(Mindeme szörnyüségek ugyszólván szemeim előtt történtek. Láttam a *zöld-világot*. Nincs a földön egyéb, mint piszkos-zöld sáskatömeg. Állatok, növények elpusztultak.

Rettentő vége a büszke emberiségnek!

Egyszerre reménység cikázott agyamon keresztül. Hátha nem igaz mindez! Hátha csalnak ezek a földidézett képek! Hisz, ha

régen elmúltak ezek a dolgok, hogyan lehetne újra fölidézni?)

— Ne kételkedjél, nincsen csoda a természetben! Az események képe épségben megmarad a nap fénysugarában fotografikus pontossággal; az éther hullámai pedig megtartják a kiejtett hangot örökké. Ha már most birjuk azt a képességet, hogy a tovatűnt fény- és étherréteget *utolérjük*, vagy jobban mondva magunkhoz visszahozhatjuk: akkor bármily esemény képét újra látjuk s a hangokat ismét halljuk.

(Csüggedt, szomorú lettem. Tehát most senkisék lakja a földet?)

— De bizony lakja.

(Ujjongtam örömben. Hej, mégis felküzdötte magát újra az ember! Mégis ő maradt ur a természet fölött!)

— Ember ne örülj! Fajod végkép kipusztult, csak mi levegő-lakó lények éltük túl a veszedelmet.

(Ki tehát az a hatalmas lény, ki az ember után birtokába vette a világot?)

— Nézd, megmutatom a föld további történetében.

(A lény ismét tett néhány mozdulatot kinyújtott karjaival, s delejes erővel vissza-

hozta a napsugarakból az elmúlt események képét.)

— Figyelj! Látod, az éhes sáskasereg mindent letarolt, most nincs mit ennie: egymást falja fel. Emiatt dögvész üt ki s teljesen kipusztul a sáskahad, abban a betegségben, melyet éh-tifusznak neveztek doktorkaitok. Pusztá, kopár minden. Itt van a *kopasz-világ*. Hanem a föld megújhdott. A következő cvekben elementáris erővel kihajtottak a fák és növények gyökerei, melyek a földben sértetlenül maradtak a végső pusztulásakor. A sáska-trágya hatalmas táplálékul szolgált.

(Buja növényzet között lomha állatokat látok cammogni. Mik azok?)

— A *hód* az. A vizi állatokat nem érte veszedelem a sáskacsapás idején. Nézzük most az *uj-világ* utáni időket!

(Karjainak pár mozdulata ismét más képet hozott elém.)

— Látod hogyan elszaporodtak a hódok? Az első évszázakban még többnyire vízben laktak, vagyis „kétlaki“-ak voltak a ti irtózatoss kifejezéstek szerint. De lassankint mindinkább elhagyják ős-elemüket, a vizet. Végül teljesen birtokukba vették a földet: a világ uraivá lettek.

(Furcsa!)

— Rövid idő alatt nagyot haladtak a hódok. Felfödözték, hogy a világot csupán *az ő kedvükért* teremtték, s hogy a nap, hold, csillagok azért vannak, mikép őket gyönyörködtessék. Fejedelmeik osztják a rangokat és kitüntetések s viszik őket háboruba. A hadjárat alatt krónikások vannak elhelyezve a csapatok háta mögött, kik a vezérek dicsőségét feljegyzik sás-tekercekre, melyeket aztán elhelyeznek egy *valhallában*, hogy a győzők neve fenmaradjon örökké.

(Látom őket nagy tömegekben egymásra rohanni és viaskodni, vajjon most is háborút viselnek?)

— Nem, csak veszekednek a csonka-fülűek az ép-fülűekkel. Ugyanis egy nagyeszű hód valamikor régen azt tapasztalta, hogy a harcoló hódok mindig fülüknél fogva támadják egymást. Hogy tehát az ő nemzetségét erősebbé tegye, megparancsolta nekik *vallási ritus* gyanánt a megfületlenítést, vagyis levágják füleiket még kicsi korukban, hogy később az ellenség hozzájuk ne férhessen. Az imigy megkülömböztetett hód-nemzetség fanatikusan gyűlöli az ép-fülűeket és vice versa. Most községi választások vannak, hol minden év-

ben megválasztják képviselőiket kik a fejedelem előtt a nép hódolatát bemutatják, — s ezért ütik egymást a *fülesek* és *fületlenek*.

(Milyen ostoba állatok! — gondolám magamban.)

— Nono, ne ítéld meg őket szigoruan! Hát ti nem öltétek egymást ilyen ostobaságokért? Hány milliót gyilkoltatok mert más nyelven beszélt? Nem pusztította-e a fehér-bőrű a fekete-bőrűt? A görbe-orruakkal nem vivtatok-e keresztesháborukat? Hányszor gyilkolták egymást a jó-kabátosok és a rongyosok? Nem voltak-e ők is ostobák, volt-e cselekedetüknek észszerű oka?

(Hát milyen a ti életetek? Van-e célja? Tudjátok-e a lét problémáját?)

— No ez még titok előttünk is, de annyit már elértünk, hogy nálunk nincs távolság sem időben, sem térben. Képesek vagyunk millió évek előtt letűnt dolgok képét meglátni és régen elmúlt hangokat meghallani. A természetben el nem vész semmi.

(Tehát a meg-nem-értett életcél, a *sphinx*, nálatok is meg van! Szeretném tudni, hogy miféle vágyatok van, küzdötök-e valamiért?)

— Igyekezünk feltalálni a módot, hogy átmehessünk más csillagokra, mert a föld

esetleges elpusztulása esetén szeretnők megmenteni magunkat. De ez nem sikerült még eddig, mert a földhöz kötve tart bennünket a levegő, mely élelmet és lakóhelyet ad.

(Ilyenformán ti sem vagytok sokkal előbbre, mint mi voltunk! Eszembe jutottak a mi küzdelmeink, véres követ-választásunk és önkéntelenül tudakoltam: ugyan ki lett követ *Kanizsán?*)

— Borzasztó alacsony eszmeköröd van! Az emberiség fejlődésének egész története előtted áll s te olyan semmiséggel törődöl?

(Én pedig a sértésre nem reflektálva rimáncodtam: „Engedj ott fetrengeni a föld göröngyein a hozzám hasonlók között! Majomra nézve nem szerencse, ha művelt emberek között élhet. Szédülök a ti hideg magasságtoktól, nincs erőm a repüléshez! Hagyj itt engem az egymást gyilkoló emberek világában! *Cicada cicadae grata!*“*)

(A lény mintha mozdulatot tett volna az eltávozáshoz. Ujra könyörögni kezdtem két-

---

*) „Tücsöknek a tücsök kedves.“ A földfeletti lény minden nyelven s így latinul is tudott, mert a fogalmat kiolvasta az agyból, tehát megértette a szót, akármilyen nyelven lőn mondva.

ségbeesve: óh, légy irgalmas hozzám! Mutasd meg a földet abban a korban, melyben éltek a hozzám hasonlók! Engedd, hogy lássam ismerőseimet, halljam beszédeiket!)

— Megteszem kívánságodat, gyarló állat! Figyelj a visszaidézendő képekre és ha ráismersz kortársaidra, mondd meg!

(Karjaival mozdulatokat csinált ismét, s hozta visszafelé az eltűnt napsugarakat. Minden mozdulatánál változott előttem földünk képe. Már vagy tizszer így visszahajtotta a légrétegeket, mikor csodálkozni kezdett.)

— Ejnye, nem hittem, hogy olyan régen éltél!

(Magam is kíváncsi vagyok, hogy hány éve lehet?)

— Bizony, már néhány százezer év előtt vagyunk!

A légjáró ember mozgatta karjait és látam a földet roppant dús növényzettel, melyet aranynyal hintett be az erősen szikrázó nap.

(Micsoda ház-forma idomtalan tömeg mozog ott a viz-parton? Most errefelé fordul. Valami rettenetes nagy állatot látok. Orra fölött ragyogó fehér-szarvat visel. Utjából mindenfelé szétfutnak a sütkérező *gyikóriások*.)

— Az *ős-rinocerosz* az. Minden kitér előle, nehogy az otromba állat lábai alá kerüljön.

(Egyszerre eltűnik szemem elől az őszállat. Rettentő ordítás hallatszik. Honnan jön ez az irtóztató bőgés?)

— A rinocerosz beleesett a *verembe*, melyet a mi elődünk az *ős-ember* készített, úgy, hogy a vizmosás-okozta mélységet zöld galyakkal befödte. — Az állat-óriás ordít, mert nem képes kiszabadulni, s megdögölvén, az ember pecsenyéjévé válik. Az ember így ejti hatalmába az ősz-medvét, tigrist, szarvast. A gyöngé embert ez a ravaszsága fogja az erős állatok fölé emelni.

(Hát az emberek nem élnek társaságban? Nem védelmezik egymást?)

— Mindebből még nincsen semmi. Ez idő szerint csupán az *ős-hangya* él rendezett viszonyok között. Rabbá teszi a gyöngébb hangyákat és dolgoztat velük. Ezt a módszert fogja alkalmazni az ember a rabszolgáival, — néhány ezer évvel később.

(— Lehetetlen! Tökéletlenebb volna most az ember, mint az állat?)

— Majd látsz még különösebb dolgokat is csak nézzük meg a *sárkány-világot*, melyben

a karsu nyaku sárkányok zengésbe hozzák repülés közben a levegőt, s a félelmes vizi szörnyek oszlopnyi víztömegeket föcskendeznek orrukon keresztül. Ezek voltak ám igazán urai a földnek!

(Megrettentem. Ez a lény még visszavisz földünk teremtésének korába! Kiabálni kezdtem ismét: „Nem kell! Nem akarok látni semmitse! Mult és jövő maradjon titokban előttem!“)

A légi ember ismét mozgatta karjait.

(Egyszerre megpillantottam Vida Mukit és Esső Bólát a kávéház tükör-üvegén keresztül. Még mindig tarkliznak. Másik pillanatban látom az éljenző, ordító választókat. „Itthon vagyunk! álljunk meg!“ kiabáltam rettegve. A lény nyugodtan intett.)

— Maradj hát itt! Magasabb célokra ugy sem vagy képes!

(Ezzel szétsapta karjait és eltűnt előlem.)

— — Zörrenés zaja éri füleimet. Pompejus tanárnál ülök a divánon. A doktor mellettem bóbiskol. Kavics röpült be az ablakon, az okozta a zörejt, s az összezuzott üvegcserepek lábaink elé hullanak.

E pillanatban bejön a pedellus és jelentí:

„A néppárt győzött 600 szóval. A győztesek most verik be az ablakokat!“

— — Hurrá! Itt vagyok a husevők között! *Eggy*, röpdülök hozzád!

AZ ÉLET VIZE.

— Történeti elbeszélés. —

Kanizsa várából 1690-ben kiűzték a törököt, hanem azért még husz év mulva is uton-utfélen martalócok fenyegették az életet.

Málek Menyhért, Szentpéter-Ur földes ura, azért odahagyta kuriáját és Kanizsára jött lakni, hogy a katonaságtól védett városban biztonságban legyen. Fölvétette magát a városi *purgerok* sorába.

Városba költözésének egyéb oka is volt. Egyetlen gyermeke, *Dániel*, ugyanis már ifjává serdült, és még mindig ismeretlen volt előtte az írás-olvasás művészete. Tehát Kanizsán első teendője volt megkérni a *franciskánus* atyákat, hogy fiát a tudományokba beavassák.

Dániel oktatását maga a zárda főnöke (quardián.) *Andrási Miklós* atya vállalta magára, ki annyira megszerette a jóviseletű ifjút, hogy még akkor is vele együtt olvasgatta a zárda könyvtárában levő drága köny-

veket, mikor Dániel már megtanulta a tudomány miszteriumait.

Az 1714. év augusztus utolsó napján azzal vált el tanítványától a páter:

— „Fiam, most két hétig nem jöhetsz hozzám! Addig meg kell szakítanunk a tudományos munkák olvasását.“

Dániel, a husz éves délceg ifju, égő szemekkel tanítójára nézett s halkán kérdezte:

— „Ő jön?“

— „Az, akinek jönni kell! Ne kérdezz többet, hisz tudod, hogy nem szabad szólanom!“

A tanítvány tisztelettel meghajolt, s lassu lépésekkel ment ki a zárdából. Andrási pedig fölment az emeletre és ott megállott a széles folyosó utolsó ajtaja előtt. Nem nyitott be, hanem valami szokatlan jeladással kopogott.

Az ajtó zárva maradott, de belülről azt kiáltotta valaki:

— Ki kér bebocsájtást?

— „Ki *jelet* hoz,“ felelt Andrási.

— „Mit keres?“

— „Fényességet.“

— „Mi az élet kulcsa?“

— „Kohma.“ (Bölcsesség.)

E különös szóváltás után az ajtót kinyitották. Egy szerzetes dugta ki fejét, melyen

a szélesre borotvált *tonzura* miatt csupán két-ujjnyi szélességű hajkoszoru diszlett. Meglátván a zárda főnököt, azt felelte :

Köszöntünk *testvér!* (frater.)

Andrási belépett. A helyiség boltozatos, hosszú terem volt, melynek vasrostélylyal ellátott *hét* ablaka mind *észak* felé nézett. Belül az ajtó fölött *sárga színű* nagy szőnyeg lógott. A frissen meszelt falakon *planéták* és különféle misztikus jegyek állottak. A keleti falat egész magasságában elfoglalta keresztelő *szent Jánosnak* tündöklő G betűs *pentagram* alá festett képe, amint a jobb kezében *keresztet* tart e felirással: „Im az Isten báránya“ (Ecce agnus Dei); — balkezében pedig karikába kanyarodott *kigyót* emel. Az átellenes fal két sarkában egy-egy kemence volt építve. A tűzhelyen a meleg nap dacára fa-hasábok égtek pirosas lobogással. A fali állványokon furcsa alaku üvegedények és korsók állottak. A *sárga színű* székeken és asztalon sőt a talapzat kőkockáin is kapcsos nagy könyvek heverték szerteszét.

Három szerzetes tartózkodott a teremben. Kettőnek franciskánus voltát a csuhát övező *fehér kötélről* fölismerni. Ezek a tűz élesztésével foglalkoztak. Harmadik, a kanizsai

Keresztelő szent János képe.

jezsuita-zárda főnöke *Piscator Kristóf*, karos-
székben üldögélt.

A belépő Andrási *balkezével* keresztjelet
huz szive fölé, melyre a tüzhelyekre ügyelő
két egyén mélyen meghajol és szintén kereszt-
jelet csinálnak. A jezsuita is ugyanazon jelet
viszonozza, fölemelkedve üléséből.

— Miklós testvér, nem feledkeztünk meg
valamiről? kérdi a jezsuita.

— Mennyire az én tudományom képesít,
annyit megtettem. Ha hiba történt, neked
testvér, észre kell vened!

— Nem ugy értem *fráter* Miklós! Azt
akarom tudni, hogy megtettünk-e *fogadta-
táshoz* mindent?

— Elvégeztem a szükségeseket. Az elébe
küldött fráterek már három nap óta *Kör-
menden* várnak. Ezenfelül külön lovas fogja
hirül hozni az elindulás idejét, ki legalább
öt-hat órával előbb itt lesz.

— A *szertartáshoz* szükséges eszközök
mind megvannak?

-- Ugy hiszem, semmi sem hiányzik. Itt
van 14 sárga szék, kettő vendégünknek,
tizenkettő a testvéreknek. A *szertartás-
templom* díszítése is sikerült. A két *előszobát*
rögtön felállíthatjuk a készenlevő *spanyol-*

falakból, mihelyt szükséges lesz. *Norbert* és *László* testvérek három hétig bajlódtak a rendezkedéssel.

— „Nemsokára megnyeritek fáradozásaitok jutalmát, *ifjabbak!* (Juniores.) Fölemelnek a *theoretikus-rendbe!*“ — mondja a jezsuita odafordulva a tüzhely mellett foglaltoskodó szerzetesekhez.

A két szerzetes alázatos fejhajtással szó nélkül köszöni meg az örvendetes hirt.

Piscator pedig fölkél, és azt mondja:

— A trónszék alá emelvényt kell még csinálni, és azt is beteríteni *sárga* posztóval. Aztán a szenteltviz-tartót ide kell állítani a *tábla* északi oldalához!

A dolgok megértéséhez tudnunk kell, hogy ezek az egyének tagjai egy titkos szövetségnek, a keresztes-lovagok rendjének. (*Ordo fratrum crucis.*)

E rend tulajdonképen nem más, mint a régen eltörült *templomos-vitézek* rendjének folytatása. A volt templáriusok pedig az ősrégi egyiptomi titkos szekták szertartásait használták; persze némileg átalakították, ahogyan a keresztény vallás védelmezése megkívánta.

A mostani keresztesek (*cruciani*) némi

változtatással megtartották a templomosok szertartásait, de kihagyták a tagok kötelességei közül a hitnek karddal való terjesztését.

E helyett annál több időt szenteltek az *alchimiának* a szövetség tagjai, kik nagyrészen egyházi férfiakból állottak.

Ezen időben különben minden tudós ember alchimiával foglalkozott. Az *életet megtartó balzsam* titka után kutattak mindenütt. Ez az *elixirium* nemcsak meghosszabbítja, hanem visszaadja az életet. Mert a csodaszer *életre kelti* a halottat első ízben háromszáz esztendőre, másodízben hétszáz évre. Ha sikerül előállítani az *aqua-vitae*-t: legyőztük a halált!

Milyen szédítő gondolat: győzni a mulandóság fölött!

A kanizsai keresztések ilyen életviz elkészítésén fáradoztak az egyik tűzhelyen.

A másik tűzhelyen pedig a *bölcsek köve* fog előállíttatni. A kő isteni hatalmat ad a tulajdonosnak: a *kénesőt* nemes aranyná változtatja csupán érintés által; meggyógyít mindenféle nyavalyát és visszaadja a fiatal-ságot.

A szövetség két fráterje éjjel-nappal felváltva örökdi, hogy a tűz-seha ki ne aludjék.

azok alatt az edények alatt, melyekben az anyagokat párolják.

Az élet-vizének edénye alatt több mint hét év óta tüzelnek szakadatlanul; azon a tűzhelyen pedig, hol a bölcsek köve készül, — hat esztendeje nem aludt ki a tűz.

Kanizsa székhelyén tizenkét crucianus volt; tíz szerzetes és két világi ur: *Grasics* báró és *Bácsmegyey György* prefectus. Még egy világi egyén vár felvételre: Málek Dániel, ki még nincs 21 éves, tehát nem vehető fel. (A hármas, hetes és huszonegyes szám különös jelentőséggel birt a kereszteseknél.)

A legmagasabb rangban a jezsuita főnök állott: *exempti* között; hetedik fokban. Ha még sikerülne két fokkal előbbre menni, ő lenne a *Mágusz!* — Rendelkeznék a világ összes crucianusával, s a szövetséggei vasgyűrű gyanánt fogná körülszorítani a földet!

És Piscator Kristóf csakugyan erre törekedett. Belátta azomban, hogy vágyát csupán valami rendkívüli cselekedettel érheti el.

Ezért fáradozott olyan ernyedetlen szorgalommal az *aqua vitae* megteremtésén. Ha föltámad és újra él háromszáz évig: föltétlen bizonyossággal eléri a *kilencedik fokot*. (A mágusz rangja.) Mert arról suttoztak, hogy a

bölcsek követ már előállították imitt-amott, de az *életviz* készítése még nem sikerült. semmiféle halandónak.

Az *adeptusok* közé (adeptus vagy exemptus ugyanegy fokozatot jelent) emeltetését is abbéli buzgalmának köszönhette, hogy az aqua vitae előállítása körüli rendkívüli tevékenységéről minden évben terjedelmes jelentést adott a crucianus-rendhez; — s ebbeli érdemeit még öregbitette az a munkássága, melylyel a Kanizsa vidékén visszamaradt törököket egytől-egyig keresztény hitre térítette.

A kanizsai testvérek most a mágusz. küldöttét várják, ki az aqua vitae *tökéletesítését* (*perfectio*) fogja eszközölni; ezenkívül egy szerzetest *felavat* ujoncnak, és több *rangemelést* végez. Nevezetesen a két iuniorost, miután már kitöltötték az ujoncoknak előirt *hét* esztendői szolgálatot, magasabb fokba helyezi.

Utolsó hetekben a nagy ünnep előkészítésén fáradoztak szünet nélkül.

A szertartások templomát újra diszitették. Az életvizének munkájára pedig Piscator személyesen ügyelt. Az utolsó napokban minden idejét a tűzhely mellett töltötte. Maga.

mérte az anyagokat, számította az órákat, és a párolásra roppant szigorúsággal vigyázott.

A jezsuita egész lényét annyira elfoglalta ez a dolog, hogy nem is beszélt másról.

— „Tehát az elixirium két nap mulva tölti be a korát?“ — kérdi Andrási.

— „Ugy van! Holnapután jár le a hét év, hét hónap és hét nap, mert 1706. évi *Luca* napjától fogva készítjük.“ — feleli Piscator.

— „És ha késik *a küldött* három napig, akkor nélküle kell elvégeznünk az életviz tökéletesítését?“

— „Csak semmi félelem, testvér! Föltétlen bizonyossággal megjön *a küldött* kellő időre. Pontosan megírtam az aqua vitae korát, s már hét hónappal ezelőtt írásban értesítettek, hogy az aqua vitae fontosságára, és arravaló tekintettel, mikép egyuttal, több rangemelés léssen, — téged is fölemelünk testvér a nagyobbak közül (*maiores*) a hetedik fokba: okvetlenül *hatalmas* személyt küldenek, sőt ha csak lehetséges lesz, maga a mágusz jön hozzánk!“

— „A mágusz! Milyen mérhetetlen megtiszteltetés lenne ez!“ — susogják az *ifjabbak*.

Kivülről lódobogás hallatszik, melynek zaja megszűnik a zárda előtt.

— A hirnök megérkezett! kiált a guardian és elsiet. Az udvaron találkozik a futárral.

— Mi történt Antal?

— Körmendről ma délután indulnak, *Hahóton* hálnak, s holnap itt lesznek.

— „Hála Istennek! No, Antal jó hirt hoztál! Eredj a szakácshoz, adass magadnak bort és ennivalót. Hanem előbb intézkedjél, hogy két ember azonnal lóra üljön és Hahótig elibük menjen. Ott ők is meghálnak és holnap idáig kísérik!“ parancsol a zárdafőnök.

A jezsuita is kijött az udvarra, s meghalván a futár értesítését, azt mondja Andrásinak:

— „Miklós testvér! azonnal egyél te is valamit, mert holnap téged emelünk magasabb rangba s tudod *actus* előtt 24 óráig böjtölnöd kell!“ — —

Másnap ugy tiz óra tájban csakugyan megérkezett a várva-várt vendég. Vele jött egy *Clermontból* való jezsuita, ki a *titkári* (secretarius) teendőket teljesítette.

A kanizsai keresztes testvérek (annak a kettőnek kivételével, kiknek otthon maradni kellett a tüzre vigyázni,) mindnyájan a küldött elébe kocsiztak a közelfekvő *Palin* faluig.

A küldött, *fél-díszbe* öltözötten, a jezsuita főnök jobbján ült, utitársa a második kocsin jött két keresztessel. Mikor *Thury-sirdombjához* érkezett a menet, *hét* darab mozsár-ágyut durrantottak el.

A város végén hozzájuk csatlakozott *hét duplér-vivő* és *három* zászlós, kik mindannyian lóháton valának. A franciskánusok zárdája előtt pedig fehér ruhás *huszonegy* lány fogadta őket és fehér lilomot szórtak a kocsiról leszállott küldött lábai elé.

A küldöttnek tiszteletére persze nagy ebéd volt a zárdában. A quardián nem vehetett részt a lakomán, mert elmélkednie kellett (amint a *ritus* előírja) az Isten jóságáról és a lélek halhatatlanságáról.

A társalgás az ebéd alatt *latinul* folyt, mely nyelven akkoriban minden nemzetbeli tanult ember beszélt.

Az illusztris vendég *Strassburgból* való világi egyén volt és *magister* rangban állott. Most a Mágusz képviselőjeként fungált. Kecske-szakállt és kicsi bajuszt viselt, melyek keresztalakot képeztek arcán.

A kanizsai nép *francia-püspöknek* hívta, mert palástjában hasonlított az egyházi férfiakhoz. Bajusza és szakála nem képezett

akadályt a püspöki címhez, mert Magyarországon a papok nagy része még bajuszt viselt ez időben.

A lakomázok általános figyelem közt, bámulással hallgatták a küldött élményeit. Abban az időben életveszedelemmel járt Strassburgból idejönni a török-birodalom szélére.

Természetesen szóba hozták a strassburgi *szent Vitus kápolnát*, hol a *boszorkánytánc*tól gyötörtek meggyógyulnak imádsággal és füstöléssel. És szóba jött Strassburg másik nevezetessége, az *óriási óra* is. Piscator hozta elő, ki tudós ember létére sokat olvasott a világ csodáiról, azt kérdezvén:

— „Hát a régi híres óra jár-e még?”

— „Ha a legrégebb órát gondolja reverendissime, az nem jár. Hanem a mostani óra, melyet a régi helyére ezelőtt százharminc esztendővel *építettek*, az járni fog, miként a mi szövetségünk is működni fog Isten dicsőségére, az idők végeig!”

Ilyenek, és más épületes dolgok fölött való beszélgetés közben hamar mult az idő. Már hat órát ütött a folyosón levő lábos óra, mikor az ebéd-től fölkelte a messziről jött magister, és bevonult szobájába, hogy az

ünnepi szertartáshoz elkészüljön. A többi keresztes is mind hozzálátott az öltözködéshez.

Csakhamar *teljes-díszben* állott valamennyi keresztes a zárda folyosóján.

A magisterre vártak.

Közöttük feltűnt egy 7 éves kis fiu apród ruhába öltözve, ki a küldött palástjának uszályát fogja vinni.

Csupán Andrási hiányzik. Neki addig nem szabad látni a testvéreket, míg a magasabb rangra emelés szertartása meg nem kezdődik.

Vörös talárból és *sárga ingből* állott a keresztes testvérek közül azoknak öltözete, kik egyházi rendhez tartoztak. Derekukon az inget piros szegélyű *fehér kötő* övezte. Vállaikra széles *piros kendő* borult, s (a két legalsó ranguak kivételével) a kendőn annyi *ezüst keresztet* viseltek a hányadik rangban állottak, s mindegyik kendő közepéről *arany kereszt* lógott.

Grasics báró mint theoretikus *ezüst golyót*, a *iuniores* pedig vashól-vert *ötszögű csillagot* hordoztak kendőjükön.

A *nem-papi* rendű testvérek öltözete *rozsdavörös* himzett *kabát* visszahajtott ujjakkal, ugyanolyan színű térdig érő *nadrág* és

fehér *harisnya*. Vállukon keresztekkel ékített *piros szalagot* hordanak s a szalag végén *fehér kulcs* lóg. Azon kor divatja szerint hajuk hosszú, — szakállukat és bajuszukat pedig borotválják. A jezsuiták szintén hosszú haját viselnek, míg a franciskánusok hajukat is borotválják, egy keskeny hajkoszoru kivételével.

Mindenféle-rendü testvérnek *kard* van az oldalán.

Pontban 7 órakor lépett ki szobájából a magister. A szövetség öltözetén kívül bő palástot visel, mely *fehér selyemből* való, és a melyen *piros kereszt* pompázik. Nyakán vastag aranyláncot hord *arany háromszöggel*, melybe az *Atyaisten szeme* van belevésve. Balját a palást eltakarja, szabadon maradt jobb kezének nagy ujján óriási *arany gyűrű* csillog. *Fehér* kötőjén *piros kereszt* és *zöld koszoru* van selyemmel kivarrva, s egy *aranykulcs* van ráerősítve.

És megindul a zárda folyosóin az ünnepi menet. Megfordított rang szerint vonulnak tovább, vagyis a magister, mint legmagasabb rangban levő, jött utolsónak. A magister hosszú uszályát a kis apród vitte, míg előtte meztelen kardot hordozott a titkár.

Az a testvér vezette a sort, ki egyik kezében a szertartás-templom kulcsát tartotta, másikon pedig aranyzsinórral körülkötött ékes botot hordozott.

A széles folyosón 2 szoba volt felállítva a szertartás csarnok előtt deszka-falakból, mert a most teljesítendő szertartáshoz 3 szobát irt elő a keresztések törvénye.

A *küldött* kívül marad apródjával, míg a többiek mindnyájan bevonulnak a csarnokba. Mintha keresztbe raknák lábaikat, olyan különös lépéssel járultak a *tábla* elé. Aztán a kereszt felé fordultak, meghajoltak előtte és egymással szembe nézve, felállottak kettős sorban.

Elhelyezkedés után Piscator, mint legmagasabb rangú, vette át a rendezést és azt kiáltotta:

— Készen vagyunk a bibliai gyakorlatra!

Erre a strassburgi küldött a külső szoba ajtajára ráütött néhányat.

A különös kopogásra a *kulcsos testvér* ünnepélyes hanghordozással kérdezte:

— Ki kényszerít arra, hogy bebocsássam?

A strassburgi válaszolt:

— Az, akit *Napkelet* küldött.

— Mit hoz *Tőle*?

— Teljes világosságot.

— Mi az *izenet*?

— *Zopnat panaa.*

Ez a misztikus szó a kiküldött rangját jelentette valami ismeretlen *sémi* nyelven. (Valószínűség szerint ez a szó még az egyiptombeli szektáktól maradt fen.) Azt a rangot jelentette, melyre a fáráo emelte az *álmfejtő Józsefet*. A palást, a gyűrű és a nyaklánc is olyan, minővel a fáráo parancsára fölékesítették Józsefet.

Az izenetre kinyitották az ajtókat és a magister belépett a csarnokba. Üdvözlésére a keresztesek kirántották a kardjukat és a *kard-sátor* alatt lépegetett előre a küldött, ugyanolyan különös lépésekkel milyennel a többiek bejöttek.

A tábla elé érve, *rálépett* és keresztül ment rajta. Azután meghajtotta térdeit a kereszt felé és leült a három lépcsőre helyezett *sárga székre*. Előtte *háromszögletű* kicsi asztal, kissé oldalt pedig nagyobb *négyszögű* asztal állott, mindkettő befödve *sárga posztóval*.

A strassburgi küldött rangban közvetlenül a mágusz után következett, s mint legidősebb magister egyuttal *mágusz-helyettes* címet is viselt.

A többi crucianus ezalatt hüvelybe dugta kardját és mellükön *András-keresztbe* téve kezeiket, figyelve álltak.

A magister ráütött kardjával az asztalkára s erős hangon kérdezte :

— *Jánitor!* biztos-e az ut *Salamon* templomához?

A kulcsos frater felnyitotta az ajtót és kiment. Kivezette a kis apródot is. Rövid idő múlva visszajött egyedül, és szertartásos üdvözlés után jelentette:

— Csönd lakik a templom környékén.

— Vannak-e *profán-népek* a kapu előtt?

— Csupán *eggyek* vagyunk.

— Testvér, zárd el a kaput a hitetlenek elől és őrkdjél tovább!

Ekkor az ajtó-őre becsukta az ajtót belülről. És megkezdődött az ünnepi szertartás.

A magister odafordul Piscatorhoz és parancsolja:

— *Fölvigyázó testvér* tedd kötelességedet!

A fölvigyázó végig megy a keresztetek során s mindegyiktől megkérdi:

— Mi a szó?

„*Kosuf!*“ (Choschuph) sugják fülébe a titkos szavat; a szó után azt kérdezi minden kereszttestől:

— Mi a *jel*?

Mindegyik testvér megadta a titkos jelt a főlvigyzónak, ki azután a magister elé vonul, előtte megadja a jelet és válaszol:

— Főtisztelendő magister! A szót és jelet átadták testvéreim!

Magister:

— Kérdem tőletek, nagy dolgokra kiválasztott testvéreim! most, — miután a profán világ hamis tanai és alattomos cselvetései nem érnek el hozzánk, — készen álltok-e Isten tiszteletére és Rendünk építésére munkához fogni?

Mindnyájan:

— Készen állunk!

Most a *magister* és a *szónok* közt következő párbeszéd folyik le:

— Testvéreim! Szeressük az igazságot és gondoljunk alattvalói tisztelettel a *Mindenhatóra*, ki segít bennünket!

— Az igazak lelkét *Isten* ótalmazza, hogy ne érje bánthatom!

— Az *Ur* hatalma nagy!

— És irgalmának nincsen határa!

— A világmindenségben az *Ur* mindenütt jelen van és minden könyörgést meghall.

— És a káromlások sem maradnak rejtve előtte.

— Szent leszen, aki szentül megtartja a szent tanokat!

— És jótevés a bölcsesség alapja.

— Minden az Urtól jön örökkön örökké!

— Isten parancsa a bölcsesség forrása, és Isten szava a bölcsesség kutja.

— Ki előre tud mindent, kegyelmesen beleönti a bölcseséget azokba kik őt szeretik.

— A Mindenható keresztül hatol az elméken és meglátja, hogy mocsok nélkül van-e.

— Könyörögjünk tehát bölcsességért az Urhoz!

Ekkor mindannyian fölkiáltanak:

— Ugy legyen!

Most kopogás hallatszik a másik szobából.

Jön a *candidatus* Andrási!

Ugyanis a félig nyitva tartott első ajtó előtt fölvigyázó őrködött, hogy lássa Andrási jöttét, és erről, az *exemptusi-szertartás* megkezdésére jelt adott erős kopogással.

A *filozofikus-módon* berendezett első szobában négy testvér fogadta Andrásit, kinek arcát ruhával letakarták. Így bevezették a második szobába, hol 5 darab bádoglámpában borszesz égett. (*Spiritus vini.*) A palló kö-

zépére pedig a 7 ezüst kereszttel ékesített piros kendő van letéve, melyet a candidatus viselni fog a rangemelés után.

Andrásival végig csinálnak minden jelet és szavat egész a hatodik fokig. Ez idő alatt a kisebb rangban levők visszavonulnak a csarnokba.

A hosszú *examinálás* után mindnyájan belépnek a szertartás templomba. A magister azzal a kiáltással: „Dicsőség légyen a bölcsesség fiainak!” átveszi a *tetragrammatont*, fejére illeszti a *hétágu koronát* és hosszú szertartás között véghezviszi a *rangemelést*.

A végén Andrási leteszi az új esküt. Ekkor megszabadítják a fejét betakaró ruhától, és térdre hullva átveszi az új (exemptusi) *írásmódot* és *jelvényt* a magister kezéből.

Az *avatás* megtörténte után Piscator járult a magister elé.

— „Letölt hét év, hét hónap és hét nap. Küldött! *Tökéletesítésre* vár az élet!”

— „Végezzük tehát a tökéletesítést a Világalkotó nevében!” rendeli a magister.

— „És az Ur minden mélységet betöltő határtalan irgalmával meg fogja adni az *örök-létnek* áldásait!” felel a szónok.

Ekkor az előbbi táblát kicserélték a *termékenyítés* (Mirabilitis Naturae) *táblájával*, melynek alsó részére *Kanizsa vár* képe volt festve; — és a küldött megkezdte a tökéletesítés (*perfectio*) szertartását. A *táblára állva* parancsolá:

— „Emeljétek le az élet edényét!“

Piscator összefogta talárját, odalépett a tüzhelyhez, s egyik junior segítségével leemelte az üstöt. A folyadékot óvatosan, hogy egy csöpp se vesszen kárba a drága italból, átöntötte egy kisebb edénybe. Valami kékeszöld folyadékból állt az egész.

A kisebb edényt odahelyezték a magister elé: „Íme az élet!“

-- „Adjatok *szüz-földet* és *égi-harmatot!*“
(Ros coeli.)

Két crucianus odaemelt egy, — a szalmából fonott szőnyegen álló, — óriási üveg-edényt, mely üveg-fedővel volt befödve. Ebben tartották a *Nagyasszony napjától* (augusztus 15-ikétől) fogva, *holdvilág-nélküli* hét éjszakán *csillagfény* mellett, nagy fáradsággal összegyűjtött harmatot. Lehetett vagy tíz pinttel.

Ezután pedig Piscator a küldött felé nyújtott egy üveg-burával letakart nagy tálát. E tál a *szüz-földet* rejtette, melyet a *Basa-*

Mirabilis Naturae.

(Mágiás-tábla Kanizsa-képével.)

kert kelet felé néző részében maga Piscator gyűjtött és készített az előírás szigorú megtartásával: *tiszta* időben, *május* hónap egyik reggelén *hajnal hasadás előtt*, a gondosan megválasztott alkalmas helyen a *fekete* földet kiásta *3 lábnyi* mélységre, azután *kicsi fa-lapáttal* 5 font földet rakott *zománcos* edénybe, rögtön befödte és hazavitte.

Otthon a földet *ujjnyi* vastagon széthintette lapos *agyag-tálakra*, és az egész *junius* hónapban keresztül az e célra épített, 3 oldalon nyitott helyiségben tartotta, hogy harmattól, széltől és napsugártól *megóva* legyen.

Junius utolsó napján *szórszítán* megszítalta és kiválasztotta a kemény anyagokat, nehogy *üvegesedést* okozzanak. Az ily fáradtságosan készített *szüz-földet* helyezte most a nagy asztalra a magister elé, mondván:

— „Íme a test!”

A magister ekkor keresztet vetett és erős hangon kiáltotta: „Legyetek jelen: *Hel, Heloym, Sother, Emmanuel, Sabaoth, Agla, Tetragramaton, Agios, Otheos, Helchiros, Athanatos, Jehova, Adonay, Saday, Va, Homousion, Messiás, Esebeye, Alpha és Omega!* Teremtsetek!”

Most a szüz-földet magában foglaló tálat

vevén kezeibe a küldött, a földet belehintette a harmatos edénybe, miközben azt kiáltotta: „Termékenyíts a halálban!”

Majd ismét keresztet vetvén három ízben, így kiáltott:

- Increatus Páter!
- Increatus Filius!
- Increatus Spiritus Sanctus!

A többi crucianus szintén keresztet vetett és karban ismételte:

- Increatus Páter!
- Increatus Filius!
- Increatus Spiritus Sanctus!

Ezután az elixires-edényt vette kézbe a küldött és e mondás közben: „Győzedelmeskedjék az enyészet fölött!” az elixirt szintén a harmatba öntötte, s a háromszoros keresztvetést ismételte e szavakkal:

- Christus vincit!
- Christus regnat!
- Christus imperat!

A testvérek kara pedig utána mondta:

- Christus vincit!
- Christus regnat!
- Christus imperat!

A szertartás után betakarták a nagy üvegedényt *sárga* posztóval. Majd az e célra

készített saroglyára helyezték óvatosan az edényt, úgy hogy a *szalma-szőnyeg* folyvást *alatta* legyen, és két crucianus kézbe vevén kivitte a zárda kertjébe. A keresztések rang szerint szóttanul követték a tehervivőket.

Világos, gyönyörű éj volt. Az új hold szelíd sugarai lágy színbe öltöztették a vidéket.

A kert dombján gyöpre tették az életvizet-rejtő edényt. Ettől nem messze egy sárga széket állítottak a magister részére.

Azután pedig egy furcsa gépet hoztak ki a kertbe. Két óriási üvegkorongot. (Ritka és drága tárgy azon időben.)

Az üveglapok mindegyike *fa-lábra* volt erősítve oly módon, hogy tetszés szerint magasabbra emelni lehetett, vagy alacsonyabb helyzetbe állítani.

A két üveglapot egymástól három *singnyire* (egy *sing* körülbelül 3 méter,) állították föl úgy, hogy a hold fényének a két üvegen keresztül éppen oda kellett esni a vitzartó edényre.

Igy elkészítvén a szükségeseket, csendben várták az *éjféli* jöttét.

Végre tizenkettőt ütött az óra a zárda folyosóján.

Az utolsó kongás pillanatában vigyázva lehúzták a sárga takarót az edényről, s a

küldött a *holdra* függesztvén tekintetét, fölkiáltott: „Adj állandóságot! Adj melegséget! Adj életet! *Akibél, Tamiel és Asradel* segíts!”

A magister szózata után *öt* testvér *bűvös szavaknak* elmondásába kezdett, és 7-szer mormolták a következőket, miközben *jobb kezük* mutató ujját a hold felé tartották.

<i>Egyik:</i>	<i>Másik:</i>	<i>Harmadik:</i>
Ebarsunius	Sator	Ausnosenem
Barsunius	Arepo	Usnosenem
Arsunius	Tenet	Sunosenem
Ronnius	Opera	Nuosenem
Sunius	Rotas	Uosenem
Unius		Osenem
Nius		Senem
Ius		Enem
Us		Nem
S		M

<i>Negyedik:</i>	<i>Ötödik:</i>
Evoxlofi	Abraxlan
Evoxlofu	Abraxle
Evoxlof	Abraxel
Evoxlo	Aber
Evoxl	Ab
Evo	A
Evu	
Af	
A	

Végül ugyancsak 7-szer megfordított rendben mormolták ugyanazon misztikus szavakat.

A többi testvér szótlánul nézett az életadó vizre. Egyik-másik megigazította néha az állványt, hogy a hold távozó fénye a korongokon keresztül folyvást ráessék a drága folyadéokra.

Lassan mult az idő a feszült várakozásban. A bűvös mondások után az edényt hirtelen újra befödtek sárga posztóval. E pillanatban a magister fölkiáltott:

— Itt a világosság!

— Itt a melegség!

— Itt az élet! Hozsiáná! Hozsiáná!
Hozsiáná!

Aztán két fráter ismét kezébe vette az edényt és vissza vitte a szertartás-templomba.

A vegyitéket átöntötték egy üstbe, aztán a tűz fölé vastáblát helyeztek, melynek *három* nyílása volt, s az ezen kijövő *hármás láng* fölött megforralták. Megforrás után lehűtötték, megint vissza öntötték az üvegedénybe, s ráhelyezték a *szalma-szőnyeggel* együtt a *termékenyítés táblájára*.

Most a magister meghintette szentelt vízzel és felkiáltott:

— Legyen áldott!

-- Legyen győző!

— Legyen örök!

— Hozsiáná!

A testvérek kara utána mormolta:

— „Legyen áldott! — Legyen győző! — Legyen örök! — Hozsiáná!“

Végül „az Atyának és Fiunak és Szentléleknek nevében“ a magister parancsára megszüntették a tüzelést abban a kemencében, hol az *aqua vitae* készült. — —

„Most pedig tisztelendő testvéreim fejezzük be az ünnepélyt a hogyan szertartásunk előirja!“ szolt a magister, ki ismét a háromszögű asztal mellé ült.

És mondá a következőket, melyekre a *szónok* válaszolt:

— „Testvéreim! A bölcsesség többet ér a gazdagságnál, mert mindent megád!“

— „Ez a legnemesebb vagyon, mert Istentől jön és kedves az Ur előtt.“

— „Ez tükre az isteni erőnek.“

— „És vét az Isten ellen, ki nem törekedik bölcseségre!“

— „Ez sugára az örök fényességnek.“

— „Mely világít azoknak kik jóra törekednek.“

— „Boldog kit utján bölcsesség vezet!“

— „Az ő utjának minden lépcsője béke.“

— „A bölcsesség megjutalmazza a béke munkásait.“

— „Őket *jobb-kéz* felől a becsület kíséri, *baloldal*on pedig velejár a hosszú élet.“

— „Menyországba vezet a bölcsesség utja.“

— „Mert bölcsesség a Mindenható lehelete.“

— „Dicsőítsük tehát munkánk végeztével az *Alkotót!*“

Ekkor mindnyájan letérdelnek és kiáltják:

— Hozsiáná, hozsiáná, hozsiáná az ég és föld teremőjének! Legyen irgalma velünk örökké!“

— „Amen!“ szól a magister.

— „Amen!“ felel a testvérek kara.

Ezzel véget ért a *tökéletesítés szertartása*. A megtermékenyített életvizet nagyon vigyázva átöntötték 3 korsóba, mindegyikre ráírták „† Aqua Vitae †“ és viasszal lepöcsételve szekrénybe zárták. — —

Ragyogott a jezsuita-főnök arca: „Megvan az élet vize! Hatalmunkba került a halál! Hozsiáná!“ — —

Másnap a jezsuita kolostorban volt *lakozás*. A crucianusok mind együtt voltak Grasics báró kivételével, ki estére magasabb

rangba fog emeltetni, s ezért 24 óráig nem szabad magához venni semmi táplálékot.

Este csakugyan fölemelték Grasics bárót hosszú szertartással a 3-ik fokra.

Harmadik nap a báró adott *áldomást*; és aznap este egy jezsuita szerzetest avattak föl a szövetség tagjának.

Az *ujonc* föl vételét az előirt szertartások és próbák szigorú megtartásával eszközölték, melyek a föltétlen engedelmességet igazán beigazolták. Ime az egyik próba:

— „Menj! A kriptát nyisd fel és hozd ide az egyik halottat!“ parancsolta a magister a felveendő ujoncnak, kinek feje ruhával volt betakarva.

Ezzel kivezették az ujoncot a *42 égő gyertyával* pompázó csarnokból a folyosóra, hol a köteléket levették szemeiről és kezeibe adták a kripta kulcsát és egy szál gyertyát.

Manapság nem félünk a megholtak leleitől, de abban a korban éjjel még hazajártak a lelkek. Visszariasztó volt tehát az ujonc föladata, dacára annak, hogy mint szerzetesnek gyakran kellett foglalkoznia a halál gondolatával, sőt egy koponya állandóan az asztalán állott.

A léghuzamos hűvös folyosón megbor-

zongott az ujonc, de az Ur kezeibe ajánlva lelkét, — teljesítette a parancsot. Törhetetlen bátorsággal lement a kriptába, kihuzta a fülkéből az egyik koporsót s felvitte. A csarnokban leemelték a koporsó fedelét, s a tetemben, mely a száraz kriptában feloszlás nélkül összeaszott, tisztán föl lehetett ismerni a 15 év előtt elhalt *Péter* atya testét.

Végül az ujoncnak, miután a sokféle próbát sikeresen kiállotta és az esküt letette, a magister *karddal* a vállára ütött, s tudtára adván a *titkos szavat, jelet és irást*, valamint beavatván az elsőfoku miszteriumba, — felavatta a szövetségbe az ifjabbak (iuniores) közé.

Másnap még egy *lakozást* tartottak. Mivel a magister elutazandó volt, Piscator az ebéd alatt még egyszer megkérte a magistert, hogy adjon oktatást az életviz használatához.

— „Különösen ügyeljetek arra, hogy az életvizzel megtöltött koporsó úgy helyezendő el, mikép a holt fráter feje *kelet* felé legyen,“ mondja a küldött.

— „Igen, azt tudom. Valamint azt is, hogy a koporsó 7 év 7 hónap és 7 nap mulva nyitandó ki a halálozás után. Ekkor a halott *maga erejéből* kiszáll koporsójából,“ felel Piscator.

— „Csakhogy a holttetem belső részeit is betölteni kell az élet vizével. S a halottnak nem szabad teljesen kihűltnek lenni, mikor az életvizébe helyezik!“ figyelmeztet a magister.

A testvérek csodálkoznak, és a magister még több titokra tanítja őket.

— „Azért hiába tennénk aqua vitae közé *vizbefultnak*, tűzben-*elégettnek*, vagy *pestisben* meghaltnak tetemét, mert ilyenekre nem lenne hatása. S azért kell törrel rögtön a halál bekövetkezése után 5 nyilást a testbe szurni, hogy e nyiláson az életadó viz behatolhasson a belső szervezetbe. Az öt nyilás közül egynek a baloldalon és egynek-egynek a kezeken és lábakon kell lenni, a hogyan átszurták a Megváltó testét.“

— „Milyen sok minden szükséges az eljáráshoz!“ megjegyzi Grasics báró.

— „Csakhogy ez megérdemel bárminő rettentő fáradságot!“ szól a másik testvér.

— „Valamit majdnem elfeledtem: az aqua vitae csodaereje csupán olyan egyén testére hat, ki sohasem *kétekedett* benne!“ mondja a küldött.

— „No majd én gondoskodom minden akadálynak legyőzéséről!“ szól önérzetesen Piscator.

A nagy ebéd után a küldött és titkárja elutaztak Pécs felé. *Ihárosig* elkísérte valamennyi testvér. -- —

Míg a tudós férfiak bűvös szerek előállítására törekedtek, azalatt künn a *profán* népek között nemkevésbé misztikus események történtek.

A pogány török igája alul megszabadult Kanizsa lakóit most a *sátán* igyekezett hatalmába keríteni.

A városra mihelyt reáfeküdt az éjszaka, nem lehetett kilépni a házból anélkül, hogy baj ne származott volna belőle.

Az alacsony házak fölött *röpülő-zsirral* bekent boszorkányok lovagoltak a levegőben. Az utcákon tüzesszemű macska, vagy undok *varaskos-béka* leselkedett, a keresztutakon pedig *rontás* tette szerencsétlenné az embereket. Ha nem vigyázott a gazdaasszony, hát az is megtörténhetett, hogy a *kakasok tojtak*, s ilyen tojásból szüzeket-emésztő sárkányok keltek ki.

Ahhoz a bünöshöz pedig aki paráználkodás által vétkezett, éjjelenként lólábu *Ludvérc* járogatott, kiszíván csontjaiból a velőt s elvivén arcáról a pirosságot.

Sőt a gonosz szellem néha az asszonyok

szemeibe huzta magát, s onnan csábitgatott. Az ilyen *szemverés* ellen aztán hiába volt *három-királyokat* irni az ajtók fölé, *seprüt* fektetni a küszöbre *nyir-ágot* füzni a kulcslukba. Csupán hosszú, nehéz *penitencia* segített.

A francia püspök elutazása utáni napon Málek Menyhért beszélgetvén fiával, kijelentette abbeli szándékát, hogy megházasítja. Már ki is nézte a hozzáillő erényes hajadont.

A gyerek huzódozott és fiatalságát emlegette. Menyhért ur azonban kimondta a szentenciát: „Meg kell házasodnod! Szüret után megtartjuk az eljegyzést, farsangon a lakodalmat! A te korodban én már két esztendő házas-ember voltam!”

Csakhogy erre a Dániel gyerek dacosan felelte: „Apám, nem házasodom! Még ha tüzes vassal kinoztatsz akkor sem!” és kiment a szobából.

Az apa nem tudott hova lenni a bámulás miatt. Mi ez? Az ő engedelmes fia hogyan tud így viselkedni! Ugyis *megbabonázta* valaki!

Csakugyan! A cselédség még aznap ki-pattantotta az engedetlenség titkát: „Molnár Eva *verte meg szemével* az urfit!”

Igazat mondtak. Dániel megszerette Molnár Évát. Molnár Marinak, annak a „jöttment“ szegény özvegy asszonynak leányát, kit Málekné asszony csupa jószívüségéből fogadott szolgálatába, hogy ne legyen kényszerítve az árokban meghuzni magát gyermekével.

Málek Menyhért már régen észrevehette volna fia szerelmét, ha az apák egyáltalában okát keresnék annak, hogy az *Évák* olyan szorgalmasan mért danolgatják *Virágénekekben* :

„Violát ültettem
Nebántsvirág kelt ki,
Nem szabad énnemem
Rózsámat szeretni!“

s ha gondolkoznának a fölött, hogy egyszerre mért olyan különös ringó a járásuk, s mért ragyognak a szemeik oly fényesen az *Évák*nak?

Az apák azonban olyanok voltak minden időben, hogy a tüzet akkor akarták eloltani, mikor már javában lobogott; s akkor is úgy, hogy az égő anyagot próbálták szétráncigálni, pedig akkor még jobban ég a tűz.

Málek Menyhért éppen úgy cselekedett, miként a többi apák szoktak: „No majd adok én *Évának* is, meg a vén boszorkánynak

is!“ kiabált mérgesen, és rögtön kikergette házából Évát anyjostul együtt. Azt kiáltotta utánnuk :

— „Ha nem maradtok békén, hát *kisöp-rüztetlek* Kanizsáról!“

A megriadt két személyt senki sem fogadta be. Végre is a lerombolt-vár omladékaiban lakó cigánynál huzzák meg magukat. Ilyen rongy népeken csak nem könyörülhet egy rendes polgár?

Málek Menyhértnek azomban kárba veszett minden erőlködése. Hiába pirongatta fiát; Dániel egy szót sem szólt. Nem kérte, hogy engedjék Évát feleségül venni. Tudta, hogy lehetetlen. Mert sem jószág, sem szépség ki nem egyenlítheti a származásnak és a „marhá“-nak hiányát. (Ez időben a pénzt marhának hívták.) Hogy a házasság létrejöhessen, valami földindulásnak kell rombadönteni a világ rendjét.

Dániel még sem engedte magát megházasítani, — pedig tudta hogy Évát sohasem veheti feleségül. Minden kísérlet hiábavalónak bizonyosodott. Nem lehetett a *szemverés* alul kiszabadítani.

Persze, az. esetnek rögtön hire futamodott a városban. Mindenki meggyőződéssel han-

goztatta: „Nem Istentől való dolog az, hogy egy jöttment személy leányába ennyire bele-szeressen egy földesur fia!“

És Évának anyja ellen csakhamar közös-tudomásra jött a *boszorkányozás* eseteinek egész halmaza. És megbotránkozik mindenki. Az emberek már aludni sem tudnak az izgatottság miatt.

Közbelépni kell tehát a tanácsnak. *Manner-András* városbíró tudja kötelességét; nem késlekedik: elfogatja Molnár Máriát s erősen megkötözve börtönbe vetteti, és *Bácsmegyei György* elnöklete alatt megalakítja a bíróságot.

A boszorkány persze tagad mindent, de egyszeriben olyan kézzelfogható bizonyítékokat állítanak ellenében, hogy nincs ember ki bűnösségéről meggyőződve nem lenne.

Akadt aki látta, hogy *szent-György* napján a kapuból meglocsolta a teheneket vízzel s azt mondotta: „Hej jámbor tehenek, de jó volna a *hasznatok* nekem!“ és az-nap este a tehén csorda Málekné asszony udvarába jött, a prefectus tehenei pedig attól fogva *elvesztették* a tejüket. Megesküszik erre *Jagovác György*, „kifelül áll minden gyanun!“

Ugyancsak eskü alatt beigazolja egy másik tanu, *Balog Kati*, a következő bűbájoskodást:

— „Igen esett az eső, mikor Málekné asszonynál nagy mosás volt. Ekkor Molnár Mari azt mondta, hogy az *esőt* könnyen *elállítani* lehetne; csupán a füstre kell akasztani a következő tárgyakat:

1. Fris *csalánt* három csomóval.
2. *Ember-hajat* egy csomóval.
3. Egy *tököt*, melyet megtölteni kell mosóvizzel.
4. A „*pléh*“-darabot, melyet mosásnál használnak.

Mindezeket aztán Málekné nagyasszony parancsára nekem (Balog Kati tanunak,) kellett a kéménybe akasztani. Erre az eső rögtön elállott.“

Sőt még csodálatosabb dolgot is rábizonyítottak: hogy Máleknénál *szalmát gyújtott* a tűzhelyen, és nem égett el!

Szörnyü dolgok!

Végül a vádlott maga is bevallja mindezeket, miután a „kirendelt birák és esküdtek“ az országos törvénykezési rend 23. §.-a alapján hóhér közbejötté mellett „szigoru“ vallatás alá vették.

Sőt a lelkiismeretes birák behozatják a városházára a vádlott leányát is, a 19 éves Évát, és *valami módon* kicsalják belőle

azt a vallomást, hogy anyja tud *esőt csinálni*.

Már most nincs más teendő, mint a *vizpróba*. Kiviszik tehát ünnepélyes menetben a vár alá, hol a hóhér a megkötözött boszorkányt beledobja a vízbe, tengersok nép és a tekintetes tanács kirendelt birái jelenlétében.

És a boszorkány nem merül el, hanem „*ugy uszik a vizen mint a toll!*“

Ujra megcsinálják vele a vizpróbát, nehogy igazságtalanság essék rajta.

A hóhér megint beleveti a vízbe Molnár Máriát. Persze most sem merül le a víz fenekére. Az ördög segíti az atyafiait.

És ezt megismétlik *négyszer*. A „jöttment személy“ mind a négyszer „*uszik mint a toll.*” Ime! teljesen bebizonyodott, hogy boszorkány!

Másnap persze tagadja a bűbajoskodást Molnár Mari, és arra kéri biráit: „*usztassák meg még egyszer, majd meglátják, hogy lesülyedni fog a víz fenekére.*“

Csakhogy nem eresztik ám többet a vízbe, hátha bűbajos módon elszökik!

A bíróság körültekintő óvatossággal járt el a pörben, mert félni kellett a sátán kísértésétől.

A nagy vigyázat dacára majdnem sikerült Belzebubnak kárhozatba dönteni a bírákat.

T. i. a második napi törvénykezés befejezése után, mikor kivitték a teremből a tagadásban levő boszorkányt, — a bírák ekképen tanakodának:

— „Csak meg ne szökjék az igazság kezéből a boszorkány valami ördögi segítséggel!“ aggódik *Bernárd János*.

— „A börtönt körül kell hinteni szentelt vízzel, akkor nem tud elillanni!“ javasolja *Buncom Márton*.

Csupán egyetlen ember akadott *Pulai György* személyében, aki előtt a bűnösség némileg kérdéses volt. Az is ilyenformán adott kifejezést kételkedésének: „Pedig hiába tagad, bizonyos hogy boszorkány!“

— „De az ám! — Hanem majd holnap kivallja esze nélkül az egészszet, ugy meg-exemináljuk! Azért kérem bíró társaimat, hogy holnap korán itt legyenek, mert már 7 órakor megkezdjük a vallatást!“ szól a prefectus.

— „Eljövünk!“ bólintgat a kötelességtudó *Fürst József*.

Éppen szétoszlóban valának a pör meghívott bírái, hogy minél előbb haza érvén,

otthon az ágy mellé kört csináljanak szentelt krétával, nehogy boszúból éjjel megnyomják őket a boszorkányok, — mikor a szintén jelenlevő *vikárius* atya megrázó hangon fölkiáltott:

— „Szerencsétlenek! Hát nem érzitek, hogy ez a sátán sugallata? Hát a gyehenna tűzébe akartok menni nyitott szemekkel? Hát nem veszitek tekintetbe, hogy holnap vasárnap van, az Isten megszentelt napja, s kárhozát várja mindazokat kik azt kinvaltatással megszenségtelenítik!“

A bírák rettentően megijedtek, nem gondolták, hogy ily közel legyenek a pokol tűzéhez amiatt, mert a nagy izgatottságban megfeledkeztek a másnapi ünnepről.

„Jaj, milyen nehéz ez a tanácsosi hivatal! Mondtam asszony, hogy ne erőlködjél érte! Még bizony elkárhozom miatta!“ Veté szemére élete párjának *Lancsák János*, mialatt a lelki gyötrődés következtében álmatlanul hevert.

Hétfőn aztán folytatják a vallatást: Molnár Máriát a hóhérmesterrel kinzatják. Be is vall „önkényt“ három rendbeli bűbájoskodást, de a *tortura* megszűntével visszavonja beismerő vallomását.

Ámde mindez nem képes megmenteni. A bírák tudják miként kell eljárni az ügy ilyen állásában.

Az országos törvénykezési rend (Landt-Gerichts-Ordnung) 60. §. alapján: Molnár Mária elítéltetik még egy nyilvános utolsó torturára. Ha ismét konokul fog tagadni, akkor mint istentelen a (hóhér) *mester* keze által lefejeztetik, teste máglyára helyeztetik és elégettetik. Ha pedig bevallja hogy megvolt a *Pactum cum Diabolo*, akkor *kegyelemből* élve égettetik el a máglyán. Így kívánja a törvény!

Szala és *Somogy* népe mind Kanizsára csődült az *exekució* napjára.

Molnár Máriát ünnepélyes menetben hurcolták korán reggel a régi-vár udvarára. Szekéren kellett szállítani, mert járni nem képes. Mellette ült a hóhér, vele szemközt a szerzetes-atya. Kificamított lábai megkötözővék, s összetört ujjain feketék a körmök a vér-aláfutástól. Gyermekes, asszonyok rettegve nézik az istentől elhagyott gonosz irtózatot alakját.

A helyszínére érkezvén, a szekérről letették a földre. Ekkor a tömeg között akadott olyan

vakmerő, ki nem félve a boszorkány boszujától, kövekkel megdobálta.

Előtte a hóhér kirakta kinzó szerszámait s készült az utolsó torturára, mikor a boszorkány mellé rendelt *szereztes* még egy kísérletet tett az elkárhozott lélek megmentésére. Könyörgött az ördögtől eltántorított nyomorult asszonynak:

— A Jézus szerelmére kérlek, ismerd be bűnös voltodat!

— Ártatlan vagyok, jaj, ártatlan vagyok! nyögte a boszorkány.

— Mentsd meg lelkedet a kárhozattól s testedet a kinzatóástól: valld be, hogy szerződést kötöttél a sátánnal!

— Nem tettem! Jaj, nem kötöttem!

Minekutána minden jóakarát kárbaveszett, a bíróság elnöke, *Bácsmegyei György*, eltört egy pálcikát és átadta a megátalkodott bűbájost a hóhérnak e szókkal:

— „Istennél a kegyelem! *Mester* tégy eleget a törvénynek!”

És Molnár Máriát *szabályos ceremoniával* megkinozták, lefejezték és elégették. — —

Azaz némi szabálytalanságot mégis elkövetett a néző közönség.

A máglya közvetlen közelségében állt egy *gombkötő*, kire egy *varga-mester* rászólt:

— „Zurück!“

A boszorkány égetés csütörtökön (*die Jovis*) törtévé, a ceremonia alatt a föl-vigyázás és rendelkezés joga a vargacéhet illette (a csizmadia, kerékgyártó és kőmives céhekkal együtt,) a „series ceharum“ szerint. Ugyanis a hét minden napján más-más *négy* céhnek kellett a fölügyeletet vinni a netán előforduló ünnepélyek alkalmával.

A gombkötő azonban engedelmesség helyett mélységes megvetéssel imigy válaszola a vargának:

— „Kutyámnak parancsolsz te német!“

E megbotrátkozást okozó rendetlenkedés miatt panasz tétetvé, a városi tanács még az nap délután megbírságolta a gombkötő-mestert *Jézus szívének tiszteletére* a barátok templomában elégetendő két font viaszgyertyára. A *bírságium* kiszabásánál (mely elég nagy volt az akkori időben) valószínűleg figyelembe jött az a körülmény, hogy mind a tanács tagjai, mind a céhek sült németek valának.

Ugyanaznap este 10 óra tájban valaki erősen megrángatta a zárda kapujának csengőjét.

Boszorkány-égetés éjjelén nem szoktak jámbor szándéku emberek csatangolni. A kapus megrettent és hallatlanná igyekezett tenni a csengetést. A zakatolás azomban nem akart véget érni, azért elszántan fölkel és azt mormolván: „Minden jótét lélek az Urat dicséri!“ fönhangon kérdi „ki van odakünn?“

— „Én vagyok! A Málek Dániel!“

És csakugyan, a kapus bámulására, Dániel jött be. Tanitóját kérdezte:

— „Cellájában van a tisztelendő atya?“

A zárdafőnök a szertartás-teremben tartózkodott. A tüzre-ügyelő testvért nézegette. A boszorkány-égetés izgalmi elűzték szeméből az álmot.

A kapus hívására kijött a teremből, s Dániellel együtt cellájába ment, hol a szüz Mária képe előtt örökké égő olajmécs adott világosságot.

— Mit akarsz fiam ilyen szokatlan időben?

Dániel megrázó bensőséggel könyörgött:

— „Benned van atyám, utolsó reménységem! Esküdtess össze Molnár Évával! Más-kép nem akar velem jönni a világba, hanem elemészti magát, mert szülőim hallani sem akarnak házasságunkról!“

A quardián szeliden felelt:

— „Megvakított a boszorkány leánya, fiam! Ne hamarkodd el a dolgot! Aztán az elégetett boszorkány miatt is lehetetlen lenne vele családi életet élned!“

— „Mindennel számot vetettem jó tanítóm, ki arra oktattál hogy támogassuk az elhagyottakat! Igaz, anyját megégették, de én úgy gondolom, hogy ha bűn a jó-idő-csinálás, akkor nem kisebb véték a bölcsek kövének készítése!“

Andrási Miklós megdöbbenve nézett az ifjura, ki öntudatlanul kiáltotta a sötétbe az igazság hangját. Majd lehajtotta fejét tenyerébe s hosszan elgondolkozott. Végre az ifjuhoz fordult:

— „Nagyon szereted?“

— „Miattam lett árva!“ telelte Dániel.

E kevés szóból megértette Andrási, hogy Dánielnek megváltozhatlan szándéka a leányt feleségül venni.

Még azt kérdezte:

— „Dániel! itt nem maradhattok, hová akartok menni?“

— „Még nem tudom. Valami ismeretlen nép közé, hova nem terjed el a boszorkány-égetés hire.“

— „Hol van Éva?“

— „A cselédszobába csuktam, mert megölni akarta magát.“

A quardián megrendült szive mélyéig.

— „Menj érte! Majd én gondoskodom két tanuról, és még az éjjel mindjárt meg esküdtetek benneteket az irgalmas Isten nevében!“

Az ifjunak köny bugygyant ki szeméből. Észrevétlenül lehajolt, *megcsókolta* a quardián kezét, és szó nélkül eltávozott.

Andrási magában maradva hangosan felfohászzkodott: „Szüz anyám! segíts nehéz feladatomban!“ Majd tollat és papirost vett elő. Két levelet irt, melyeket gondosan lepecsételt és *csuhája ujjába* rejtett.

Aztán fölment a csarnokba s azt mondta a tüzet élesztő keresztesnek:

— „Testvér velem jösz! Tanu lesz egy *titkos házasság* kötésnél.“

A szerzetes csodálkozva nézett főnökére: „A tüzet nem hagyhatom itt reverendissime páter!“

— „Velem jösz ha mondom! Többire ne legyen gondod!“ ismételte Andrási nyomatékosan.

— A keresztesnek engedelmeskednie kellett. Elment a sekrestyébe a quardiánnal

együtt, őt felöltöztette, és a főoltáron meggyújtott 4 szál gyertyát.

Ugy éjfél tájban megtörtént a titkos házasságkötés. Másik tanu a kapus volt.

Esküvő után az új házasok a sekrestyébe visszavonultak, hol a quardián átadta Dánielnek a leveleket.

— „Utadban térj be *Csáktornyára*, s add át az egyik levelet annak a férfinak, kinek címezve van, és aki szívesen ellát minden szükségessel. A másik egy főrangú embernek szól, ki *Szlavoniában* lakik. Nevét és lakását megtalálod a levél címzésén. Bizalommal menj hozzá feleségeddel együtt. A nemes férfiú odaadó barátja szövetségünknek; nem fogja tehát azt a kérésemet megtagadni, hogy valamelyik birtokán hozzád-illő tisztességes állásra alkalmazzon. Most pedig, fogjad e csekély összeget!“ s ezzel kis csomagot adott Dániel kezébe, — „Csupán tizenöt forint van benne, de talán elég lesz utazástokra. Ne hálálkodjál, majd megfizeti apád! Menjete Isten hírével!“

Igy történt, hogy *Halis Gáspár* fényességbe borítva látta a templom és a sekrestye ablakait, — mikor éjjel fölbredvén álmából, az akkori gazdák szokása szerint kiment

udvarába, és szétnézett nincsen-e valahol *tüzi-veszedelem*.

Gáspár gazda álmélkodva mondá el a dolgot feleségének, de mikor megmutatni akarná a *csodálatos fényt*, már sötét volt a templom.

Elhallgatta tehát az esetet, nehogy ő is bűbájossággal vádoltassék. Mert ugyan ki hinné el neki, hogy boszorkány lelkének másvilágra költözésekor világosságba borítja templomát az Isten?

— — Dániel és hitestársa elbucsuztak, és a kapus kieresztette őket.

A visszatérő kapus még a sekrestyében találta a quardiánt, amint szóltanul belenézett a viaszgyertya sárga világába. Megszólította:

— „Lesz még valami tennivaló tisztelendő atyám?“

— „*Neked* nem lesz semmi, lenyughatol Ferdinandus! Nekem azomban egyet még elvégezniem kell!“

Kijött a sekrestyéből és egyenest bement a crucianusok szertartás termébe. Az előbbi testvér, ki tanuként fungált, a tűzhely körül foglalatoskodott s örvendezve jelentette:

— „Nem aludt ki a szentelt tűz, tisztelendő testvér!“

A quardián felkiáltott:

— „Kontár kéz ne nyuljon a *Nagy Alkotó* munkájához! Igazságos Isten segits gyöngeszolgádnak!“

E meggyőződéssel kiáltott szavak után Andrási Miklós a bámuló testvér rettegése közben leemelte a kemencéről az edényt, és drága tartalmát *beleöntötte* a tűzbe.

Komor füst töltötte be a csarnokot a megfojtott láng végső haragja gyanánt. — —

Málek Dániel későbbi sorsáról csak annyit tudunk, hogy 32 év múlva, vagyis 1746-ban *városi tanácsos* volt Kanizsán. —

Eközben a telhetetlen idő megemésztett két évszázadot, mely alatt minden másképp történt, mint ahogyan előre kifundálta emberi ész. Az *örök-óra* megállott a *strassburgi Münsterben*. A *keresztes-lovagok* szövetsége pedig felbomlott, ahelyett hogy szétterjedt volna a világon.

Rövid időre újra alakították ugyan a szövetséget *arany- és rózsza-keresztesek* neve alatt, de hamar megszűnt az is.

Az *élet vizének* történetét szintén homály fedte kétszáz esztendőig.

Kétszáz év múlva azomban kipattant a nagy titok burka.

Mikor a népek sorát intéző Isten megfoghatlan kegyelméből a magyar nemzet fennállásának *ezredik évét* megérte, a nagy ünnep örök emlékére Kanizsa közönsége elhatározta, hogy iskoláját a jelen kor igényeinek megfelelőleg megépíti.

Ehhez képest az iskolához két új szobát kellett építeni. A fundamentum ásáskor *öt* emberi csontváz vetődött fölszínre. Mindannyi fejfelé *kelet felé* feküdt.

A sirban nem találtak sem ruhát, sem pénzdarabot, sőt a koporsó is egészen elporladt, s így a halál idejét az odahívott tisztiorvos nem vala képes megállapítani.

Azomban az egyik csontváz lábainál mégis találtak valamit. Egy *bádog-dobozt*, mely tele volt nyomtatott régi papirosokkal. A látszólag értéktelen leletet eldobni akarták, de odaérkezett egy ember, ki ámbár *rendőrkapitány* volt, mégis megmentette a dobozt.

Ime! az igénytelen papirok teljes épségben maradtak, pedig mióta ezek a papirok a sirba kerültek, egész nemzetségek veszték el nyomtalanul a teremtés büszke urai közül!

A dobozban levő papirosokon szentképek

és imádságok voltak *latin* és *német* szöveggel. Néhány pedig *kabalisztikus* jegyekkel volt telenyomtatva. Valami alchimistáé lehetett.

Pár nap múlva egy napszámos állított be hozzám, és 2 különös tárgyat kínált megvételre: egy csontból faragott *kulcsot*, és egy sárgarézből vert *háromszöget*. A fehér kulcs háromszögű fogantyúval bírt, s a réz-lap egyik oldalára nyitott szem volt belevésve.

Nini! a *világegyetem Teremtőjének szeme!*

Azonnal felismertem, hogy e tárgyak a keresztetek *jelvényei* közül valók, s rögtön agyamba villant, hogy ezek csupán onnan kerülhettek napfényre, ahonnan a misztikus papirosok: az öt holttest mellől.

— „Aztán honnan jutottak e tárgyak magához?“ kezdtem az embert.

Határozatlanul felelt, mint ez a mi népünk-nél szokásos :

— „Hát künn találtuk kaszáláskor.“

Ránéztem. „Atyámfia, senki se veszi el magától ezeket, akárhonnán valók, hát megmondhatja az igazat! Külömben én ugyan tudom hol szerezte!“

— „Hát mondja meg az ur, ha olyan igen tudja!“ szólt foghegyről az én emberem.

— „Az iskola fundamentuma alul ásták ki, és maga eldugta mielőtt észrevették volna!”

— „Enyje,” kiáltott az ember félig megdöbbenve, félig nevetve „hogyan tudja az ur, iszen senki se látta?”

Gyanum imigyen beigazolódván, megvettem az értéktelen holmit.

Tehát keresztesé volt az öt holttest! Roppant érdeklődéssel fogtam hozzá a kapitány által megmentett bádogg-doboz tartalmának tanulmányozásához. Hátha ki lehetne valamit böngészni?

A papirok között volt az inquisitor által jóváhagyott 2 darab *áldás*. (Benedictio.) Egyik távoltartja a *gonoszokat*, másik megerősít az *ördög incselkedései* ellenében. Ezenkívül ott volt *szent Ágnes képe*, mely megóttalmaz a *tűz veszedelmétől*; *nepomucenus* szent. János képe, mely megment a *vizbefuladástól*; Gáspár, Menyhért és Boldizsár képe, mely kép megtöri a *bűbájosság* erejét. Külön boríték védte a legfontosabb papirost: egy kabalisztikus jegyekkel tele nyomtatott lapot tizenegy szentnek arcképével. Használt a *tűz*, a *pestis* és az *elemi csapások* ellen.

Az a boldog halandó, ki magával hordozta

vagy vánkosa alá rejthette a papirokat, teljesen nyugodt lehetett, hogy mindenféle csapás ellen biztosítva van, és rajta nincsen az ördögnek hatalma.

Vizsgálgatás közben a kabalisztikus képnek hátsó lapján szemembe tűnt valami német nyelvű meghalaványult írás, melynek nehezen kibetűzhető tartalma következő :

Kérlek, porból való Testvérem! Nyisd fel ezen koporsót a kívülről ráirt dátumtól számitott 7 év 7 hónap és 7 nap mulva, — a föltámadt Krisztus nevében!

Mert emez edényben nem a rothadás, hanem az élet vagyon!

C.

Az aláirt betű valószínűség szerint Cristoph (Piscator) nevét jelenti. Az ő teteme is ott porladoz a többi között.

Ugy látszik feledésbe merült valami körülmény folytán az élet vizének egész csodamunkája, vagy talán Piscator hite megrendült a viznek erejében ; elég az hozzá, hogy az idő megemésztette háborítás nélkül nemcsak a holttestet, hanem a koporsóra irt datum jegyeit, és a koporsót is.

S mivel a szabályszerű időtartam megjöttékor senki sem nyitotta föl a koporsót,

ezért a *haláltalanságért* küzdő Piscator meghalt végképen.

A kabalisztikus képek és imádságok megtálmazták pestistől, tüzhaláltól és vízbe-fulástól, de az elporladástól nem mentették meg.

S ezért nincsen megdöntve maig sem az irgalmatlan halál uralma. *Vix orimur, morimur:* meghalunk alig születünk!

KAKUK.

Erdő-irtás körül szerzett érdemeiért tanácsossá tette *Schall Ignácot* a király.

Az új tanácsos emlékezetessé tenni akarván a kitüntetést, nagy lakomát adott birtokán: az *uzdi* kastélyban.

A bőkezű gazda által rendelkezésünkre bocsátott hintókon amint a régi *kastélyhoz* kanyarodtunk, majdnem fölkiáltottam meglepetésemben: nem ismertem a „*vár*“-ra.

Az Uzdi-család ősi fészke néhány év előtt még erdő-rengeteg között állott. Viharvert barna falain vasgáteros ablakok és vaspántos ajtók valának. Egyik sarkán lő-résekkel ellátott torony őrködött, s alacsony kőfal ölelte körül a mogorva lakot.

Valóságos kis erőd volt. Szemmel láthatólag azért építették, hogy nemcsak a rablók, hanem ellenséges csapatok ellen is védelmezni lehessen.

Most ragyog minden: az erdő-rengetegnek nyoma sincsen, és a sárgára festett ház nagy ablakaival barátságosan nevet ránk.

A torony tetején nyíl fölé állított bádogkakas mutatja a szél irányát, s a lőrések helyét nyílt ablakok foglalták el.

A ház belseje ugyanily előnyös változáson esett át. A nagy teremből két szoba lőn; a formátlan kandallót, melynél az itt vadászó *Mátyás* melegedett, kényelmes vaskályhával cserélték ki. A falakat sport-képek díszítik.

— „Valóban szép-nyomású képek!“ szólt az egyik figyelmes vendég.

— „Képzeljétek urak! — vágott közbe a megye egyik notabilitása, — *Uzdi Miklós* idejött az árverés után, leszedette őseinek füstös képeit és kocsisának adta, kinek házikója van a faluban: „Tartsd a pallásodon Gergely; ha Isten akarja eljövök értök!“ Ez volt utolsó rendelkezése. Miután nagy városokban elpazarolta vagyonát, így mentette meg őseinek érték-nélküli képeit.“

— „Aztán hová lett *Uzdi Miklós*?“

— „Elment és maig sem tudják hol van.“

— „Hát a képek megvannak még?“ érdeklődik valaki.

— „De meg ám! Hiszen Gergelyt annyira.

megbolondította urának bizalma, hogy oda nem adná a képeket egy uradalomért. Kicsi lakásában az Uzdi-ősök foglaltak el minden helyet, s most a szent képek helyett bozontos kurucok képei előtt imádkozik!“

Mindannyian nevettek a furcsa dolgon, és asztalhoz ültünk.

A fényes vacsora sokáig tartott s természetes, hogy *ferbli* sem hiányzott.

Hajnali derengéskor bucsuzkodni kezdtem. Okvetlenül haza kellett mennem, mert valami sürgős ügy várt referálásomra.

— „Hiába minden igyekezet! Senki se mehet el innen — délig! Addig nem fognak be!“ szolt nevetve a szives gazda.

A többi vendég szintén nevetett és marasztott.

Mit csinálhattam? Visszaültem helyemre; hiszen a kocsik a tanácsos ur rendelkezése alatt állanak.

Mihelyt azomban feltűnés nélkül tehettem, kiszöktem az udvarra. Fölkerestem a kocsisokat és beszédbe ereszkedtem velük. Talán hazavisz valamelyik, vagy talán a faluból kaphatnék fuvarost.

— „Mink nem tehetjük uram, ha akarnánk se, — szolt a zsinóros ruházatu kocsisok

közül egy bajusztalan gyerek, — mert az új uraság a kocsikat pajtába záratta és megparancsolta, hogy senkit haza ne vigyünk, míg ő meg nem engedi! A faluban pedig nem lakik fuvaros ember.“

A gazda jól gondoskodott, hogy a tanácsosi *beiktatásról* a vármegyében sokáig beszélhessenek.

Szomorú arcot vághattam, mert a kocsi-gyerek megsajnálta, és halkán azt kérdezte: „Hát gyalog nem menne el az ur? Akkor szerzek vezetőt, aki megmutatja az utat.“

— „Sétálni szeretek ugyan, de hogyan tegyem meg gyalog azt az utat, melyet a lovak jó két óráig tudtak megfutni?“

— „Az erdei út sokkal rövidebb. Gyalog hamarabb a városba lehet érni, mint kocsin!“ válaszolt a legényke.

— „Ha így van, akkor majd elgyalogolok. Ki lesz a vezetőm?“

— „Az öcsém. Lenn van a faluban, érte megyek mindjárt. Az ur pedig addig is menjen ezen a gyaloguton, — amelyik itt megy el a pajta sarka mellett, látja? — egészen addig míg az erdőhöz nem ér. Ott várjon meg bennünket az első fánál. Félóra múlva odamegyek vele. Az majd kivezeti az erdőn az

országutig, honnan már egy óra alatt beér a városba.“

— „Talán jobb lesz ha megvárom itt?“

— „Nem lesz jobb kérem, mert ha megtudják, hogy az öcsém elvezette pár fillérért az urat, hát baja lehet érte. Pedig most elég jó sorsa van, mert a jegyző ur levélhordozója. Nekünk mindentől kell tartani, mert csak olyan *zabi-gyerekek* vagyunk!“

Mentsen Isten attól, hogy valaki elveszítse miattam a kenyerét! Titoktartást fogadtam, és elindultam a gyaloguton.

Csendes ballagás közben későn vettem észre a régen nem látott májusi hajnal csodaszépségét; de a mint észrevettem, rögtön megelevenedett a multságban elgyötört testem.

Az erdőszélen, a harmatos fák alatt olyan könnyűvé lőn testem-lelkem, mintha most is fiatal gyerek volnék még. A mindenséget betöltő ragyogás, a madár-fütty és friss levegő azokat az időket hozták emlékezetembe, melyeket régen eltemetett a hivatalszobának pora. S mikor a távoli fákról az a régi ismerős szó köszöntött: „kakuk-kakuk“, akkor oly élénken fölrajzottak előttem gyermekkorom örömei, hogy megindultságom miatt

behunytam szemeimet. Mert *akkor* el nem mulasztottam egyetlenegy alkalmat, hogy jövődő éveimet a kakuk-kiáltásokból meg nem állapítottam volna, sőt a kakukszó provokálása által esztendőim számát meg nem szaporítottam volna.

Az egyik emlékhez lánc-szemek gyanánt kapcsolódnak a többiek. Magam előtt látom diákkoromat, mikor a tavasz kinyíltával az erdőben csatangoltam minden vakációs napon. A csatangolásokból rendszerint az éhség kergetett haza, és tépett ruhában, elfáradva, néha eső-ázottan állítottam be édes anyámhoz, mikor az anyai gondoskodás „szülőszomorító, könyvkerülő, *ruha-rézmán*“ kijelentések között elemozsinával sietett megtömni az éhes diákot.

Valami foglalkozásom mindig akadt az erdőben. Madarak fészket kutattam. Szaladgáltam mókus után. A hol piros eper nevetett rám, ott beléhasaltam a fübe: jaj, de milyen gyönyörűség volt azt az illatos gyümölcsöt szájjal leharapni a száráról, és csak akkor nyujtani utána kezemet nagy lustán, ha semmiképen se lehetett *amugy* hozzáférni!

Egyszer annyira kedvezett a szerencse, hogy *eleven kigyót* tudtam fogni. Gyönyörű.

És kis barna állat volt. A közönséges kigyó könnyen szelidíthető: hazáig ez is megszelídült egészen. Karcsu testét kedveskedve simogattam, ő pedig hizelegve, simán csuszott karomon föl-alá, remegő nyelvét ki-kinyujtogatva. Imperátori méltósággal mutattam be a kedves állatocskát anyámnak.

Hanem erre elszakadt az elszakadhatlan-nak tartott anyai türelem, és nagy hirtelenséggel kellett szégyenszemre elfutnom az anyai szemhatáron tuleső bátorságos helyre, miközben jól hallottam, hogy *Patkó Pistát* és *Subri Jóskát* magasabb polcra teszi édes anyám becsület dolgában, mint a hol én voltam.

Akkor volt ám a diáknak finom élete!

Október hónapban kezdődött a *beiratás*. Hogy ne szomorkodjunk: a beiratási aktushoz új ruhába öltöztettek bennünket, melyen annyi volt a ragyogó *pityke*, hogy örömlükben alig tudtunk megállani fickándozás nélkül a nagyhatalmu *direktor ur* előtt. Milyen gombozás vár ránk, mihelyt levághatjuk az új ruháról a fényes darabokat!

Tanulni nem volt szokás, és így az iskolázás csupa mulatság volt. Ugy éltünk mint a kakuk-fiak: csak ettünk és verekedtünk.

Legfőbb kötelességünk volt megmenteni a hazát. Ezt már a beiratás után rögtön megtettük olyképen, hogy a *kétfejű madarakat* művészileg kivagdaltuk könyveink címlapjáról.

Aztán következett a *törvény-olvasás*; ez alkalommal hirdették ki a két hétig tartó szüreti vakációt, ami fölött annyira örültünk, hogy a fölolvastott törvényekből semmitse jegyeztünk meg magunknak.

A *mi* szüretünk abból állott, hogy pusztítottuk a szőlőt, dobáltuk a gyümölcsöt, lehevertük a füvet, lövöldöztünk olyan pisztolyokkal, melyeket nagy agyafurtság mellett csináltunk lyukas kulcsokból. (A rendes pisztolyok a policájnál voltak.)

Közben háborust játszottunk.

A háboruban mindenikünk magyar huszárakart lenni, s az ütközet megkezdése előtt olyan verekedést rendeztünk annak tisztába hozása végett, hogy ki legyen *német*, a mely magánál a háborunál is többet ért. Sőt ha fejünk beverése mellett győztünk: úgy lenéztük a megvert sereget, mintha fejünkkel az égig érnének. Csakhogy ilyenkor különféle ravasz módokon el kellett titkolnunk otthon a kapott folytonosság-hiányokat és dagana-

tokat, mert fölfedezettetés esetén még egy ütközetet kellett végig harcolnunk a *papával*, részünkről — fájdalom — mindig dicstelennül.

Hát az öregek hogyan kényeztettek bennünket! Sohasem volt számunkra egyebük mosolygásnál. Akkor még tudtak nevetni az emberek! A fölött is örültek, ha elverték hadseregünket a szomszéd potentátok.

Szüret után meg épen nem kellett tanulni! Igaz, hogy néha a tanító érintkezésbe hozott egy spanyolnádat a tudatlan diák poros nadrágjával, — de ilyen csekélységet akkor se vettünk föl, most pedig úgy tetszik, mintha csupán kedveskedés okáért tette volna tanítónk.

Aztán *privátába* nem kellett járni, sőt *madám* se volt mellettünk, hogy francia szavakkal vexáljon. Nem volt magyar miniszterünk se, aki azon törte volna eszét, hogyan lehet a diákot minél inkább megterhelni!

Minket szigorú rendeletekkel akartak németté tenni. Az iskola volt a fészek, hol a magyar fiut németnek nevelik.

A szigorú rendeleteknek volt is eredménye: a diákság semmit sem tanult németül, sőt azt is eltagadta, mi ráragadt volna tanulás

nélkül. Így nőtt fel az a nemzedék, mely maig se tud németül beszélni.

A német órákat nagy gaudium között tartottuk meg, mert ritkán volt szó a német nyelvről, hanem a legtöbbször szavaltunk: huszárokról, kik sirnak; üstökösről, *kinek* meg kell jelenni az égen, és több ilyen furcsaságokról.

Csodálatos világban éltünk. *Zsiványost* játszottunk legszivesebben, a futó betyár birta szeretetünket, s a zsandárt gyűlöltük lelkünk mélyéből. Az egész vármegye nevetett örömeiben, mikor *Apátiban* a *Steueramt* pénztárát elrabolták a *szegénylegények!*

Ugy június vége felé, egyik csütörtökön, éppen zshiványoztunk javában, mikor a sógorom közénk állított egy kocsival, és a szőlőhegyre invitálta az összes zshiványokat a zsandárokkal együtt. Nem akartunk elmenni, visszatartott a pompás játék. Csakhogy a furfangos sógor tudta gyöngéinket: azt ígérte, hogy a szőlőhegyen felülhetünk a *Csillagra* meg a *Bujdosóra*. Micsoda? — egy pillantás alatt egymás hátán voltunk a kocsikasban; azzal a biztatással, hogy lóra ülhetünk, kicsalhattak volna bennünket a világból!

Volt lovagolás a szőlőben! Persze csak

ugy szórén ültünk lóra, mert nyereg nem volt. De a nyereghiány nem tett különbséget, mert a ló éppen úgy *megcsikózott* alattunk, mintha nyeregben ültünk volna. Sohase történt kutya bajunk sem!

A szőlőben munkálkodtak valamit. Nem tudom, hogy *saraboltak*-e, vagy szőlővesszőt *kötöztek*, — de arra emlékszem, mikép a munkásoknak is ott volt egy sereg apró gyermeke. Akkor t. i. a munkásember magával hozta a szőlőbe az egész családját; a felnőttek dolgoztak, a gyermekek hancuroztak. Külömben sem tekintették másnak a szőlőmunkát, mint mulatságnak.

Hanem azért a gyermekeknek is hasznát vették, ha valami csellel munkába tudták fogni. Minket például imigyen fogtanak meg.

Éppen megrázta néhány munkás a cseresnyefákat, és kezdték összeszedni a tulérett nagyszemű *fekete cseresnyét* pálinkának.

Én a fák alatt fekszem, és mód nélkül kacagok a fölött, hogyan csiklandozza hátamat a lehulló cseresnye-tömeg. Nini mily gyönyörű piros foltok pingálódnak a ruhámra!

Kár, hogy mindjárt akad megrontója a jó mulatságnak!

„Pista, te is szedj cseresnyét“, — szólitott

meg a nevetőszemü sógor, — „egy hatost fizetek egy kosárért.”

Fölugrottam, mintha puskából lőttek volna ki.

— Igazán?

— Ha mondom!

Szó nélkül fölön fogtam egy kosarat, alig néhány perc alatt színültig megtöltöttem cseresnyével — és a sógor elé cipelve kinyújtottam kezemet. „Hol a hatos?”

„Itt van!” mondja a sógor, és mellényzsebéből kihalászott egy *papiros hatost*, miután figyelmeztetett, hogy ilyen rögtön exequálni nem illő dolog.

(No, ezután nem kérem mindjárt a munkabért: tudok én böcsületet!)

Nem telik el öt perc: a gyerekek az egész hegyhátról odafutnak. Mindenik cseresnyét akart szedni.

Nem oda Buda! Csak az állhat munkába, ki fogadást tesz, hogy nekem adja a munkabért. A pénzt összegyűjtjük, bemegyünk *Ihar-kutra*, és veszünk egy igazi eleven szamarat. A ki több hatost szolgál, többször ül a számaron. Milyen multság lesz ebből!

A sógor pedig kinevezett egyet közülünk *számvevőnek*, és elment, azt mondva: „meg

kell nézmem a felső munkásokat." A csikók jó uton voltak már!

Mi pedig szedtük a cseresnyét tulságos szorgalommal. Annyi időnk se jutott, hogy összeveszhettünk volna a fölött, kiket fogunk megtsisztelni a számár vezetésével.

Ha egy-egy gyerek megsokalta a munkát, és ellenzéki hajlamokat árult el, a rögtöni elcsapással való fenyegetés újra engedelmes mamelukká tette. A számvevői hivatal alig győzte, annyi kosarat kellett jegyzékbe vennie.

Immáron két óráig dolgozhattunk. Mindig erősbödött a lázongók száma. Magam is nézegettem, hogy jön-e fizetni a sógor, mert a hivatalos statisztika szerint már tiz forint körül van a járandóságunk. Persze a számvevő szemet hunyt a félig töltött kosarak előtt.

Nem lehetett tovább kitartani: beszüntetem a munkát, az összes munkások kíséretében fölkerestem a sógort, és jegyzék átnyújtása mellett formuláztam követelésünket.

A sógor elcsudálkozott. Hogyan lehet ez? Hiszen igaz, hogy ő ígért egy hatost egy kosárért, de azt meg is fizette; többet nem ígért, tehát ezen alapon nem szabad tőle követelni két kosárért két hatost, háromért.

három hatost, és így tovább számtalan sok hatosokat.

Nem volt elég, hogy nem fizetett, hanem impertinens célzásokat is tett bizonyos diákra, ki az exámenkor *lázsiást* kapott, pedig nem tud helyesen gondolkodni.

Le voltam pipálva. A számár-részvényesek *lynchelése* elől szöknie kellett a bank-alapító direktornak!

Mielőtt a kárvallottak magukhoz tértek volna megdöbbenésükből: én már a hegy éjszaki oldalán voltam, hol senki sem járt, és meglapultam a fűben egy óriási gesztenyefa alatt. Itt nem fognak megtalálni!

Valószínű, hogy öngyilkossá leszek, de tudatlanságomban nem jutott eszembe ily könnyű megoldás, mert az én időmbeli diáknak nem kellett mindent tudni, mint most kell. Pedig elkeseredett állapotban voltam.

Fejemet kezeimre nyomtam és megtogadtam, hogy föl nem nézek az egész világért!

A kétségbeesés eme pillanataiban madárkiáltozások ütötték meg füleimet. Csak az Isten őrizett, hogy fogadásom megszegésével rögtön fel nem ugrottam! Előttem, aki megismertem a madarat röpkéséről, tolláról, fészkeről, tojásáról, fűtyüléséről. jajgatásáról,

(mert jajszava is van minden madárnak), előttem ezek a hangok *ismeretlenek* voltak.

Először ritkán, később sűrűbben kiabáltak az ismeretlen madarak; sőt fölöttem is röpködtek: tisztán hallottam figyelő füleimmel. Egyre nehezebbé lőn fogadásom megtartása. „Nem, azért sem nézek föl. Minden kísértés kárba vesz!”

Egyszer suhintást hallok és madárszárnyak surolását érzem spenceremen. (A pitykés spencernek viselése tiltakozás volt a zsarnoki uralom ellen.) Fölkaptam fejemet, mielőtt tudatára jöttem volna, hogy megszegem fogadásomat.

Két madarat láttam röpködni köröttem, azok egyike érintett meg; formájukról és hamvas színükről azonnal megismertem bennük a *kakukot*. Mellettem ide-oda röpködtek, köröket írva a levegőben. Szünet nélkül háborgatták a sir széléről visszajött bankdirektort.

Néztem, néztem őket.

Végre tűnődni kezdtem a tapasztaltak fölött. Mégis különös, hogy mindig itt röpködnek mellettem, holott rendszeren messzire kerülnek az embert! Vakmerőséggel határos, milyen közel járnak hozzám: utóbb még az orromat is beütik, ha nem vigyázok. Aztán

mirevaló az a szünetnélküli vészkiáltás, melyet csak a *fészek-rakó* madarak hallatnak, ha veszély fenyegeti családjukat: hiszen a kakuknak nincsen családja, mert Hanák János (akkor használatos tankönyvirő) szerint: „a hosszú *ikü* farkkal bíró kakuk más madarak fészkébe rakja tojásait.“

Pedig ennek a kakukpárnak mégis fészke van a közelben valahol, akármit mond Hanák János! De hol keressem a fészket: fán, bokron, füben, vagy földszakadékban?

Megakadtam, nagy prakszisom dacára. Végre, tekintettel a körülményekre, általam a következő *határozat* hozatott: „emberek közé ugysen mehetvén, megvigyázlak kakuk, ha egy hétig kell is utánad leselkednem, hogy megtudjam, miért bolondítasz!“

Mínta nem is ügyelnék a kakukra, fölkeltem, lesétáltam a szőlőhegy aljára, nagy kerüléssel visszajöttem és előbbi helyem közelében lefeküdtem egy *lasponya-bokor* mellé.

A két kakuk még mindig azon a tájon röpködött. Már nem jajgattak, tehát nem vették észre visszajöttömet. Rendesen a *gesztenyefára* repültek, miből megállapítottam, hogy ott van a félténivalójuk: a fészek.

Gondosabb megfigyelés után azt is láttam, hogy mindegyik visz valamit a csőrében. ami csakis féreg lehetett, mert néha kivehettem, hogyan fickándozik.

Most már teljesen bizonyos voltam, hogy családjuk van, s az eledelt kicsinyeiknek hordják.

A ritka fölfedezésnek úgy megörültem, hogy a szamarat is elfelejtettem. Még egy darabig vigyáztam, jól megállapítottam, hogy melyik ágon kell lenni a fészeknek, azután feszes nadrágomnak némi hátránya mellett fölmásztam a gesztenyefára.

Csakugyan ott találtam fészket is, kakukfiókat is. Mindakettő meglepett: a fészek azért mert zöld mohával volt benőve, vagyis a kakukpár nem csinált új fészket, hanem egy már sok évvel azelőtt elhagyott madárfészket foglalt el; a kakukfiu pedig azért, mert egyesegyedül volt a fészekben, holott nincsen madár, melynek családja egyetlen fiókból állana.

Annyira falánk volt az a majdnem teljesen meztelen kakukfiu, hogy mindig tátotta száját eledelért és többször bekapta ujjaimat, mikor hozzányultam.

A ritka madarat hamarjában zsebredugtam és megkezdettem a *katabázist*.

A visszavonulás közben megint meglepett valami: a kakuknak szeretete fia iránt. Mikor észrevette a kakukpár, hogy viszem a kicsinyüket, a szó szoros értelmében rám rohantak. Kiütötték kalapomat, csőreikkel vagdostak, s kicsi hija, hogy le nem dobtak a fáról. A sok vétekkal vádolt kakuknál erősebb szülői szeretetet találtam, mint más madaraknál. Maig is sajnálom, hogy szeretetük meg nem indított s vissza nem tettem a kakukfiut fészkébe, csakhogy a gyermek önzése nagyobb, mintsem megválni tudjon örömének tárgyától.

Alig értem földre, futottam az elhagyott pajtásokhoz. Arcom örömtől sugárzott, és a kakukot magasra tartva kiabáltam: „Nézzetek ide, kakukmadarat fogtam, kakuk-kakuk!”

A hűtlenül elhagyott részvényesek hozzám özönlöttek, és bámulatukban elfelejtettek megverni. Azzal a ritka szerencsével kárpótoltam őket, hogy madaramat megsimogathatták, sőt némelyiknek azt is megengedtem, hogy kezébe foghassa!

Nyakig usztam a társak irigysége fölötti gyönyörben.

Egész nap tüntetőleg dédelgettem a kakukot és sikerült a gyerekek bámulását ébrentartani,

kik kitüntetésnek vették, ha ennivalót hozhattak madaramnak.

Este hazavittem. Puha fészket csináltam számára egy *szakasztóban*, és napról-napra fokozódó gyönyörűséggel nevelgettem. Mielőtt iskolába mentem, sohase felejtettem el szigoruan meghagyni, hogy a mig én a tudományt szedem magamba, addig a kakukot ellássák ennivalóval, mert máskép valami borzasztó dolog fog bekövetkezni.

Igy ment néhány hétig. A madár fejlődött szépen. Alig jött ki a *pálcás tolla*, már olyan fürge volt, hogy folyton vigyáznunk kellett reá, nehogy kiszökjék a konyhából, a hol szakasztója állott. Megevett az a madár mindenfélét: főtt hust, nyers hust, tésztát, gyümölcsöt, férget, bogarat. Megetettünk vele mácsikot majd egy tányérral, és még mindig tátotta száját eledelért. Nem csoda ha néha azt mondta édes anyám: „Megenné az egész világot ez az ördög madara!”

Az ördög madara evett, mig megtollasodott, akkor elröpült és sohase jött vissza többé, miként eltűnt és nem jön vissza ifjuságom!

— — Lépéseket hallok. A zaj elüzte emlékeimet.

A kocsis érkezett meg, mintegy tiz évesnek látszó mezitlábos gyerekekkel.

— „Hát a levélhordó nem jöhetett el?“ tudakoltam.

— „Dehogy nem, iszen én vagyok a levélhordó!“ szólalt meg a gyerek.

— „Te-e? Hát aztán te vezetsz át az erdőn?“

— „Persze hogy én!“ válaszol a tacskozó és végignéz rajtam.

— „Bátran rábizhatja magát az ur; kis gyerek korában sem tévedt el soha az erdőn az öcsém!“ biztat a kocsis.

Kis gyerek korában! Hát csecsemő mikor volt ez a — ez az — *ember*? „Ha már így van, hát menjünk!“

Megköszöntem és megjutalmaztam a kocsis szivességét. Aztán mentem a gyerek-emberrel.

Járásközben beszélgetünk. És nem győztem csodálni a gyerkőce tudását. Ugy beszélt mindenféléről mint valami öreg ember.

— „Hát aztán hovavaló vagy kis fiam?“

— „Itt születünk mi, én is meg a bátyám is ebben a faluban. Anyám gazdasszony volt az előbbi öspörösnél, ki minden vagyonát anyámra hagyta, hogy minket gyerekeket fölnevelhessen.“

— „Persze, anyátok meghalt?”

— „Dehogy halt meg, most is él. Az öspörös hagyatékát lassankint eladogatta anyám, kapott érte többet nyolcezer forintnál, — s mikor a falunkban levő *Gubicska* nevű csendőrnek letelt a szolgálati ideje, vele elszökött. A jegyző ur *kurentálja* mindenfelé öt esztendő óta, de még nem találták meg.”

— „Aztán miből élsz?”

— „Kezdetben a falu tartott *ingyen*, de most senkise hányhatja szememre hogy kolduskenyeret eszem, mert levélhordó vagyok s teljes ellátás, és egy pár csizma *dukál* a hivatalomért!”

— Kakuk! Kakuk! hangzott a madárkiáltás e pillanatban.

— — És én szótlánul lépkedtem tovább a zabi-gyerekekkel, kinek anyját öt évtől fogva hasztalanul „kurentálják.”

A SZÜZ-EVŐ SÁRKÁNY.

— A krach-előtti hírlapokból kiollózott
történet. —

I.

(*Képes Ujság* 1870. június 12-iki számából.)

UTAZÁS A KIS CSILLAGRA.

Elbeszélés.

Bayer Ede kir. tanácsos kéreti tisztelt Bárány Emőd urat, mint a vízi-állatoknak és csillagoknak nagytudományu ismerőjét, hogy nála (Hunyadi-utca 66. szám alatt levő palotájában) holnap délután 5 órakor megjelenni sziveskedjék.

E vizit-kártya olvasásakor engem (vagyis a tisztelt urat) nem csak az ejtett bámulatba, hogy nagytudományu vagyok, mint inkább az, miként jönnek összeköttetésbe a vízi-állatok a csillagokkal.

Természetesen ott voltam a kitűzött időre a bankár palotájában, hol maga Bayer foga-

dott. „Nézze kedves uram“, — mondta barátságosan, miközben a szivaros ládikából kivett és felém nyújtott egyetlen szivart, mely nagyságával és pazar cifraságával fejedelmileg imponált, — „mindenekelőtt gyujtson erre szivarra. *Vuelta-Abajo* zamatos terméséből való, és direct Amerikából hozták csempész-hajósok. Darabja 2 forintba került, de tizannyit is örömmel fizettem volna, hiszen a nagy gavallér *Zichy* gróf azt mondta, hogy bár az ő szivarjai igazi *havannák*, mégis gyöngébbek mint ezek!“

Szabadkoztam. Ez a szivar nem való magyar irónak. Azomban Bayer ur ujabbi szives unszolására rágyujtottam. (Föl is csipte gyönyörűen a nyelvemet.)

— „No most üljön le barátom erre a zsöllyére; nézze, ugyanennek szövetéből készült a japán császár garniturája is. Nálam minden *echt*, mert nem sajnálom a pénzt!“

E kitüntető szivességgel szemben kénytelen voltam ismét szabadkozni: „Igazán nem tudom, merjek-e leülni e fölséges székre —“

— „Kérem csak úgy, mintha otthon lenne! Ha ir valamit Bayer kir. tanácsosról, hát ne mondhassa, hogy nem gavallér, he?“

Mosolyogtam és bölintottam.

— „Maga barátom sokat utazott, és sokat látott, de majd én mutatok valamit, minő nem létezik sehol a föld kerekiségén, és majd hallani fog egy olyan történetet, minőt sohasem hallott!“ dicsekedett a bankár.

— „Enyje, enyje, valóban kíváncsivá tesz, mi lehet ez?“

— „Az egy mesés állat. Mielőtt azomban megmutatnám a *szüz-evő sárkányt*, meg kell hallgatnia a hozzávaló történetet.“

Meglepetésemben felugrottam a pompás székről. „Szüz-evő sárkány! Soha életemben nem hallottam róla! Nem lenne szives rögtön megmutatni? Kíváncsiságomat nem bírom türtőztetni a történet végeig!“

Erős felindulásom láthatólag tetszett a bankárnak; mosolygott és visszaültetett a pompás császári székbe. „Csak nyugodtan barátom, nyugodtan!“ szólt és csöngetett. Erre bejött valaki, — hirtelenében csak azt láttam, hogy szálas, csinos ember, — kinek azt mondta: „*Márton*, mondja el azt a rendkívüli utazást!“

Ez a Márton beszélt el, (— sok közbeszólás és kérdezősködés között, —) a következő csodálatos történetet:

* * *

Csolosz kapitányhoz nőszabó rontott be, és számla kifizetését követelte.

A kapitány e nehéz pillanatban megtartotta hidegvérét. Azt mondta: „Jöjjön máskor!”

Azomban a szabó kiabálni kezdett: „Nem várok, pénzemet akarom most mindjárt! Hiszen már százszor küldtem érte!”

— „Most nem lehet édes barátom!” válaszolt csendesen a kapitány.

— „Úgy? hanem a drága ruha kellett a hölgyeknek? Ha nem fizet azonnal, bejelentem a parancsnoknál.”

E fenyegetésre a kapitány megnyomta a szoba-csengőt s a bejövő tisztilegénynek nyugodtan szólt: „*Marci, udri gá!*” (*Marci, verd ki őt!*)

Marci törzsökös magyar gyerek létre pompásan megértette kapitánya oláh, tót, szerb nyelveken mondott indulatszavait, és kifogástalan szakértelemmel lóditotta ki a szemtelen *civil-bagázst*.

Sántitva távozott el a szabó, s nemsokára másik férfiú jöve *Csolosz*hoz, és szintén számlát hozott néhány száz forint értékű ugynevezett *norimbergi* áruról.

— „Majd elsején, édes barátom!” szólt ismét a kapitány vészes nyugalommal.

— „De kérem — — —“

— „*Udri gá Marci!*“ kiáltott a kapitány, és a norimbergi számlás a hosszú gyakorlattal elsajátított mesteri módon a szabó után expediáltatott.

Csolosz Romulusz csász. és kir. kapitány különben tanár volt a bécs-ujhelyi akademián, hol léghajókkal kísérleteznek. Találmányokon törte mindig az eszét, de a találmánynak világraszólónak kellett lenni, mely dicsőségen kívül pénzt is hoz. Milliók kápráztak szemei előtt a hitelezők zaklatása közben; milliók, melyekre okvetlen szüksége van, mert a hölgyek, — kik a kapitány állandó gyöngeségei valának, — sok pénzbe kerültek.

Pedig a kapitány feleséges volt, szerette is nejét, csakhogy neje évek előtt elhagyta az anyós intrikája következtében. Az anyósokat általában szidni szokták; de olyan, a sziv bensejéből eredő, tündöklő kifejezésekkel soha senki sem illette őket, mint Csolosz.

Miként a többi tanár, ő is gyakran tett légi utazásokat. Néha magával vitte szolgáját is, ki a történeti *Zöld Marci* nevet viselte.

A légi utazások alatt a mord kapitány beszédessé lön. Marcinak magyarázott más világokon lakozó emberekről, kiknél előbb-

utóbb látogatást tehetünk valami új találmányu közlekedési eszközön, vagy pedig az általa előállított „*csoloszion*“-gáz segítségével, mely tizezerszer könnyebb a levegőnél.

— — A számlás emberek eltávolítása után a kapitány sok időig járkált szobájában, végre ismét behívta Marcit, és azt parancsolta: „Holnap utazunk Marci. Az általam feltalált könnyebb levegővel töltöm meg a léghajót, és felmegyek egész a csillagokig! Te is velem jössz. Pakolj be két öltözet civilruhát és egyéb szükséges dolgokat!“

Marci tréfára vette a csillagokig való utazás emlegetését, de azért a léghajó kosarát telerakta konyakkal, borral, szalámmal, sonkával, vagyis több napra szükséges elegggel.

Általában Marci nem szeretett résztvenni a légi kirándulásokban, s most is szívesen itthonmaradt volna, de a kapitány urnak nem merészelt ellenmondani, mert az oláh eredetű kapitánynak az volt szokása, hogy az összehívott legénység előtt egyszer kijelentette: „Én vagyok az Isten, amit én mondok, annak úgy kell lenni!“ — aztán ha valaki rezonirozott, abba minden szó nélkül belevágott kardjával. Volt is olyan rend a

kapitány emberei között, milyenek az egész hadseregben alig volt párja!

Másnap kapitányjával beleült akarata ellenére Marci a léghajóba.

Gyönyörűen sütött a nap. És ők szálltak mindig feljebb a fényes, hideg levegőben.

Rövid idő múlva a kapitány levetette katonai ruháját s civilbe öltözött. Parancsára Marcinak is civil ruhába kellett öltözni. Ennek megtörténte után Marci bámulatára a kapitány az összes egyenruhát kidobta a hajóból.

Közben ettek-ittak, és még mindig magasabbra emelkedtek.

Majd bundáikba burkolóztak, mert hideg kezdett lenni. Később pedig orrukat, füleiket gyapottal bedugták, hogy megóvják a vérezéstől.

Alattuk a földet teljes sötétség borította. A nap már letűnt a földiekre nézve. A léghajó nyugodtan himbálódzott a ritka levegőben.

„Ki kell dobálni a sulyokat!“ kiáltott a kapitány, s a zsákok lehányása után ismét fölfelé emelkedtek.

— „Dobáljunk ki minden terhet, hogy magasabbra mehessünk!“ szólt nemsokára a kapitány, és kidobatta az ennivalót, műszereket, szóval mindent a rajtuk levő ruhán.

kivül. Marci alig birt zsebredugni egy rud szalámit és két üveg konyakot.

Nyilként repültek magasabbra. A rettentő sebesség miatt zúgott agyuk. A siket sötét-ségben folyton emelkedtek.

Oly gyorsan repültek, hogy alig birtak lélek-zetet venni. Később pedig Marci szemei elho-mályosodtak, még kapitánya alakját sem volt képes megkülömböztetni. Szólni akart, de nem tudott. Feje hátra esett és eszmélete elhagyta.

Isten tudja mennyi ideig röpültek a lég-ben, míg Marci látni kezdett. Egyszerre külö-nös zaj ütődött füleihez. Valami kemény tárgyhoz surlódott léghajójuk.

„Hurrá, itt a csillag!“ kiáltott a kapitány. „Gyorsan ki a kötéllel!“

Marci kihajította a horgonyt, mely hamar-jában megkapaszkodott, s a léghajó mozdu-latlanul megállott.

Sötétség borított mindent. Nem merészeltek azonnal kiszállani, mert nem tudták miféle vadállatok lesnek rájuk az ismeretlen helyen.

Lassankint virradott, s a légi utasok min-dig tisztábban kezdtek látni.

Mikor világosság lőn, és semmi aggoda-lomra nem méltót sem fedeztek fel: kiszál-lottak a hajóból.

Hát bizony különös helyre érkeztek! A vidék olyanformát mutatott mint földünk, csakhogy kicsiny volt rajta minden.

Fái alig értek térdig, hegyei oly alacsonyak, hogy legtöbbször könnyedén átléphették. A tengerek akkorák, hogy ötven fürdőző földi embernél több nem fért volna el bennük.

A kapitánynak soha nem látott széles kedve kerekedett.

Kiabált, ugrált, csattogtatta tenyereit, kezeivel hadonászott, lábaival rugdalózott és ütögette a cipője talpait annyira, hogy földi policáj a bolondok házába zárta volna, pedig csak az oláh *tropotyászka*-táncot járta, és veszekedettten ordított hozzá.

Csakhamar apró bogár-csoportok jöttek elő, s izgatottan futkostak ide-oda. A kapitány „éneklése“ megrémitette őket.

Végre a kapitány is figyelmessé lett rájuk. „Micsoda különös bogarak ezek, Marci, nézd csak!“

„Valami óriás hangyák lehetnek,“ — felelte Marci, — „kár, hogy messzelátóinkat kidobtuk, most jó hasznukat vennék!“

— „Az igaz; de megleszünk anélkül is Gyerünk előbbre!“

Mintegy, harminc lépést mentek, mikor a

kapitány kiáltozni kezdett: „Marci, édes Marci! hiszen emberek ezek, látod?” Elragadtatásában megölelte Marcit, s üvöltött, mint a sakál.

Marci is nézi-nézi az apró állatokat, hát csakugyan emberi formájuk van! Akkorák, mint földünkön a tücsök.

A tücsök-emberek szaladni kezdtek, mikor a rettenetes nagyságu földi emberek feléjük közeledtek. Rettentően megijedve lehettek, mert kétségbeesett kiabálásaikat tisztán hallották embereink. Mintha *cincér-sereg* zajongott volna.

A kapitány lehajolt, és felmarkolt közülök mintegy tizenkét darabot. Tisztára emberi alakok voltak. Némelyik olyan térdigérő bugyogót viselt mint a spanyol hidalgók, másikon pedig tóga-szerű szoknya volt.

Voltak, kik *alabárd-formájú* öldöklő szerzőszámot tartottak kezükben; ezek katonák lehettek. Valószínűleg még nem találták fel a puskaport e kis világon.

A kezében tartott lényekhez beszélni kezdett a kapitány, hogy megnyugtassa őket. De a pici emberek befogták füleiket: nyilván borzasztó erős volt nekik az óriások hangja.

Majd átadott két lényt Marci kezébe a kapitány : „Nézd ezeket a gyönyörű teremtéset, Marci !“

Szegény kis emberek, milyen ijedten néztek le Marci tenyeréből ! Szerettek volna leugrani és elszaladni, de a szörnyű magasság elvette bátorságukat.

Rettentő kétségbeeséssel már szétfutott a tömeg, mikor a földi emberek letették tenyereikből a fogoly emberkéket a talajra nagy óvatossággal. Ezek is elszaladtak rögtön.

Ekkor a kapitány azt mondta a bámuló Marcinak : „Gyere Marci ! Megnézzük ezt a kis csillagot!“

— „Hiszen föld ez kapitány uram, nem csillag !“

— „Szamár vagy Marci, hiszen a csillagok is földből vannak !“

E velős csillagászati oktatás után elindultak, és körülbelül hét-nyolc óra alatt bejárták az egész kicsi világot.

Merre mentek, rettegés között szaladtak szerteszét az apró emberek. Behuzódtak a 40—50 lépés kiterjedésű őserdőkbe, mások pedig valahova pincék sötétjébe bujtak.

Az erdőkben riadtan röpködtek csöppnyi

ápi*) madarak. Fényes tollazatuk karbunkulus gyanánt ragyogott a napfényben.

Imitt-amott utjukba kerültek nagy városok, melyek utcái között lábujjhegyen kellett járniok. Máskép összetiporták volna a tornyos palotákat, melyek gyönyörűek valának mintha cukorból építették volna.

Csodálkozással látták az égen feltűnni a földet mint óriási fénylő testet, míg átellenben a hold világított, mely sokkal nagyobbnak látszott mint a mekkora földről nézve.

Végre a kapitány kifáradott a járás-keelésben, és hanyattfeküdt a bársony före. „Muszáj aludnom! Marci te mellettem maradsz, s ha valami különös történik: felébresztesz!”

Elaludt rögtön a kapitány. Nem csoda: mindig ébren volt a földről való elindulás óta.

Marci leült, s mihelyt észrevette, hogy kapitánya alszik, óvatosan elővonta zsebéből a szalámit s jóllakott. Aztán a konyakos flaskót is napvilágra hozván, alkalmas kortyokat szívott belőle.

Mindezek elvégzése után Marci a csodás vidéket kezdte bámulni.

Jóízűeket nevetett mikor látta hogyan

---

*) A kolibri madár egy faja.

szaladgálnak ide-oda a pici népek, mert rettentően megfélemledtek a kapitány erős horkolása miatt, mely alighanem földrengést okozott a kicsi világon.

A pár lépésnyire levő tengerparton Marci egyszerre megpillant három kicsi lényt. Olyan *ámpir-ruha*-féle öltözetük volt: nyilván nők lehettek.

„Enyje, hát ezek miért nem szaladnak előlünk?“ tündök Marci. Amint jobban vizsgálódik, — uramfia! — észreveszi, hogy mindhármát a parti sziklához kötve tartják a kezeikre vert hosszú láncok.

Fejet csóvál Marci, s csöndesen tovább figyel.

Egyszer csak a tengerből kidugja fejét valami lófejű. kigyóforma szörnyeteg, és ijesztő száját kitáltotta a három nő felé, mire azok hallhatóan siránkoztak kétségbeesésükben.

Marci fölugrott, s arra a vízi rém hirtelen visszabukott a tengerbe.

De most már fel kellett költeni a kapitányt is, kinek Marci elmondván tapasztalatait, mindketten feszülten figyelni kezdtek.

Csakhamar ismét kidugta fejét a vízből a lófejű kigyó, s mivel a földi óriások nem mozdultak, bátorságot kapott. Óvatosan ki-

szállt a partra, egyik hölgyet hirtelen bekapta utálatos állkapcsai közé, és iparkodott a láncot elszakítani.

Ámde ugyanazon pillanatban a kapitány két ujjával nyakon ragadta a borzasztó állatot, s kivette a torkából a halálra ijedt vergődő hölgyet.

„Miféle ördög lehet ez az emberhussal táplálkozó szörny, s miért vannak ezek a nők megláncolva?“ tépelődött a kapitány a csodálatos dolog fölött.

Marcinak rögtön eszébe jutottak öreganyjától hallott mesék: — „Bizonyosan úgy van mint nálunk a régi világban; szüz lányokkal etetik a sárkányokat, csakhogy dühöktől mentve legyenek!“

A kapitány nem hitt a mesékben, mégis kényszerült beismerni, hogy Marcinak igaza van. Ezt a sárkányt csakugyan szüzekkel etetik, mint valamikor a mesebelieket.

— „Hova tehetnék ezt a sárkányt?“ kérdi a kapitány figyelmesen vizsgálgatva az utálatos állatot, mely vonaglott ujjai között, és farkával dühösen csapkodott mindenfelé.

— „Ide, a spirituszba!“ szólta el magát Marci, és kihuzza zsebéből a félig üres konyakos üveget.

„Azt a *cidusu!*“ (tót szó: a lelkét!) káromkodott örömeiben a kapitány, „hát van konyakunk?“

Azonnal elvette Marcitól az üveget, s mint-hogy nem akarta a sárkányt megölni az erős itallal, hát előbb kiitta a maradék konyakot, s azután beledugta a sárkányt az üres flaskóba: „Innen nem fogsz elszökni, kutya!“

Mindezek után pedig a kapitány elszakította a lányok bilincseit. Ekkor közelebről figyelmesen megnézte a pici lényeket, s észrevette, hogy finom szakálluk és bajuszuk van: tehát férfiak. Tógaszerű szoknya volt az öltözetük, minőt egykor a romaiak viseltek. Nem csoda tehát, hogy kezdetben a kapitány nőknek tartotta őket.

Ez a körülmény gondolkozóba ejtette a kapitányt. Egyszerre felkiáltott: „Ha férfiak ezek a szüzek, akkor a sárkány az ugynevezett *gyöngébb-nemhez* tartozik: *éppen úgy* mint odalenn a földön! Ó anyósok, ti rettentő sárkány-kigyók!“

Majd bátoritgatni kezdte a megszabadított három lényt: „No ne féljeteK gyerekek, majd megszüntetem én a sárkány-áldozatokat!“

Azok rémülve huzódtak egymáshoz a biztatás dacára, míg a kapitány megszánta

őket. és kezéből gyengéden a talajra téveszabadon bocsájtotta őket. Elképzelhetetlen örömmel futottak haza.

Rövid idő múlva apró lényekből álló, hosszan elnyúló csapatot látnak közeledni a földi emberek. Zászlók és egyéb csillogó jelvények emelkedtek a tömeg fölött.

Semmi kétség: üdvözölni jöttek a két óriást, kik legyőzték a sárkányt, és megmentették a szüzeket. Nem féltek már, tehát a megszabadítottak valószínűleg elbeszélték, milyen nemesen viselték magukat és milyen jó indulatuak ezek a kolosszus emberek.

A végtelen sokaságu nép félkörben elhelyezkedett a földi emberek előtt. Középre állott egy karmester, ki dirigáló pálcájával ütemet vert, — s az egész sokaság finoman és pompás szabatossággal elénekelt valami himnus-félét.

Ezután üdvözlésül meghajolt a végtelen sok zászló, és négy egyén által vállon emelt, aranyos hordozó-székből kiszállott egy cifra, bugyogóba, és fényes palástba öltözött hölgy, kinek hegyes süvege alól arany színű, hosszú haj omlott vállaira, és aki valószínűleg csillag-beli fejedelem asszony, vagy valami püspök lehetett.

— „Ugy látszik, itt a nők viselik a nadrágot, de egyuttal ők teljesítik mindazon teendőket, melyeket a földön férfiak végeznek!“ — morogta a kapitány.

A fölséges asszony kiállott a tömeg elé, s kezeinek szapora hadonászása mellett szónoklatot tartott. A népség helyeslőleg felkiáltott a szónoklat alatt, s végül a szónok a tömeg üdvivallgása közben megáldotta az óriásokat.

A kapitány teljesen odavolt elragadtatásában. Lehajolt, kezébe vette és ajkához emelte a fejedelem-asszonyt, ki leeresztett pihe-hajával az óriás orrát szeliden cirógatta.

Ekkor észrevették a földi emberek, hogy a fejedelmi hölgy bal-lábszárán négy harisnyakötő van, melyek mindegyikén apró *csengők* lógtak, és a pazarul ráborított drágakövektől csillogtak. A jobb lábszárát semmi sem diszította, mely ellentétes körülményt sehogyse tudták maguknak megmagyarázni.

Miután kigyönyörködte magát a kapitány, óvatosan letette a felséges hölgyet, ki azonnal elhelyezkedett a hordozó-székből oly módon, hogy cifra ballábát oldalt kilógatta. A merre vitték, a pici lények mindegyike alázatosan leemelte fővegét, s oly tisztelettel meghajolt a diszes balláb előtt, minővel a földön csupán

a csillogó rendjelekkel borított kitünő emberek előtt szoktak meghajolni.

„Ezek aztán tisztelik a tekintélyt, ezt szeretem!“ ujjongott a kapitány.

Most két kis lény vált ki a tömeg közül, valami szónoklat-félét tartottak, s az óriások mindegyikének pókháló-papirosra irt okiratot „kézbesítettek.“ A gyönyörűen kiállított iratok tagsági levelek lehettek. „Valószínűleg a tudós akadémia választott tagjaivá bennünket!“ szólt a kapitány.

— „Micsoda bolondság ez,“ — mondja Marci, — „hát tudós vagyok én?“

— „Az akademiák itt is olyanok, mint másutt,“ — morogta a kapitány, — „itt is olyan férfiakat választanak tagoknak, akiktől félnek, vagy akiktől várnak valamit. Légy nyugodt Marci! épp úgy megérdemled a kitüntetést, mint a tudós társaságok többi tagjai!“

— „No akkor szüret!“ szólt nyugodtan Marci, és a tudós-levelet óvatosan elhelyezi mellénye zsebébe.

Ezután pedig előlépett a sárkány torkából kiszabadított három lény. Hosszu fehér tógájukban olyanok voltak, mintha első áldozásra készülnének. Kezeikkel esdettek a kapitány-

hoz, hogy vegye fel őket. Mikor pedig ez megtörtént, hát az óriás ujjait megölelgették és hálással csókolgatták. Viselkedésökből ki lehetett venni, hogy a megmentőnek szolgálóknak ajánlkoznak.

— „Látod Marci, már vannak rabszolgáink is!“ szólt vidáman a kapitány.

Ekkor újabb mozgás keletkezik a néptömegben. Nagy dísz-menet jön az óriások tiszteletére! Egész sereg hintó robog, minden kocsiban cifra zászló, a lovak felpántlikázva, a kocsisor két oldalán lovas bandérium. A résztvevők jókedvűen hadonásznak és kurjantgatnak.

Szóval lakodalmi menet jött. A földi emberek előtt fél karéjban vonultak el. Olyan pompát fejtettek ki, mintha valami fejedelmi sarjadék lakodalma lenne.

Ugy is volt.

Az első kocsiban jött a menyasszony, kinek bizony már ráncok látszottak arcán. Következő hintóban pedig fiatal vőlegény ült. A hölgy szivárványszínű bugyogóban, tollas kalapban; a férfi hófehér tógában, fehér koszorúval a fején.

Arról is megismerni lehetett, hogy ő a vőlegény, mert fejét végtelen szomorúsággal

hajtotta le. Hiában! Királyok nem köthetnek szerelmi házasságot! Látni lehetett, hogy az egész házasság csupán politikai frigykötés lehet, melyhez a szerelemnek semmi köze sincs.

Mikor a tengerpart mellett robogott a ragyogó menet, egyszerre kiugrott a hintóból a vőlegény, és mielőtt a meglepett népség megakadályozhatta volna, belevetette magát a tenger vizébe. A hullámok összecsaptak fölötte, s eltűnt nyomtalanul. Inkább megölte magát, mintsem vén asszonyhoz menjen férjül!

A borzasztó esemény iszonyu zavart okozott a néptömeg között. Némelyek észnélkül futkostak, mások hevesen kiabáltak.

Ebben a nagy izgatottságban valaki az előbb szónokló püspöknő vagy fejedelmű bal-lábához ütődött. Keresztül bukfencezett rajta, s elszakasztotta a diszes harisnyakötők egyikét.

Milyen ijedt futkozás, kiabálás következett erre a fölségsértésre! A fölingerült népség megragadta a nyomorult merénylőt, ki a ballábot megszenségtelenítette, s rögtön izekre tépte volna őt, ha az alabárdosok el nem fogják, és a fejedelmi nő elé nem

hurcolják. Ennek szavára ott a helyszínén 25 botot vágtak reá.

— „Szamarak!“ — morog megvetéssel Marci, — „milyen hátra vagytok! Hiszen előbb elítélni kellene a vétkest, s csak aztán büntetni! Botoztatni pedig nem szabad!“

Csakhogy a kapitány rögtön rácáfolt Marcira:

— „Persze te azt tartod igazságnak, ha: *a hatósági illetékesség megállapittatik, néhány száz tanu kihallgattatik, többrendbeli pót- és főtárgyalás tartatik, s végül a legfőbb hatóság által az egész eljárás megsemmisítettik, mert az elszakított harisnyakötőnek színe az ellentétes tanuvallomások következtében megállapítható nem volt.* Vagyis érthető nyelven szólva: vádlottnak atyafia van a ministeriumban! Inkább így van jól Marci! Minek teketóriázni a bűnössel? Minek hiábavaló dolgokkal terhelni a hatóságot? A rendet és a szent jelvények tiszteletét ily egyszerű módon lehet leginkább fentartani!“

A vitatkozás alatt a népség visszahuzódott. Embereink figyelemmel kísérték a vonulást, és észrevették, hogy a pici lények a nem messze fekvő nagy épületbe sorjában bemen-

nek, s mikor a tulsó oldalon kibukannak, akkor másfajta egyenruha van rajtuk, nem az eddigi ünneplő öltözet.

A kapitány tünődött, s végre felkiáltott: „Vivát! Ez aztán a boldog világ! Közös ruhatárunk van ez embereknek, tehát nem keserithetik őket a szabók!”

Marci régen nem látta ilyen jókedvűnek kapitányát.

Eközben alkonyodni kezdett. Embereinknek alvásról kellett gondolkozniok, mielőtt egészen besötétedik. A kapitány kezébe vette az ajándékba kapott három fiut, és elindulának felkeresni léghajójukat.

Elhelyezkedtek a léghajó kosarában: a kapitány elővette selyem zsebkendőjét, (melyet valamikor felesége vett neki ajándékba,) szépen összehajtogatta, a kosár egyik sarkában elhelyezte, és a három fiut a selyem-ágyra lefektette. Azután földi embereink is nyugalomra tértek.

Másnap reggel az volt a kapitány első szava: „Nincs valami harapnivalónk, Marci? Éhes vagyok, mint a farkas.”

A jószivű Marci azonnal előadta *meggazdálkodott* szalámiját és a második üveg konyakot.

„Hej, azt a *cidusu!* hisz pompás gyerek

vagy te Marci! No gyere, falatozzunk!“ kiáltott a kapitány, és elpusztította Marci segítségével a földről hozott összes eleséget. Persze az italt is bekebelezték.

Alig mult el dél, már éhségi tünetek jelentkeztek Marcinál, amennyiben hazautazást kezdett emlegetni.

— „Cidusu!“ — mordult a kapitány, — „sohase megyünk vissza a földre! Hisz itt Istenek gyanánt élhetünk, a földön pedig még a szabók is vexálnak!“

Marcinak rögtön elakadt a szava, oly iszonyuan megijedt arra gondolatra, hogy örökké itt kell maradnia! Mit? Soha ne lássa *Marcsát*, soha ne ihassék a fölséges szőlőnedvből? Ennyit nem birt el Marci szive. Fejét lógatva járkált kapitánya nyomában, s buskomorság jelei mutatkoztak rajta.

Hosszas fejtörés után mégis megtalálta Marci kapitánya gyöngéjét. Azt mondta: „Hát a földön senki ne tudja, hogy milyen dicső felfedezést tettünk? Pedig ugy lesz, ha nem megyünk haza!“

— „Az igaz!“ morogta magában a kapitány és gondolatokba mélyedt. A dicsőség vágya bántotta: milyen irigységbe ejtené az ő felfedezése a nyomorult földi lakókat!

Végre határozott. Kiadta Marcinak a parancsot: „Visszatérsz a földre, Marci! és elmondod csodálatos utazásomat. Én pedig itt maradok!”

Hiába figyelmeztette Marci, hogy pár év alatt megeheti az egész kicsi világot, s mégis éhezni fog, — a kapitány hajthatatlan maradt.

Utoljára valami írásbeli *igazságot* kért Marci, mert máskép még azzal vádolhatják a földön, hogy megölte kapitányját.

— „Bizony a földön minden rosszat föltesznek az emberről!” — szólt a kapitány. Kitépett egy lapot zsebkönyvéből és reáírta ceruzával:

„Zöld Márton beszédjét elhigyjétek!

De ne bántsátok őt, mert az én parancsomra cselekedett mindent! Megszöktem gyalázatos világtokból! — Csolosz Romulusz s. k. volt csász. és kir. kapitány.“

A papirdarabot sapkája bélésébe rejtette Marci, hogy el ne veszítse. Aztán a léghajót hamarosan rendbehozták, s akkor a kapitány azt parancsolta: „Marci magaddal viszed a sárkányt és a három fiut a földre, mert másként az emberek nem hiszik el a csodálatos eseményt!”

Marciszépen elhelyezte az ajándék-lényeket

a kosárban, a sárkányos üveget pedig zsebre vágta.

Ezután a légi kalandorok elváltak egymástól. A vasmacskát felszedték, és a léghajó lassankint szállni kezdett.

Minden különösebb kaland nélkül közeledett Marci a földhöz.

Alig volt már hat-hét kilométer magasságban, mikor sűrű felhő közé ért a léghajójával. Irtózatos égi háboru dühöngött, mely elsötétítette a napot. Csattogott a villám, hullott a záporosó, s a rettentő szélvész labdaként dobálta a léghajót.

Egyszerre az orkán pihe gyanánt felkapta a csillagbéli három lényt. Marci csak akkor vette észre a szerencsétlenséget a villámlás fényénél, mikor a szélvész már a kosáron kívül vitte a szerencsétlen csillaglakókat. Nem tudott rajtuk segíteni, mert magának is erősen belekapaszkodni kellett a kötelekbe, másképp kibukott volna.

A csillagbéli fiukat sohasem találták meg. Isten tudja a föld melyik zugába estek, hol bizonyosan összetörték kicsi tagjaikat.

A fergeteg átázta Marcit, teljesen csuronviz lett. Tudóstársasági oklevele is tönkrement egészen.

Sok hánykolódás után végre föld színéhez érkezett a léghajó, és megakadott egy nagy fának ágaiban.

E pillanatban Marci kinyitotta a szellőző-lukat, kitódult a könnyű levegő, és a léghajó rávágódott a fára. Marci a kosárból kibujt, s a vastag fán lemászott a régen látott kedves földre, melynek sarát ujjongó örömmel csókolta meg.

A zivatar végezteig a fa alatt meghuzta magát Marci, később pedig bement a közeli városba, mely *Keszthely* volt, a Balaton mellett.

Először is eladta a léghajó drága anyagát valami Hirschfeldnek. Másodszor pompás ozsonnát rendezett a nagyvendéglőben. Mindezek elvégzése után pedig jelentkezett a rendőrségnél, hogy adjon hivatalos bizonyítványt jelentkezéséről.

A rendőr-kapitányi tisztséget *Nagy Béla* viselte, kit a balaton-melléki borok jósága kötött a városhoz, s kinek kanonoki alakja mindenkiiben tiszteletet gerjesztett. Nagy Béla ügyesen csinálta dolgát. A rendőrök között is akadnak egyes emberek. Marcit óvatosan kikérdezte, és gyanusnak találván az elbeszélést, őt egyelőre felügyelet alá helyezte, s

táviratilag megkérdezte a bécsujhelyi katonai parancsnokot, hogy mittevő legyen.

Fél nap alatt megjött a sürgöny-válasz (rövid és tartalmas):

„Léghajó iránti adás-vevés megsemmisítendő, zsidó mint orgazda ellen följelentés teendő a bíróságnál, a katonai kincstár tulajdonát képező léghajó és a szökevény-katona fedezet alatt Bécsujhelyre szállítandók. — Hadügyminiszter.“

A rendőr-kapitány pontosan eleget tőn a sürgönybeli utasításnak, s azután rendőrt küldött Hirschfeldért, miközben a katonaság dicséretit zengedezte: „Azt meg kell adni, hogy ezek a katonák fölségesen tudnak parancsolni! *Alle Achtung!* Hanem kevesellem a zsidóra várandó büntetést, azért előlegezek neki néhány pofont!“

— — Marci tehát visszakerült Bécsujhelyre, hol a katonai bíróság félesztendei börtönt szabott rá a következő *indokokból*: 1. Mert kapitányjának a hitelezők előli megszökésében segédkezett, 2. a léghajóval bonyolult jogügyletet csinált a katonai kincstár kárára, 3. hazugságaival félrevezetni akarta a bíróságot.

* * *

Mikor a történet elmondását nagysokára befejezte Zöld Márton, — ki jelenleg Bayer Ede kir. tanácsos és bankár szolgálatában áll, — gazdája intésére bemutatta a döglött sárkányt és Csolosz kapitány ceruzával irt bucsuzó sorait.

E kézzelfogható bizonyítékok láttára el kellett hinnem e hihetetlen történetet, mely most Bayer bankárt egy hallatlan új vállalatra készíti.

A szerencsés kezű Bayer új tervével a tudománynak akar szolgálatot tenni.

Mert hiszen ki ne szeretné tudni, hogy Csolosz Romulusz mit csinál a kis csillagon, s hogy milyenek a kis csillagnak termékei, állatai, földje, levegője? Az általános érdeklődésnek eleget tenni óhajtván Bayer bankár, elhatározta, hogy (akár saját pénzéből) expedíciót szervez Csolosz felkeresésére.

A tudománynak mérhetlen hasznot fog hozni ez a vállalkozás, melynek költségeire az említett milliomos bankár szívesen fogadja s hirlapokban nyugtázza a mélyentisztelt közönség pénzbeli adományait.

A bankárhoz letett pénz ezerszeres jövedelmet fog hajtani, mert az expedíció szerencsés visszaérkezése után a kis csillagból

hozott tárgyakat díjért mutogatják, s a jövedelem a betevők között fog szétszórni.

Különösen szeretné a bankár, hogy teljesen nemzetünk rendezné a dolgot, hogy a dicsőségből más népnek ne jusson.

Föl tehát, hazám népe! Senki se sajnálja fillérét, melylyel a tudománynak új korszakát fogják létesíteni!

Bárány Emőd.

II.

(*Független Ujság* 1870. június 16-iki számából.)

Csodálatos történet. Bárány Emőd jeles íróársunknak „Utazás a kis csillagra“ című dagadó humorral megírt, s a „Képes Ujság“ e heti számában megjelent elbeszélése az uborka-évad dacára oly általános feltűnést keltett a széles magyar hazában, hogy azonnal új kiadást kellett belőle nyomtatni sok ezer példányban. Ugyanis az egész történet igaz. A kis csillagot felfedező Csosz kapitányának szolgálja, valamint a szűz-evő sárkány a nagylelkű maecenásnál, Bayer Ede bankárnál vannak, s a bankár lelkesedve készülődik, hogy az eltűnt kapitány felkutatására expedíciót szervez.

Az expeditió célja teljesen beutazni a kis csillagot, állatjai, emberei közül példányokat hozni földünkre, hol ritkaságként mutogatni fogják őket díjfizetés mellett.

Mayer bankár az adakozásra már kibocsájtotta felhívását, melyben csöppet sem tuloz midőn legkevesebb 150°/_o évenkinti hasznot ígér a részvényeseknek.

A szerencsés kezéről ismeretes bankárnál máris annyi adakozó jelentkezett, hogy alig lesz szükség sokkal több összegre. Ellenőrgyanánt a légi expeditióban résztvesz a betevők által megválasztott egyik részvényes is.

Fel tehát magyarok! A szerencse elől ki ne térjen senki! Az új csillag-muzeum céljára helyeztétek el pénzeteket Mayer bankárnál!

Számos előfizetőnk kérelmére tudatjuk Bayer bankár címét, hova az adakozások küldendőek: Budapest — Hunyady-utca 66. szám, földszint.

III.

(*Esti Lapok* 1870 július 8-iki számából.)

A *kis csillag*, melyről most annyit irnak a magyar lapok, csakugyan létezik. Egyik munkatársunk azonnal Módosra utazott, *Szoboszlay Istvántól*, a híres csillagásztól,

felvilágosítást kérni; másik riporterünk pedig *Bartos Géza* természettudóst meginterjúholta hogy a szüz-evő sárkány felől nyilatkozzék. Szoboszlay szerint a kis csillag tulajdonképen földünk *második holdja*, melyet azomban kicsisége miatt nem láthatunk, de a csillagászok tudják létezését, és néhányszor látták mikor fekete kicsiny pont gyanánt első holdunk előtt elvonult. Neve még nincs. Valószínűleg „*Csolosz leánya*“ névre fogják keresztelni.

Az ijesztő sárkánynak mivoltára nézve pedig *Bartos* ugy nyilatkozott, hogy a sárkány ugyanazonos a *tengeri-csikóának* nevezett kis szörnyeteggel, melyet a velencei nobilek koldus ivadékai egy *soldi* árért sóznak az utazók nyakába. Különösen fontos *Bartos*nak az a kijelentése, hogy nincs kizárva, mikép efajta állatok más égitesteken is lehetnek.

Ime, tehát mindinkább megerősítést nyernek a hihetetlen történet részletei. A jómódu emberek sietnek elhelyezni vagyonukat a páratlan nyereséggel biztató vállalatban.

IV.

(*Érdekes Lapok* 1870. július 18-iki számából.)

Expeditió a kis csillagra. Bayer bankár által tervezett expeditióra annyi részvevő

jelentkezik, hogy ismételve kihirdették, mikép a léghajóson kívül csupán egyetlenegy részvényes fog elutazni. A részvényesek közül sokan szeretnének fölszállani, s azért sors-huzás fogja eldönteni, hogy ki lesz a szerencsés utazó. A betétek óriási módon szaporodnak; százakra megy azok száma, kik csupán amiatt lesznek részvényesek, hogy talán őket jelöli ki a sors a légi utazásra.

V.

(*Magyar Hirnök* 1870. július 23-iki számából.)

Az óriási léghajó építésén lázasan dolgoznak. Bayer bankár a *Rákoson* csináltatott rengeteg nagy fa-épületet, mely alatt szakadatlanul dolgozik száz és száz munkás kéz, csakhogy minél hamarabb elkészüljön a léghajó, és minél előbb utnak indulhasson. Egész csapat intelligens érdeklődő állja körül a munka-telepet, s vitatja a légutazás esélyeit.

VI.

(*Fényes Tükör* 1870. július 31-iki számából.)

Világcsaló bankár. Nehány év előtt valami Bayer Ede nevű „bankár“ jött Buda-

pestre. Azelőtt valami rongyos faluban szatócskodott, hol *félárért* szokta télen megvenni a leendő termést a nyomorult falubeliek rimánkodására, s a nagy emberbarát ilymódon megmentette őket az éhenhalástól.

Mikor meghalt a „kopasz Bayer“ felesége, a vigasztalan özvegy otthagya a kétségbeesett falusiakat, elárvereztette néhány száz adósának kunyhóját, és az összeharácsolt pénzzel börzei manipulációkat kezdett fővárosunkban, hol „bankházat“ nyitott. Gabnára kötött határidő-üzleteket, s műnyelven szólva „disznóban volt“, mert a gabonaár oly horribilis módon emelkedett az egész esztendőn keresztül, hogy csakhamar bezsebelt néhány millió nyereséget.

Minden termelőnek szive örömben uszott volna az óriási árak fölött, ha lett volna eladó gabnája, de a termés oly silány volt, hogy a vetéshez szükséges magot is Oroszföldről kellett beszerezni.

A milliomos bankár természetesen királyi tanácsossá lőn „a közgazdasági téren szerzett érdemeiért.“ (Választásokra százezer forintot adott a pártkasszába.)

Az új rang új kötelezettségeket hozott, s a kopasz Bayer úgy élt, hogy a tanácsosi

fényes címet ne érje homály. Bőkezűen hozzájárult a silányan fizetett ballerínák nyomorának enyhítéséhez, s mint „*jelenvolt*“ szerepelt minden megnyitáson és mulatságon.

Azomban közeledett a bankár alkonya. Még tovább is a gabnaárak emelkedésére játszott, örült sok kötést csinált, s az amerikai *zab-király* bukása után, — mikor az árak rohamosan visszaestek, — már alig tudta kiegyenliteni óriási veszteségeit. Értesülésünk szerint a nála letett idegen pénze-
ket is elsikkasztotta.

Ezek dacára a feleknek butaságig menő bizalma nem rendült meg. sőt oly primitiv eszközt választott az új csalásra, mely szinte nevetséges.

Feltűnő eszközökkel magára irányította a kis tőkepénzesek figyelmét. Csillagba történendő expeditiót hirdetett. Magához vette a hitelezők elől megszökött Csolosz kapitány szolgáját, s ennek valami új csillagról mondott hazug meséit feldolgoztatta Bárány Emóddal, kit a korrupció fertőjébe merült lapok „tehetséges irótársunk“ jelzővel szoktak kitüntetni, és hatalmas reklám mellett közzétette a „Képes Ujság“-ban. A többi lapokat is megvásárolván, időszakonként reklám cik-

keket közölt, hogy az érdeklődést felkeltse bolond vállalata iránt.

Határozott értesülésünk szerint a Képes Ujság, Esti Lapok, Független Ujság, Magyar Hirnök, Érdekes Lapok és Fővárosi Hetilap 3000 forint árban vásároltattak meg darabonként. A vételár felét előre lefizette kopasz Bayer, másik felét pedig két hónapra ígérte. Bárány Emőd titkár cím alatt huzott a vállalattól 3000 frt fizetést.

Az új csillag meséje, — miként ezzel rögtön tisztába jön a gondolkozó egyén, — nem egyéb Zöld Marcinak az új Hári Jánosnak együgyű hazudozásainál, melynek bizonyítéka gyanánt száritott *tengeri csikó*cát mutogatnak.

Zöld Marci mint valami ujmódi *Gulliver* végzi ostoba utazását, csakhogy persze a kalandokhoz és Zöld Marci nagy mondásaihoz még hozzáadott az említett „jeles író“ egy csomó szemtelenséget a hatóságok boszantása végett.

És ennek a piramidális ostobaságnak, — az új csillagba való expediciónak, — a hirlapok lelkiismeretlen támogatása következtében felült az egész ország. Uborka-évad levén, a külföldi hirlapok tréfának vélték az

egész dolgot, s így történhetett meg az a hihetetlen dolog, hogy két hónap óta akadálytalanul folyik a pénz-adomány a „nagy-lelkü tudománybarát“ szekrényébe az általános pénz-bőség következtében erős vállalkozási hajlammal bíró közönségtől.

Egyébiránt akadtak olyanok is, kik a bankárnak azzal az őszinte nyilatkozattal adták át pénzüket: „Nem szükséges, hogy az expeditió igazán a *Csolosz leánya* égitestről szerezzze meg a mutogatandó tárgyakat, csupán arra kell vigyázni, mikép a *gründolás* hasznot hozzon a részvényeseknek!“

Fölhivjuk a gazember üzelmeire rendőrségünk figyelmét, annál is inkább, mert pár nap múlva ismét esedékessé válik a bankárnak egy óriási határidő-üzlete, melyet a budapesti és prágai malmokkal kötött, s melynél előreláthatólag néhány milliót kell ráfizetnie. A pénzádományokat aligha el nem viszi a *buzaring!*

Vidos József

VII.

(*Fővárosi Hetilap* 1870. aug. 1. számából.)

Megbotozandó denunciáns. Valami Vidos József nevű „író-társ“, az által igyekszik

hiressé válni, hogy a Fényes Tükör című revolver lap tegnapi számában Bayer Ede bankár tudományos vállalkozását gyanúsította, és magát a tisztelt férfiut, valamint a budapesti lapokat aljas módon rágalmazta. Tán fölösleges megemlitenünk, hogy az állítólagos leleplezések szemenszedett hazugságok.

Az expedícióra adakozó lelkes férfiak egy része tegnap hirtelen gyűlést tartott, s elhatározta a denunciáns kabátjának kiporolását. (Mikor ő maga is benne lesz.) Csoportokba osztották magukat, és botokkal felszerelve járták be Budapest utcáit és nyilvános helyeit, keresve Vidos József urat.

Azomban nem találták meg sehol a lelketlen rágalmazót, kit értesülésünk szerint „*Liliomtördelő*“-nek hívják, mert ártatlan leánykák elszédítésére pocskolja nagy jövedelmét.

Addig is míg a nevezett egyént hozzá méltóan megbotozzák, fölhívjuk az erkölcs-telen férfiu üzelmeire a rendőrség figyelmét.

Bayer Ede tanácsoshoz, az önzetlen maecenáshoz, nyalábszámra érkeznek a bizalmi nyilatkozatok.

VIII.

(*Rendőrségi Levelek* 1870. aug. 3-iki számából.)

Megszökött családok. Rendőrségünk szünet nélküli éber figyelemmel kísérte Bayer Ede nevű bankár üzelmeit, ki óriási tőzsdeveszteségei miatt már tönkrement, és legujabban a csillagba utazás eszméjével csődítette magához a hiszékeny népet.

Karmacsi Fábián, legkiválóbb rendőri tisztviselőnk, már négy hét óta számolja a főpostán a bankárhoz érkezett pénzküldeményeket, melyek pontos kimutatás szerint egy millió 438 ezer forintra rugnak. E számban nincsenek belevéve azon összegek, melyeket a bankárnak magánuton kézbesítettek, s melyek hir szerint szintén körülbelül másfél millió forintot tesznek ki.

Már együttvált minden adat a rendőrség kezében a kalandor Bayer bankár ellen, s tegnap megjelent Karmacsi Fábián négy detektívvel a bankár lakásán, de a gaz Bayer Ede, és cinkostársa Zöld Márton valamimódon ezt megsejttették, s a Rákosra sietvén, elszöktek a készen álló léghajón. Ha csak öt percet várnak a gazemberek, már elcsipi őket rendőrségünk!

Külömben a közönség nyugodt lehet, mert megkerítésükre a legmesszebbmenő intézkedéseket megtett rendőrségünk, s elfogatásuk több mint bizonyos.

Egyben tudatjuk, hogy annak, ki Bayer Edét élve vagy halva kézrekeríti, a nagyméltóságu magyar kir. belügyministerium 30 ezer forint jutalmat ad, mely összeg a szökevény bankár által elsikkasztott pénzből bőséges fedezetet nyerend.

IX.

(*Magyar Lobogó* 1870. aug. 4-iki számából)

A kormány részvétele a Bayer-féle sikasztásban.

Gyalázatos kormányunk irtózatos üzelmei egyikéről megint lerántották a leplet. Olvasóink tudják, hogy Bayer Ede kir. tanácsos üzelmeiről van szó.

A kir. tanácsos ur t. i. százezer forintot adott a kormánynak választási költségekre, s emiatt a ministerium szemethunyt a bankár szédelgéseinél. Sőt még azt is valószínűnek tartjuk, hogy a hazaáruló kormány egyenest előmozdította a kir. tanácsos szökését, mert félt, hogy elfogatás esetén annyi compromit-

táló esemény fog kisülni, miként a feltámadt vihar elsöpörni fogja bársonyszékeikből a minisztereket. Mikor mozdulsz meg hatalmas népem, hogy a rettentő korrupcióba belefojtsd gyalázatos üzelmeikbe a minisztereket, és helyükbe a piros bársonyszékbe odaültetted a nemzeti viadort, *Tisza Kálmánt*?

X.

(*Amerikai Nemzetőr* 1871. szept. 8-iki számából.)

Világcsaló kalandor vége. Olvasóink még valószínűleg emlékeznek bizonyos *Bayer Ede* nevű állítólagos magyar bankárra, ki azzal tréfálta meg európai hazánkfiait, hogy a földünkhöz legközelebb levő kis égitestbe expedíciót szervezett, s az összegyűjtött pénzzel, több más csalás után, a rendőrség szemeláttára léghajón elszökött.

A szökésre már régóta elkészült alaposan. Az expedícióra bejött adományokat állampapírokba fektette, s postára adta „Jäger Alberik lelkész urnak *Cartago* (Costarica állam) post restant Amerika“ cím alatt, mely névre utlevelet is szerzett magának.

Szökése napján, mihelyt este lőn, leereszkedett a földre és elégette léghajóját. Másnap

szolgájával együtt vasutra ült s azután hajóra szállván, szerencsésen megérkeztek az újvilágba.

Bajuszát, szakállát már előzőleg leborotváltatta, s Cartagóban a postán átvette az értékpapirokat. Jó ideig mint explebános viselkedett, ájtatosan szónokolván szájtató hallgatói előtt a tisztességnélküli gazdagodás ellen.

Nyughatatlan vére azomban újra bőrzére hajtotta, hol csakhamar kitünt merész játékával.

Parafa-szállításra kötött ügyleteket bármilyen árért. A határidő lejártakor sohasem fogadta el az árkülömbözetnek pénzbeli kiegyenlítését, hanem az árut követelte. Vakmerő módon arra számított, hogy az egész világ parafa-készletét összevásárolja, s akkor ő diktálja tetszés szerint az árakat. Szédítő vagyont akart összeharácsolni.

Kezdetben szépen jövedelmezett az üzlet. A siker aztán csalogatóul szolgált arra, hogy több tőkepenzes nála befektesse vagyonát.

Hopkins börszemata dor vette fel a harcot a Bayer csoporttal. A nagy mennyiségű kötés folytán Hopkins kénytelen volt összevásárolni a világ minden zugából a parafa-készletet.

Bayerék már-már diadalmaskodtak, mikor Hopkins egy óriási kötésnél annyi anyagot szállított, hogy Bayer készpénzzel nem tudta kifizetni.

Ekkor Hopkins felismerte a helyzetet, s a parafa-árát roppant alacsonyra lenyomta. A Bayer által összehordott készlet fél nap alatt olcsó értékűvé lett, s az árak még mindig hanyatthomlok estek lefelé.

Bayer teljesen megbukott, mikor már azon határon állott, hogy megszázsorozza vagyonát.

Bukása magával rántotta társait is, többek között don *Jose Loserth* caballerót, a nyugalmazott ezredest, kinek minden vagyonát kicsalta Bayer.

A caballero nem sokat teketóriázott, hanem kezébe vette lovassági pisztolyát, kiment az utcára, s a rabló Bayert, a legelső találkozásnál lelőtte mint a kutyát. Azután az ezredes kávéházba ment, hol hidegvérrel felhajtott néhány pohár rumot.

Az ó-világ megcselelt egyénei bizonyára megnyugvással veszik tudomásul, hogy a gazember elvette méltó büntetését.

Értesülésünk szerint don Loserth ezredes lépéseket tesz, hogy a magyar kormány

által a Bayer kézrekerítőjének kitűzött 30000 forint jutalom neki adassék.

Legalább valami csekélység visszatérül az elrabolt vagyonból: veszett fejszének a nyele!

XI.

(*Nemzet* 1871. november 12-iki számából.)

Az előrelátó miniszter. Bayer Ede sikasztással vádolt bankár kézrekerítőjének 30 ezer forint jutalom tüzetett ki a nagyméltóságu magy. kir. belügyminiszter 163834/1870. számú rendeletével.

A bankár agyonlövetett Amerikában, s most a jutalom kiadatása iránt *Losert* *József* nevében a belügyminiszter megke-restetett.

Ámde a meggyilkolt bankár után semmiféle hagyatéki vagyon nem maradván, az államnak ha megfizetni kellene a jutalom-összeget, akkor az soha vissza nem térülne.

Tapintatos belügyminiszterünk azomban politikai mély előrelátással kikötötte rendeletében, hogy: „a 30 ezer forint jutalom a szökevénynél találandó értékből fog fedeztetni,” vagyis a 30 ezer forintot nem kell

kifizetni, mert a sikkasztónál semmiféle érték nem találtatott.

Polgáraink megnyugvással tekinthetnek a jövő elé, mert bebizonyosodott, hogy bölcs egyén kezeiben van a belügyi tárca!

XII.

(*Friss Ujság* 1871. december 8 iki számából.)

Rendkívül érdekes leleplezések.

Földközi utjából visszaérkezett Raleigh (olvasd: Ráli) gőzhajó tegnap kikötött Fiumében. A hajón rögtön tisztelgett lapunk tudósítója, és a hajó-kadetot, *Slam James* (olv.: Szlem Dsemsz) urat, meginterviewolván (olv.: megintervjuholván) a csodálatos módon eltűnt *Csolosz Romulusz* felől, a következő hihetetlen értesítést nyerte.

Ugyanis Csolosz jelenleg a *Kvicsa* népek királya, ki feleségül vette a sziget fekete királynéját, s ezáltal a több ezer főnyi benszülött népség korlátlan-kényü urává lón.

Tehát nem igaz a csillagba vóla utazás. Csolosz kapitány egyszerüen megszökött a hitelezői elől.

Tudósítónk becses adatokat szerzett be a *Kvicsa* népek szokásairól is. Slam ur szerint

a szigeten szabók nincsenek, sőt a boldog lakók nem ismerik a fügefalevéllel való ruházkodást sem.

A királyné esküvője akkép ment végbe, hogy egy óriási ezredéves fának egyik ágára felmászott a királyi menyasszony, másikkra Csolosz kapitány, és kampókkal addig huzták egymásfelé az átellenes faágakat míg teljesen összeértek, mikor a jegyeseket az alantlevő népség üdv rivalgása közben az illetékes anyakönyvvezető házaspárnak nyilvánította.

Kvicsa bájdus királynéjának arcképét hű másban bemutatjuk szives olvasóinknak, miután az udvarias Slam ur illő kárpótlásért rendelkezésünkre bocsájtotta.

XIII.

(*Munkások Kürtje* 1871. dec. 20-iki számából)

Apró tolvajokat felkötik, a nagyokat futni engedik!

Régi dolog: a vagyonos osztály tagjai által elkövetett bűnökért is a szegények lakolnak. A közmondás szerint: „Ugy kell neki, miért nem lett püspök!”

Bayer Ede bankár milliókat rabolt a rendőrség szemeláttára, sőt a kormány elné-

zésével. Őt nem tudták, vagy nem akarták elfogni, tehát megbüntetik érte volt szolgáját.

Zöld Mártont, kit már egyizben a katonai bíróság elítélt azért mert kapitánya elszökött, most pedig éhenhalással küzködve alig volt képes hazajönni Amerikából, ma két évi börtönnel sujtotta a civil törvényszék, mert második gazdája, a gazember Bayer Ede milliókat sikkasztott.

Tulajdonképen most is ott vagyunk a sötétség régi korszakában: napjainkban is ártatlan áldozatokkal hizlalják azt a molochot, mit ma államnak hívnak, tegnap császárnak, tegnapelőtt vallásnak, s régebben sárkánynak neveztek!

AMIG TÜNDÉREK JÁRNAK KÖZÖTTÜNK...

Az volt az élet!

Az ötvenes-évek vége felé a lelkesedés majdnem fölvetette a magyart. A letiport nemzet forrongott.

Az emberek áhitattal suttoztak lehetetlen ábrándokról. Idealista volt még az uzsorás is.

A gyerekek alig látszottak ki a nadrágból, már *sasokat* feszegettek a hivatalok kapuiról. Hát „a haza reményei“-nek, az ifjuságnak, volt ám gyöngy-élete! Ha összekerült három apa, (több magyarnak tilos vala csoportban állni.) imigyen dicsekvének:

— Az én Lajosom szekundát kapott a németből! Nem hiába *Lajos* a neve!

— Ez semmi! Az én Gyurim orrba dobta a policáj-komiszáriust!

— Az én fiamat meg kicsapták az iskolából, mert a császári biztos abbeli kérdésére: „Mi a neve legjobb uralkodónknak?“ a kölyök azt felelte: „*Rákócy Ferenc!*“

Konspirált ekkor minden magyar; még az is, aki azt sem tudta mi legyen az özszeesküvés fogalma.

Csoda-e, ha az iskolában a tanító egyhangu magyarázása alatt a romantika világában kalandozott a diák lelke? Ha képzeletét szünet nélkül foglalkoztatta a képzeletbeli félelmes lovag, ki okvetlenül tagja valami titkos társulatnak?

A vakmerő lovag persze gondolkozás nélkül megteszi egykettőre amit kívánnak tőle.

Teszemfől: egyszerre ott terem „a földalatti alagutból“ a társulat főnöke (*álarcban*), és megadja a titkos jelt. (Középső ujjai közé illesztett kis ujjával szívéhez dőf.)

Persze a főnök a sötét sarokba huzódik, és *siri hangon* parancsolja:

„*Amárb!*“

„*Unsiv!*“ feleli alázatosan a lovag.

E misztikus szavak jelentése némileg complicált. Az első szó azt jelenti: „Halld parancsomat, melyet fejvesztés alatt kell teljesítened!“ A második szó értelme pedig: „Véghezviszem, még ha ezer gyilok fenyeget is!“

(Közönségesen pedig a Visnu és Bráma szavak megfordítottjai.)

— „Az órgrófnak meg kell halnia, mielőtt háromszor leáldozik a nap! Ez az *Akarat!*“ így szól a főnök suttogva elmondott parancsa.

És a lovag tudja, hogy vak engedelmes-séggel tartozik a főnöknek, nem késik egy pillanatot sem. Amint az alapszabályok rendelik: szemhunyorítás nélkül meg kell ölni az órgrótot, s a vértől csepegő kardot átnyujtván, jelenteni a főnöknek: „*Avis!*“ mely az alapszabályok szerint azt jelenti: „Megtörtént; az Akarat erősebb mint a világ!“ (Az órgrót alatt valami osztrák kém értődött, — az alapszabályok szerint.)

Ugy-e pompás mindez? Milyen gyönyörűség ilyen lovagnak lenni! Csoda-e, hogy ilyen remek alapszabályok mellett nagy lelkesedéssel megalakult a *fehér lovagok* társulata?

A társaság célja: az elnyomott magyar haza felszabadítása, és vakmerő kalandok elkövetése.

Vész Sirály és *Arany Súlyom*, a lovagok közül kettő, kik máskülömben tanulók a gimnázium negyedik osztályában), *Látóhegyen* szüreten vannak.

Ebéd alatt *Vész Sirály* megadja társának a *titkos* jelt, mire elosonnak a szőlő-barázda

közé, hol Vész Sirály valami papiros csomagot zsebéből elővevén azt suttogja: „Puskapor! A finánctól zsákmányoltam. Hatalmas dolgot fogunk mivelni! Felrobbantjuk a polícaj-hivataalt, és égbe küldjük a tobákos németeket!”

„É-égbe kü-üldjük a tobá-ákos né-émeteket!” ismétlé Arany Súlyom hebegve, mert megdöbbsent a terv nagyszerűségétől.

„Addig is, míg ezt a tervünket megvalósítjuk lovagtársainkkal,” — folytatja Vész Sirály, — „csinálunk pompás szüreti illuminációt!”

Vész Sirály vizet hozott, melylyel megnedvesítette a puskaport és csomóba gyurta. „Készen van! Így nem robban fel a puska-
por, hanem félelmes lángokban fog az ég felé fölcsapkodni! Hozz gyujtót lovag!” adta ki halkán a parancsot.

Arany súlyom eltűnt s pillanat alatt visszazatért egy katula gyufával.

„Haha! milyen remek dolog készül!” kacag Vész Sirály és szemeit behunyva odatartotta az égő gyufát.

A nedves gombóc nem gyult meg, de a köröskörül elszórt száraz puska-
por füstöt.

vetett és egyenesen Vész Sirály arcába csapódott.

„Jézus Mária!” kiáltott Arany Sólyom megrémülve.

Vész Sirály rémesen köpködött. Más baja nem történt, csak füstös lőn az arca, melyet zsebkendőjével törülgetett. Közben az Arany Sólymot dorgálta: „Mit jézusmáriázol, hiszen fehérlovagnak ily esetben azt kell kiáltani rettentő hangon: „Ezer kartács! mi történik itt?”

— „Mit csinálnak?” szolt e pillanatban a szőlőpásztor, kit odacsalt a hangos szóváltás.

A vitézek persze nem ijedtek meg, csak a beszéd tárgyát nehezen tudták megtalálni. Tartósabb hallgatás után Vész Sirály próbálta hadi-sarccal megengesztelni az ellenséget. „Bácsi! hozunk magának dohányt meg puskaport, ha enged lőni a fegyverével!”

Dohány és puskapor! Ezeknek ellenállani lehetett-e abban az időben, mikor lőport csak német vásárolhatott Magyarországon?

A lovagok bementek a présházba, és a szüreten vendégképen levő *finánc-beámtér* készletéből új szállitmány lőport rekviráltak. (Volt annak elég.)

A pásztor mikor látta, hogy fele se tréfa,

kapszlit tett fegyverére, és szó nélkül átnyujtotta a lovagoknak.

— „Most agyonlövöm a vén boszorkányt, ki fogva tartja *Ildikót!*“ kiáltott Vész Sirály s rádurrantott a tiz lépésnyire álló körtefára.

— „Én pedig agyonlövöm *Bertint*, mert megölette a *bölcsét*, ki elmondotta mit beszélnek a madarak!“ szolt Arany Sólyom és szintén lőtt egyet.

— „Micsoda? értette valaki a madarak nyelvét?“ kérdezte a misztikus beszédre figyelmessé lett szőlőpásztor. „Mondják el az istóriáját!“

Arany Sólyom fölényyel beszélte el a történetet:

— Az öreg *Geberdus* egyedül élt az erdőben s értette mit beszélnek egymás közt a madarak. Mint bölcs embert tisztelte őt az egész környék.

Hire eljutott a gall Bertinnek füleibe kitől messze vidéken rettegésben éltek a népek, mert óriási termetű s gyilkos hajlamu ember volt. Bertin szolgálival várába hozatta Geberdust, hogy a különös tudományról meggyőződjék.

A vár udvaron nagy csapat főske csacsogott. „Mit lármáznak ezek?“

dörgi az óriás. „Azt beszélnek, hogy néhány nap előtt egy szüzet rabolt el e vár ura, s földalatti börtönbe zárta; ember kérjed meg, hogy ereszsze szabadon!“

A gall óriás homloka ráncba szedődött; erőszakos természetü levén, rögtön haragba jött minden csekélységért.

Ekkor szarka szállott a vár tornyára, s rettentően lármázott. „Hát ez mit akar:“ kérdi komoran a várur.

Azt kiabálja: „Vendégedül hivat, s orozva megölted a szomszéd lovagot; Bertin, vezekelj!“

„Ragadjátok meg ezt a szószátyár gazembert, azt a cudar szarkát pedig nyilazzátok le!“ ordított szolgáira Bertin, és szakállát tépte dühében.

A szarka megmenekült, de bölcs Geberdus fejével lakolt igazmondásáért. Bertin lenyakasztatta irgalom nélkül.

Az elrepült szarka emiatt minden madarat fellázított a kegyetlen Bertin ellen. S ez okozta az óriásnak vesztét.

Kevéssel utóbb ugyanis a gallok harcba keveredvén a rómaiakkal, a bivaly-erős Bertin párbajra hívta a legvitézesebb rómaid.

Valerius, a consulok legifjabbja, lépett ellene sorompóba, kit szokás szerint az óriás csufolni kezdett: „Kardom egy suhintásával hét ilyen csecsemőt sujtok agyon, mint te vagy!”

Valerius szó nélkül az óriásnak ront, ki rettentő csapásra emeli kardját. Egyszerre hatalmas holló repül *Valerius* sisakjára, és Bertin felé csapkodván, eltéveszteti vele a vágást, míg *Valerius* megsebesíti az óriást. Irtózatos bömböléssel veti magát ellenfelére Bertin, de eközben a holló kivágja szeméit, s *Valerius* megöli.

— „Sohasem találkoztam olyan emberrel, aki értette volna a madarak beszédét,” — szólt elgondolkozva a pásztor, — „hanem tündéreket magam is láttam.”

A fehér lovagoknak ámultukban leesett az álla: ime egy élő ember, ki tündért látott! Jaj, milyen kedves!

Persze a pásztornak haladék nélkül el kellett beszélnie a tündéri dolgot.

— „Hát ugy esett, — kezdé a pásztor, — hogy fiatal-házas koromban az augusztusi csillagos éjszakán künn aludtunk feleségemmel a frissen szárított sarjuban. Olyan külö-

sen könnyünek éreztem magamat, s csak félig aludtam. Mikor hajnalodni kezdett, valami csodálatos zengést hallottam a magasból. Fölnéztem az ég felé, és tisztán láttam, hogy tündérek röpülnek a felhő-fosztlányok felett.“

— „Milyenek voltak a tündérek, és mit csináltak? Bácsi! mondja el!“ kérik a bámuló gyerekek.

— „Miként nagy madarak lassan mozgaták szárnyaikat, és gyönyörű éneküket jól lehetett hallani, bár kissé szakadozottan. Megszoritottam feleségem karját, hogy felébrezzem. „Jaj, milyen szép hajnal van!“ — szólt ébredésekor a feleségem. „Piszt! tündérek!“ — sugtam hirtelen, de már hiába! Földi ember beszéde elüzi a tündéreket! Mire feleségem szavai után újra fölnéztem, daru madarakká változtak a tündéresszonyok. Többet azután sohasem láttam őket, bár éjszakánként néha hallottam éneküket.“

A pásztor elbeszélése mély hatást tőn a két lovag fogékony lelkére; egymás között gyakran ábrándoztak: milyen boldogság lenne bejutni a tündérek országába, s milyen jó lenne érteni, mit beszélnek a madarak!

Idők multán azonban sok minden másképp történt, mint ahogyan kifundálták.

A sors összedöntött egy-egy tornyot, sőt néha egész bástyákat légvéreikből. Azután a változott politika miatt kiesett a programból a „tobákos németek“ égberöpitése. Közben Vész Sirály meghalt. Arany Sólyom azonban szerencsésen átlépte a „*Tündéreum Regnum*“ határát, és neki megengedettett érteni a madarak beszédét.

Ez pedig történt imígyen:

Már befejezte jogi tanulmányait Arany Sólyom, mikor égbekiáltó méltatlanság érte.

Iréнке ugyanis a megye-bálon neki ígérte a *második négyest*, melynek valami titkos jelentősége volt akkoriban. Elhangzott a „nyitány“, felállottak a párok, s Arany Sólyom nem jelentkezett. *Iréнке* pedig ahelyett, hogy megvárta volna, míg Arany Sólyom a szomszédos teremben bekeblezi azt a pár pohár bort, melyet okvetlenül meginnia kellett a haza jóvoltáért, fogott magának másik gavaléért, és azzal járta el a négyest.

Arany Sólyom mit tehetett nagy bánatában? Elment a *fekete iskolába*, hol megtanítanak elviselni a sors csapásait. Kis-pap lett.

A teologia iskolájában minden fekete: az ablakok, ajtók, padok, a tanító-magisterek

talárja; sőt még a kispapok is fekete reve-rendában járnak.

Még pedig azért fekete minden, hogy semmiféle világi hivatás a figyelmet el ne vonja a studiumoktól, melyekben megvan a világ összes tudománya. Bennök van, mikép lehet megérteni Isten akaratát.

Arany Sólóm napokon, sőt egész éjszakákon keresztül a régen porladozó tudós atyáknak könyveit tanulmányozta, csakhogy felejtse. Néha majd szétszakadt feje a túlságos tanulás miatt. Később már okulát kellett viselnie, hogy szemei kibirják az éjjeli olvasást. „Püspök lesz belőle, bizonyosan püspök lesz, meglássátok!“ susogták a többi kispapok.

Egyik nap arannyal-szegett levelet hozott neki a posta. Remegve nyitotta fel, mert ismerősnek tetszett az irás. A levélben megírták, hogy egy kövér erszényű pohos ember eljegyezte Irént.

E tudósítás alaposan megzavarta Arany Sólómot. Hogy elfelejtse a dolgot, azért egész éjjel olvasott egy régi dohos könyvből.

A könyv lelkekről, szellemekről, ördögökről szólt, és a kezdőbetük piros festékkel (vagy talán vérrel) voltak írva. Megvolt

benne, hogyan tehetjük magunkat az emberek előtt láthatatlanná, vagyis miképen vetkezhettek le a testről a bünöket.

Gyertyája már tövinél égett, szemüvegét is kellett minduntalan törölgetni, még sem hagyta abba az olvasást.

Éppen új fejezet következett, melynek kezdőbetűje egy kicifrázott J. volt. Arany Sólyom pillanatra elmélázott.

Hát egyszer csak picike emberkét lát az J. betű tetejében. Az egész nem lehetett nagyobb egy babszemnél. Messziről jöhetett, mert zihált, és szárnyaival friss levegőt hajtott arcára. Ugy bizony! voltak szárnyai is: finomak mint a pókháló, recézettek, mint a szitakötőé, s ezüst gyanánt csillogtak a gyertya lobogása mellett. Ugy ült az J. betűn. mint valami lóháton, s harangozott a lábaival.

A csöpp lény ránevetett Arany Sólyomra, és megszólalt: „Hiába forgatod a bölcsek iratait, csodákat nem tanulsz! Hanem én megsajnáltam sanyargatásaidat s azért jöttem, hogy megmondjam, mikép tudhatod meg a természet titkát, mely után annyira töröd magadat!”

Arany Sólyom először elbámult. aztán azt morogta magában: „Eh! kápráznak szemeim, hiszen nincsenek tündérek!”

A kicsi lény hunyorított szemeivel és újra kacagott: „Mindannyian ilyenek vagytok ti, kik kanállal eszitek a bölcseséget: nem hisztek abban mi szemeitek előtt van!”

Arany Sólyom fejében birkózni kezdett a tudomány a látomással. A tündér pedig mintha csak olvasta volna gondolatait, azt mondta: „Sose töprenkedjél fölöttem! Én csupa jóindulatból szálltam hozzád, hogy megtanítsalak elérni amit kívánsz. Tartsd ide füledet, és figyelj mit mondok: harmatos gyöngyvirágot ha neked ajándékoz Iréne napján hajnalhasadáskor egy leány, aki teki-vüled senkit sem szeret a kerek világon, akkor tudni fogod, a természet titkát, s megérted a madarak beszédét. Szemeidből látom, hogy desperálsz az eljegyzés miatt. Cseppet se busulj efölött! Csak eredj haza, a többi magától jön. De a bűbáj csak addig tart, míg szivedben helyt nem adsz nemtelen érzésnek. Jól vigyázz tehát magadra, és fékezd kívánságaidat atyámfia! Szervusz!”

Ismét kacagott, és eltűnt, mintha elfújták volna. Arany Sólyom csupán gyenge suhintást hallott, mintha a nyitott könyv lapjait szellő forgatná. Körülnézett: a pilinkó manó nem volt seholsem. Kereste az J. betűn; végig

forgatta a könyvet, hátha elbujt a lapok közé; nem találta.

A tüneménytől még akkor is kápráztak szemei, mikor lefeküdt. Ámde nem volt képes elaludni. Mintha tűz szaladgált volna végig a testén. Egyszerre eszébe jutott, hogy nemsokára Iréne napja van. Aztán afölött is tépelődött, hogy látta-e valóban a tündért, vagy talán elszundított és álmodta az egészet? Az is felvillant agyába, hátha megbolondult?

Elég az ahhoz, hogy nem volt maradása. El kellett jönnie a szemináriumból; valami láthatlan erő húzta. Jókor felkelt, mindenét belegyömiszölte ládájába, és az elüljárók marasztalása dacára eljött haza. Otthagytta a bizonyos püspöki széket.

És itthon legsürgősebb tennivalója az volt, hogy Irént feleségül vegye. A pohos bácsinak mindjárt kiadták az utat. Mehetett másfelé leánynézőbe.

Az új házas-pár csöppet sem aggódott afölött, hogy miből fognak megélni: „Mert aki eteti a lég madarait, és ruházza a mezők liliomait majd gondot visel rájuk is!”

Gond nélkül sétálgattak már reggel az erdőben. Köröttük minden mosolygott, ragyogott. Nyul ugrott fel, s bolond fickándozásokat

mívelt előttük. A tisztáson egy őzike bámult rájuk szelid szemeivel. Lábaikat simogatták az erdei virágok, s fejük felett a fák lombjai egymásra borultak.

Láthatlan tündérek szellő gyanánt suhogtak mindenfelé a fényes levegőben. És Arany Sólyom csodálkozva vette észre, hogy érti mit énekelnek a repkedő madarak, tudja mit suttognak a szellőtől ingatott virágok. A *fülemile* ilyenformán csattogott:

„Szeressetek !
Mert rövid ám a tavasz:
Siessetek, siessetek!“

Egy karsu ragyogó madár pedig, a *bubos banka*, előttük sétált föl-alá, s nagy bóbítóját legyező-módra szétnyitván, méltóságosan üdvözölte őket, és annyira hajlongott, hogy vékony csőre a földet érintette.

Az *arany-rigónál* pláne annyira ment a barátkozás, hogy ilyen kiabált:

„A házadba tótot, — asszonyt a szivedbe: sohase ereszd be!“

Határtalan boldogság állandó tanyát ütött Arany Sólyom szívében. Mindig Irénnel foglalatoskodott, s folyton afölött töprenkedett: hogyan szerezzen örömet neki.

Az udvarban büszkén sétálgató gólya elnézegette a töprenkedőt. Egyszerre a gólyának eszébe jutott valami, a fejével bölintgatott, mintha azt mondaná: „Jól van, tudom már!“ Majd hátravetette tudós fejét, és tisztán, érthetően kelepelte:

„Lesz gyerek, — szép gyerek, — nagyfejű gyerek!“

Nemsokára aztán beállított Arany Súlyomékhoz: meghozta Lacit, kit nagy örömmel fogadtak.

Laci egy-kettőre megtanult pötyögni és tipegni. Ekkor aztán szakadatlan vidámságot szerzett szülőinek, kik magukhoz átcsalogatták a tulsó soron kéregető koldusokat is, csak-hogy Lacika fillért adhasson „a kódisz bácinak.“

Emellett a szorgalmas munkásság folytán emelkedett a jövedelem. Házat is vettek maguknak, és kényelmesen éltek. Persze új butorzatot is kellett beszerezni és ezüst asztali szereket bevásárolni. Most már a kaput zárva tartani kellett, nehogy a kolduló rossz emberek valamit elcsenjenek a drága holmiból.

Lassankint szaporodott a kiadás. Az aszszony kényszerült finoman ruházkodni, inast tartani, néha kocsikázni, *Rivierán* majd

Norderneyben nyaralni, szóval „rangjához illően“ élni. Mindez sok pénzt nyelt el.

Ezért az asszony fokozottabb munkásságra ösztökélte folyton az urát. És Arany Sólyom valósággal nekifeküdt a munkának. Felhasznált minden percet, hogy vagyont gyűjtsön. Nem lehet eltagadnunk, hogy törekvéseiben nem kísérte az alperesek rokonszenve.

Több esztendő multával egykor elálmosodott munkaközben, és akkor újra megjelent előtte a miringó tündér. Ráröpült a tintatar-tóra, összecsucsorította száját, és gunyosan füttyülte az arany-rigó nótáját: „Asszonyt a szivedbe, sohase ereszd be!“

Közben felkacagott, és azt kiáltotta: „Hát asszony diktál, atyámfia, hé?“

Majd pedig felemelte mutatóujját a makknyi ember, és fontoskodva morogta: „Elkótyavetélted sok szegény embertársad vityillóját, tele van szived pénz és gazdagság utáni vágygyal: azért nem lehet értened többé a madarak énekét! Amice, szervusz!“

Mire Arany Sólyom felnyitotta szemeit, a pilinkó lény eltűnt.

Ekkor jutott csak eszébe a régi intés: „Ejnye ni, teljesen megfeledkeztem a dologról! Hanem azért is kihallgatom még egyszer

a madarak beszédét!“ gondolta magában *Kovács Kálmán ügyvéd*, ki már azt is elfelejtette, hogy valamikor r'gen Arany Sólyomnak hívták.

Fogta magát, kísétált az erdőbe. Gyalogment, hogy a fuvart megtakarítsa.

Utközben eszébe jutott valami. Leakasztotta mellényéről a vastag aranyláncot, újjáról lehuzta a gyémántos gyűrűt, és elrejtette őket belső zsebébe. Az ember nem lehet eléggé óvatos. Hátha rablóval találkozik?

Ott künn az erdőn susogott a *szellő*, mire azt morogta vándorunk: „Kár, hogy alsóinget nem huztam; még bizony meghülök!“ A *fű* zizennésére a széna-termés jutott eszébe, a bukfencező *nyulat* pecsenyének szerette volna hazavinni, a *csalogány* a tavasz elmulta óta nem énekelt, az *arany-rigó* gunyos füttye dühösítette; a *banka* pedig fa mögé huzódott, amint meglátta az erdei látogató pocakját, és onnan kiabálta: „Hupp! hupp! hupp!“

A madarak zengtek, a falevelek suttogtak mindenütt az erdőben. Hasztalan. Ezt a beszédet immár nem volt képes megérteni az ügyvéd ur, mert szívéen pénz uralkodott!

TARTALOM.

	Lap
Az ordító kandurok	5
A föld-fölötti ember	21
Az élet vize	51
Kakuk	109
A szüz-evő sárkány	133
Amig tündérek járnak közöttünk . .	181

Fischel Fülöp könyvnyomdája
Nagy-Kanizsán.
